

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

รายงานการวิจัย

ความหมายของความรัก ในมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสาร
เสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

Love: Perspectives of Teachers, Parents, and Addicted and
Non-addicted Adolescents

29 พ.ย. 2549

214182

รับบริการ

ดร.สงวน ธานี

ผ.ศ. ดร.อาภรณ์ ดีนาน

รอ. ดร. ชนัดดา แนบเกษร

13 ส.ป. 2550

ISBN 974-384-286-1

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2548

สถานที่พิมพ์ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีที่พิมพ์ : 2549

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ความหมายของความรัก ในมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2548 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทั้งครูของ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก และขอขอบพระคุณผู้ช่วยวิจัยที่ช่วยในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ ผศ.ดร.มณฑา เก่งการพานิช ผศ.ดร.วิไลภา คุณทรงเกียรติ และ ดร.สุภาภรณ์ ค้วงแพง ที่ช่วยหาคำแนะนำแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (Guidelines) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบการวิจัย คือ ผศ.ดร.มณฑา เก่งการพานิช ที่ช่วยให้คำแนะนำ ปรับแก้ทำให้งานวิจัยมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาจะนำมาซึ่งความเข้าใจในเรื่องการให้ความหมายของความรัก ความต้องการความรักของวัยรุ่น และวิธีการเสริมสร้างความรัก เพื่อสามารถนำไปสร้างเป็นรูปแบบหรือโครงการต่างๆเพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกัน และแก้ไขปัญหาสารเสพติดต่อไป

นางสาวสงวน ธานี

หัวหน้าโครงการวิจัย

กรกฎาคม 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายของความรัก ความต้องการในด้านความรัก และวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนคติของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด ด้วยการใช้วิธีการเชิงอุปมานในการดำเนินการวิจัย และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลคือ วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา จำนวน 14 คน และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 10 คน ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 6 คน ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 9 คน และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา จำนวน 9 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. การให้ความหมายของความรัก มี 7 ความหมายด้วยกันคือ 1) ความรักคือการให้ที่เป็นแบบมีขอบเขตและไม่มีขอบเขต ซึ่งมีทั้งมิติของผู้ให้ และผู้รับ 2) ความรักคือการดูแลเอาใจใส่กัน ซึ่งประกอบด้วยด้านการเรียน/การศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านสุขภาพ/การเจ็บป่วย 3) ความรักคือความเข้าใจ มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ 4) ความรักคือความห่วงใย มีทั้งความห่วงใยของแม่ พ่อ พี่สาว ผู้ปกครอง (ญาติ) เพื่อนและคนรัก 5) ความรักคือความอบอุ่น ในแบบของการสัมผัสโดยตรง และทางอ้อม 6) ความรักคือความสามัคคี ประองคองกัน ในบรรยากาศเชิงบวก และเชิงลบ และ 7) ความรักคือการเสียสละ ที่มีความเห็นทั้งแบบมีขอบเขต และไม่มีขอบเขต

2. ความต้องการด้านความรักของวัยรุ่น พบว่า มีด้วยกัน 9 ด้านคือ 1) ต้องการได้รับความเข้าใจและการให้อภัย 2) ต้องการการสื่อสารที่ดี พูดจาและรับฟังกัน 3) ต้องการได้รับการแสดงออกถึงความรักจากพ่อแม่ ด้วยคำพูด ด้วยการกระทำ หรือทั้งคำพูดและการกระทำ 4) ต้องการให้คนในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี ได้แก่ ไม่ทะเลาะกัน ไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มเหล้ามาสุรา และไม่ใช้ผิดใจการอำนาจ 5) ต้องการมีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว/ทั้งพ่อและแม่ กับเฉพาะแม่ หรือ พ่อ 6) ต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากครอบครัว/พ่อแม่ จากแม่ คนรัก หรือใครสักคน 7) ต้องการได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่เท่าเทียมกัน 8) ต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีพร้อมทั้งพ่อและแม่ และ 9) ต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ

3. วิธีการเสริมสร้างความรักมี 8 วิธีคือ 1) มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ ห่วงใย เอื้ออาทรกัน ตามความคิดเห็นของวัยรุ่นที่ใช้และวัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติด และครู 2) มีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจในกลุ่มวัยรุ่นติดสารเสพติด และกลุ่มที่ไม่ติดสารเสพติด และครู 3) การมีเวลาให้แก่กัน มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด 4) การมีความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน ในทัศนคติของวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ติด

สารเสพติด และปัญหาการขาดทักษะของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูวัยรุ่น 5) มีการแสดงออกของความรักด้วยคำพูด การสัมผัส การโอบกอด เป็น 4 แบบคือ แบบลูก/วัยรุ่นที่มีต่อพ่อแม่/ผู้ปกครอง แบบผู้ใหญ่ที่มีต่อลูก/วัยรุ่น แบบปฏิริยาต่อกันทั้งสองฝ่าย และ แบบเพียงความคิดความต้องการที่ไม่เคยได้ทำ 6) มีการให้รางวัล จากครูซึ่งเป็นการสัมผัสและคำชมเชย จากผู้ปกครองเป็นแบบให้คำชมเชยและ/หรือให้ของขวัญ/สิ่งของมีค่า 7) การมีความสามัคคี ประองดองกัน และ 8) การมีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตน

ผลการวิจัยทำให้ได้แนวทางในการสร้างเป็นรูปแบบหรือ โครงการต่างๆหรือ โปรแกรมเพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการแสดงความรักต่อกันได้ตรงกับสิ่งที่วัยรุ่นต้องการ เพื่อเสริมสร้างให้ครอบครัวมีแต่ความรักความอบอุ่น ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษาพยาบาล สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่มีนักเรียนวัยรุ่นควรส่งเสริมให้จัดกิจกรรมส่งเสริมสถาบันครอบครัว โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง วัยรุ่น เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความรัก ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

Abstract

The purpose of this qualitative study was to explore perspectives, needs and ways to promote love among voluntary participants including teachers (n=6), parents (n=9), and addicted (n=14) and non-addicted (n=9) adolescents studying in high school in the Eastern part of Thailand. An inductive research method with in-depth interviews were employed to obtain the data. The results revealed the following:

1. The participants mentioned seven ways to express love: 1) love is giving with and without limits and as a giver or receiver; 2) love is taking care of each other in terms of learning or studying, everyday living, health/illness; 3) love is understanding which has both positive and negative aspects; 4) love is to be concerned about either to their mother, father, sisters, parents, relatives, friends, or lovers; 5) love is warmth by means of direct and indirect touch; 6) love is harmony (unity) under both negative and positive circumstances; and 7) love is sacrifice with or without boundaries.

2. As identified by adolescents, there are nine aspects of needs regarding love: 1) the need to be understood and forgiven; 2) the need to have good communication, both talking and listening to each other; 3) the need to have their parents express love toward them through both words and action; 4) the need to have good behavior modeling from family members such as no arguments, no gambling, no drinking, and no dictatorial actions; 5) the need to have family times and shared activities with their father or mother or both parents; 6) the need to be taken care of by a family member such as their mother or father, or by a love or friend; 7) the need to be treated equally by their parents; 8) the need to have a perfect family in which the father and mother stay together; and 9) the need to have guidance and counseling.

3. There are eight ways to promote love: 1) helping, caring for each other, and to be concerned by acknowledging addicted or non-addicted adolescents' and teachers' opinions; 2) having good communication in order to promote understanding among addicted and non-addicted adolescents and teachers; 3) having time for each other, having chances to be close and to conduct activities together among groups of addicted and non-addicted adolescents; 4) understanding and forgiving each other from the perspectives of addicted and non-addicted adolescents and the problems related to lack of skills among parents in taking care of adolescents; 5) expressing love

via speaking (verbal), touching, and hugging ; these are expressed in four patterns: a) those which children/adolescents have toward their parents; b) those which adults have toward their children/adolescents; 3) interactions between parents and children/adolescents; and 4) ideas which are thought but not acted upon; 6) being rewarded by teachers either through touching or verbal appreciation , or by their parents through verbal appreciation and/or the giving of gifts or valuables; 7) having unity and harmony; and 8) having responsibility for their own duties.

Results from this study can be used to generate ideas for the development of models or programs that would be useful in promoting the expression of love in concordance with adolescents' needs, and to promote happiness and warmth within the family. The knowledge obtained from this study is useful for relevant organizations such as the Ministry of Health, Ministry of Education, nursing institutions, etc. These organizations can use the information from this study to develop learning and teaching activities that promote happy families by coordinating activities among schools, parents, and adolescents in order to foster love and good relationships among them.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
ความหมายของความรัก	8
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรัก	10
พัฒนาการของความรัก	15
ลักษณะของความรัก	17
ความสำคัญของความรัก	20
ครอบครัวและความรัก	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ความรักและยาเสพติด	25
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	32
รูปแบบการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล	34

การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	35
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
บทที่ 4 ผลการวิจัย	37
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	37
ส่วนที่ 2 การให้ความหมายของความรักตามมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด	43
ส่วนที่ 3 ความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด	59
ส่วนที่ 4 วิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนยะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด	72
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	89
สรุปผลการวิจัย	89
อภิปรายผลการวิจัย	90
ข้อเสนอแนะ	102
เอกสารอ้างอิง	103
ภาคผนวก	111
แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์	112
เอกสารคำอธิบาย/คำชี้แจงแก่ผู้เข้าร่วม โครงการวิจัย	117
ใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย	118
ประวัติผู้วิจัย	119
แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา	121
รายชื่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย	122

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด	38
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด ที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา	41

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การติดยาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาหลายด้านที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งคุกคามความมั่นคงของชาติ ปัญหาด้านสุขภาพกล่าวคือ ทำให้ผู้ติดเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่างๆ เช่น เอดส์ วัณโรค ไวรัสตับอักเสบบ และโรคจิต (National Institute on Drug Abuse, 1999) ปัญหาสังคมก็คือ ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ฆาตกรรม โสเภณี อุบัติเหตุและการฆ่าตัวตาย (Sullivan, 1995; Emery & Oltmanns, 2000) และด้านปัญหาอาชญากรรม พบว่าร้อยละ 50-60 ของอาชญากรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (Sullivan, 1995) เพราะต้องการหาเงินมาเพื่อซื้อยามาเสพ ทำให้เกิดการลักขโมย และข่มขืน (Kornblum, Julian, & Smith, 1995) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อไปถึงบุคคลข้างเคียงของผู้ใช้สารเสพติดด้วย เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อน เป็นต้น

ปัญหายาเสพติดส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสูญเสียที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องสูญเสียทรัพยากรจำนวนมหาศาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยไม่จำเป็น รัฐบาลต้องใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินเพื่อการป้องกันและบำบัดยาเสพติดสูงมากขึ้นตามลำดับ โดยในช่วงปี พ.ศ. 2537-2544 รัฐบาลจ่ายงบประมาณแผ่นดินคิดเป็นจำนวน 652.73, 692.69, 870.10, 1,170.76, 1,068.15, 1,021.46, 1,628.77, และ 2,006.09 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545)

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน เชื่อมโยงกับปัญหาพื้นฐานอื่นๆทั้งภายในและนอกประเทศ โดยมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจากการแก้ไข เพราะรากเหง้าเกิดจาก “ความไม่รู้-การรู้ไม่เท่าทัน-การขาดภูมิคุ้มกัน” ของผู้ใช้-ผู้เสพ และเกิดจาก “กิเลส-ความโลภและความไร้จิตสำนึก” ของผู้ผลิต-ผู้ค้า/ผู้จำหน่าย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546) จึงทำให้ปัญหายาเสพติดอยู่กับประเทศไทยมาเป็นเวลานาน การดำรงอยู่ของปัญหายาเสพติดได้ส่งผลกระทบมากมายหลายประการต่อประเทศดังที่กล่าวมาแล้ว และนับวันปัญหายาเสพติดได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ทั้งการขยายการยึดครองพื้นที่การแพร่ระบาด และความหลากหลายและซับซ้อนของตัวยา สถานการณ์เหล่านี้ทำให้รัฐบาลต้องประกาศให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเร่งด่วนปัญหาหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

ปัจจุบันยาเสพติดได้แพร่กระจายเข้าสู่กลุ่มประชากรกลุ่มเด็กวัยรุ่นในวัยเรียน ซึ่งเป็นอันตรายอย่างมากกับทรัพยากรมนุษย์อันจะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศในอนาคต ข้อมูลของ

สถานบำบัด พบว่าในระหว่างปี พ.ศ.2539-2543 มีเด็กวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดรักษาจำนวนระหว่าง 18,250-21,584 คนต่อปี ในจำนวนนี้ร้อยละ 58.7-75.2 เป็นผู้เข้ารับการบำบัดรักษารายใหม่ ซึ่งอัตราของผู้เข้ารับการบำบัดรักษารายใหม่ดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับจากปี 2539 เป็นต้นมา เด็กวัยรุ่นที่เข้ารับบำบัดรักษารายใหม่เกินกว่าร้อยละ 90 เป็นเพศชาย ขณะที่เพศหญิงก็พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในช่วง พ.ศ. 2542-2543 จากร้อยละ 2.1 เป็นร้อยละ 6.4 โดยช่วงอายุส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี สูงถึงร้อยละ 48.5-58.6 ส่วนผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี แม้ว่าจะมีอัตราที่ไม่สูง แต่เป็นช่วงอายุเดียวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน จากร้อยละ 3.1 เป็นร้อยละ 6.1 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544ก) นอกจากนี้สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้ทำการสำรวจเพื่อประมาณการจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงปริญญาตรี ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย พบว่า มีนักเรียนนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 12.4 โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องนั้นมีหลายลักษณะ คือ 1) เป็นผู้ใช้ยาเสพติดร้อยละ 5.3 2) เป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ร้อยละ 2.7 3) เป็นผู้ติดยาเสพติดร้อยละ 1.5 4) เป็นผู้ค้ายาเสพติดร้อยละ 1.1 5) เป็นผู้ติดยาและค้ายาเสพติดร้อยละ 0.94 และ 6) เป็นผู้ใช้และค้ายาเสพติดร้อยละ 0.85 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544ข) จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มวัยรุ่น เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเสพยาเสพติด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของวัยรุ่นที่อยู่ในระยะกำลังระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต กำลังมีพัฒนาการต่างๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและด้านสติปัญญาอย่างรวดเร็ว ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกาย จิต อารมณ์ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่อ่อนไหวง่ายต่อการมีปัญหาลุทธิกรรมต่างๆ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545)

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ามีหลายปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการใช้สารเสพติดขึ้นในกลุ่มเด็กวัยรุ่น ที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของครอบครัว พบว่า ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันแยกกันอยู่ หย่าร้าง พ่อเสียชีวิต แม่เสียชีวิต/หรือทั้งพ่อแม่เสียชีวิต และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่าเด็กส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่ห่างเหินกับพ่อแม่ ต่างคนต่างอยู่ เข้ากับพ่อแม่ไม่ได้ พ่อแม่อยู่ด้วยกันแต่ทะเลาะกันแทบทุกวัน แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ ความขัดแย้งในใจ ความคับข้องใจที่เด็กต้องเผชิญภายในครอบครัว (โสภา ชูพิกุลชัย ชปิลมันน์ และคณะ, 2533) ปัจจัยครอบครัวส่งผลต่อความรู้สึกภายในที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ยอมรับในฐานะสมาชิกของครอบครัว บิดามารดาไม่รักตนเอง ไม่ภูมิใจในตนเอง มักถูกเปรียบเทียบในเรื่องความดีความสามารถในด้านต่างๆกับพี่น้อง ไม่เคยได้รับคำชมเชยหรือรางวัลเมื่อกระทำความดี รู้สึกเหมือนเผชิญกับโลกตามลำพัง (พิชิตพงษ์ อริยะวงศ์, 2545) การที่เด็กต้องเผชิญกับปัญหาครอบครัว และไม่

สามารถหาทางออกได้ จะเกิดความรู้สึกอึดอัด อยากทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้า มีความรู้สึกอยากหนีไปให้พ้นๆ และ/หรือมีความรู้สึกที่ปนๆกันคือ น้อยใจ กลุ้มใจ และอึดอัดใจ หนีไปเสพยาบ้าเพื่อคลายความรู้สึกดังกล่าว นอกจากนี้ การใช้สารเสพติดของบุคคลในครอบครัว เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่การเสพยาเสพติดของคนในครอบครัว (ภาวิณี อยู่ประเสริฐ , 2540) และ อิทธิพลของเพื่อน ในการชักชวนให้ใช้สารเสพติดเพื่อคลายความรู้สึกกดดัน การชักชวนจึงเป็นตัวกระตุ้นให้อยากทดลอง ดังนั้น การมีเพื่อนสนิทติดยา และพฤติกรรมต่อต้านสังคม (วรศรา เพียงสุข, 2540; ชัยนตร์ธร ปทุมานนท์, ชไมพร ทวีศรี, และ รังสรรค์ วรวงศ์, 2542; จิราภรณ์ ลิมนิจสรกุล, 2546; Hawkins et al., 1992) ล้วนเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเสพยาเสพติดของวัยรุ่นได้

นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเสพยาเสพติดของวัยรุ่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัจจัยทางด้านโรงเรียน ได้แก่ ความเชื่อมั่นผูกพันกับโรงเรียนในระดับต่ำ อันเป็นความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่เชื่อมั่นในโรงเรียนและครู อาจารย์ (Hawkins et al., 1992) เนื่องจากมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในห้อง ครู อาจารย์ในโรงเรียนแบบห่างเหิน ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือขณะมีปัญหา ครู อาจารย์มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ชอบใช้ความรุนแรง เป็นต้น ทำให้วัยรุ่นไม่เชื่อว่าบทบาทของนักเรียนเป็นสิ่งที่ดี คิดว่าการศึกษาไม่มีประโยชน์ในอนาคต ความรู้สึกเหล่านี้จะทำให้วัยรุ่นเสี่ยงต่อการติดสารเสพติดได้สูง ดังจะเห็นได้จากการศึกษาปัจจัยด้านโรงเรียนที่เป็นสาเหตุให้วัยรุ่นเสพยาแอมเฟตามีนของ จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2542) ที่พบว่า ครูที่ขาดความรัก ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน เพิกเฉยต่อปัญหาแอมเฟตามีน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ครูมีอำนาจเผด็จการ และปราศจากการตรวจสอบจะมีความสัมพันธ์ต่อการเสพยาแอมเฟตามีนของวัยรุ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ประไพศรี ช่อนกลิ่นและคณะ (2532) ที่พบว่าเด็กนักเรียนที่มีปัญหาคับข้องใจเกี่ยวกับการเรียน เกิดความขัดแย้งกับครูอย่างรุนแรงจนไม่สามารถปรับเข้าหากันได้จะมีปัญหาการเสพยาแอมเฟตามีน

ในทางกลับกัน ปัจจัยที่ป้องกันวัยรุ่นจากสารเสพติดมีหลายปัจจัยที่สำคัญคือ ความรักใคร่ผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การมีครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดาอยู่ด้วยกันและมีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม ต่อมาก็คือเพื่อน เพื่อนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวัยรุ่น ถ้ารู้จักคบเพื่อนดี ก็จะช่วยป้องกันได้ นอกจากนี้ ครูมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติที่ดี ความรู้ที่ถูกต้องแก่วัยรุ่น และควรทำตนเป็นพี่เลี้ยงที่ดี คอยปรึกษาประคับประคองให้นักเรียนมีวิถีชีวิตที่ดี เป็นปัจจัยเสริมที่มีผลต่อการทำนายพฤติกรรมในการป้องกันการติดยาเสพติดได้ดีที่สุด(สำนักพัฒนาการพลศึกษา สุขภาพและนันทนาการ , 2541) ทำนองเดียวกับการศึกษาของศรีรัตน์ รัชญญกุล ตัจจา (2542) พบว่า ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้ สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544) ศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และแบบรักสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภูมิด้านทานการเสพติดของเด็ก 3 ด้านคือ จะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดมากกว่า ปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่า และมีความใกล้ชิดกับยาเสพติดน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย และแบบรักสนับสนุนน้อย

การแก้ไขปัญหาการเสพสารเสพติดในวัยรุ่น ที่ผ่านมามีหลาย ๆ หน่วยงานให้ความสนใจ และพยายามเข้ามาแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ปัญหาเหล่านี้หมดไป อาจเนื่องมาจากวิธีการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมามีความสอดคล้องกับนิสัยและความต้องการ โดยทั่วไปของวัยรุ่นที่ต้องการความรัก การติดตามดูแลเอาใจใส่ การยอมรับจากสังคมรอบข้าง เพราะจากสภาพปัญหาของการใช้สารเสพติดในวัยรุ่นทั้งในและนอกสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าพื้นฐานทางจิตใจของคนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่ติดสารเสพติดมักมีพื้นฐานทางจิตใจที่อ่อนแอ ขาดความมั่นคงในบุคลิกภาพ มีความต้องการพึ่งพิงผู้อื่นสูง มีวุฒิภาวะต่ำ ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งมีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานครอบครัว และการเลี้ยงดูในวัยเด็ก เช่น มีครอบครัวที่แตกแยก ขาดความรักความเข้าใจ สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี มีชีวิตที่อ้างว้างว่างเหว ขาดที่พึ่งทางใจ หรือถูกกดดัน คาดหวังมากเกินไปจนไม่สามารถทนได้ (เกษม ต้นติผลาชีวะ, 2543) ดังนั้นจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความรัก ความอบอุ่นภายในครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดให้มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้ อยากทดลอง ต้องการความรักความเอาใจใส่จากบุคคลรอบข้างเป็นพิเศษ การขาดความรักในวัยนี้จะนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนหันไปพึ่งสารเสพติดได้ ดังนั้นการสร้างบรรยากาศภายในครอบครัวและโรงเรียนให้มีความรักความอบอุ่น เข้าใจซึ่งกันและกันน่าจะเป็นหนทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดได้

เป็นที่เชื่อว่า “ความรัก” จะเป็นเครื่องมือในการปกป้องวัยรุ่นให้ห่างไกลจากสารเสพติด ทั้งนี้เพราะ ความรักเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ส่งผลต่อกิจกรรมเกือบทุกอย่างของมนุษย์ (King, 2004) ความรักเป็นพลังสำคัญที่ทำให้แรงจูงใจและให้พลังงานสำหรับพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตและมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า คนที่ขาดความรักอาจเฉาตายได้ (อารี ตัณฑ์เจริญรัตน์, 2539) อย่างไรก็ตามแม้ว่าความรักจะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อชีวิตและโลก กลับปรากฏว่าแทบไม่มีใครสนใจที่จะศึกษาอย่างจริงจัง อาจเป็นเพราะว่าความรักมีลักษณะเป็นนามธรรม มีความหมายคลุมเครือ ยากแก่การให้ความหมาย พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่าบุคคลหนึ่งรักบุคคลหนึ่งอาจแสดงออกได้หลายทาง เช่น ทางสีหน้า ท่าทาง

หรือการกระทำ ยิ่งไปกว่านั้นบุคคลที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็อาจมีพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกถึงความรักแตกต่างกันออกไป การที่จะวัดว่าอะไรคือความรักจึงมีความซับซ้อนหลากหลาย ดังการให้ความหมายของความรักตาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542) ได้นิยามความรักว่า เป็นความชอบอย่างผูกพันด้วยความชื่นชมยินดี ส่วน Beverley Fehr (1988, cited in Philipchalk, 1995) ศึกษาความหมายของความรัก โดยให้นักเรียนเขียนถึงความรักตามมุมมองของแต่ละคน พบว่า นักเรียนเชื่อมโยงความรักกับความไว้วางใจ ความใส่ใจ ความซื่อสัตย์ มิตรภาพ ความนับถือ ความใส่ใจ ความภักดี และคำมั่นสัญญา

การศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความรักโดยตรงมีผู้ศึกษาไม่มากนัก จากรายงานผลการสำรวจระดับชาติทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น 2548 ของกรมสุขภาพจิต (อ้างถึงในชินุทัตย์ กาญจนะจิตราและคณะ, 2549) โดยวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทางด้านจิตวิทยาจำแนกได้ 4 ลักษณะคือ 1.แสดงความรักเอาใจใส่และควบคุมไม่มากเกินไป(รักพอดี) 2.รักเอาใจใส่แต่ควบคุมมาก (ห่วงเกิน) 3.ควบคุม แต่ไม่แสดงความรักเอาใจใส่ (พรองรัก) และ 4. ไม่มีความผูกพันเลย(ห่างเหิน) พบว่าร้อยละ 31.6 เป็นความสัมพันธ์แบบควบคุม แต่ไม่แสดงความรักเอาใจใส่ (พรองรัก) ซึ่งมีมากกว่าความสัมพันธ์แบบอื่นในแทบทุกภาค และพบ 1 ใน 3 ของเด็กและวัยรุ่นเท่านั้นที่รู้สึกว่าคุณแม่ให้ความรักและเอาใจใส่ในระดับพอดี เป็นที่พึงหรือให้คำปรึกษาแก่เด็กได้ในยามที่มีปัญหา ในขณะที่เด็กจำนวนมากรู้สึกว่าคุณแม่ห่างเหิน ห่วงเกิน หรือไม่รัก จากการศึกษาของศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา (2545) ศึกษาการให้ความหมายของความรักในผู้ติดยาเสพติดที่ติดเชื่อเฮโรอีนและไม่ติดเชื่อเฮโรอีน เป็นการให้ความหมายของความรักในผู้ติดยาเสพติดที่มีต่อตนเองและที่มีต่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อตน โดยเปรียบเทียบกับการให้ความหมายของความรักที่บุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้ติดยาเสพติดตามทัศนะของผู้ติดยาเสพติด โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดที่มารับบริการบำบัดรักษาในคลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุขแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 108 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ติดยาเสพติดให้ความหมายของความรักไปในเชิงบวก โดยความรักหมายถึง ความบริสุทธิ์ ความห่วงใย การเอาใจใส่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความผูกพัน ความรักที่สำคัญที่สุดคือ ความรักที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยความรักที่ผู้ติดยาเสพติดมีต่อพ่อแม่ และได้รับจากพ่อแม่ จะหมายถึงความบริสุทธิ์ ส่วนความรักที่ผู้ติดยาเสพติดมีต่อเพื่อน หมายถึงความจริงใจ แต่ความรักที่เพื่อนมีต่อผู้ติดยาเสพติด จะหมายถึงความช่วยเหลือ ส่วนความรักระหว่างผู้ติดยาเสพติดกับคู่สมรส/คู่รัก หมายถึง ความจริงใจ และความบริสุทธิ์ เช่นเดียวกับระหว่างผู้ติดยาเสพติดกับพี่น้อง หมายถึงความบริสุทธิ์และความเมตตา ส่วนความรักที่ผู้ติดยาเสพติดมีต่อสังคมนั้นจะมีลักษณะของความเมตตาและความจริงใจ ในขณะที่ผู้ติดยาเสพติดมีทัศนะว่าความรักที่สังคมมีต่อตนนั้นจะเป็นลักษณะของความอดทน และเมื่อเปรียบเทียบการให้

ความหมายของความรักระหว่างผู้ติดยาเสพติดต่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้ติดยาเสพติดอื่น ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง คู่สมรส/คู่รัก เพื่อนและสังคม และในทางกลับกันของบุคคลสำคัญที่มีต่อตน ตามทัศนะของผู้ติดยาเสพติด พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความรักที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว จะเป็นจุดสำคัญในการแก้ไขปัญหาเสพติดและโรคเอดส์

การศึกษาความรักที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่า ความรักมีความหมายทั้งนัยยะเชิงบวกที่เป็นสิ่งผลักดันให้มนุษย์มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์และผลักดันให้ทำในสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง และนัยยะเชิงลบที่มองความรักที่ถูกขัดขวางการสร้างสรรค์ก็จะเปลี่ยนเป็นการทำลาย (อุษา ชูชาติ, 2535; Wong, 1999) ดังนั้นคณะผู้วิจัยมองเห็นว่าความรักควรเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ทำให้การเข้าใจความหมายหรือนิยาม “ความรัก” ถูกจำกัดด้วยกรอบแนวคิดของผู้วิจัย ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของการไม่สามารถเข้าใจรากเหง้าของปัญหาการเสพติดของวัยรุ่นได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการที่จะศึกษาเข้าใจ “ความรัก” ในทัศนะของเด็กวัยรุ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและวางแผนแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดของวัยรุ่นให้สอดคล้องกับความเป็นจริงต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นทั้งที่ติดและไม่ติดสารเสพติด ให้ความหมาย “ความรัก” อย่างไร
2. ความต้องการ “ความรัก” ของวัยรุ่นทั้งที่ติด และที่ไม่ติดสารเสพติด คืออะไร
3. ครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นทั้งที่ติดและไม่ติดสารเสพติด มีทัศนะต่อการเสริมสร้างความรัก

อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายของความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด
2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด
3. เพื่อศึกษาถึงวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นในสถาบันการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา ครู วัยรุ่นที่ติดยาเสพติดและเข้ารับการรักษาสถานบำบัดรักษา ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดและเข้ารับการรักษาสถานบำบัด จังหวัดชลบุรี ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2547

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2547 ถึง 30 กันยายน 2548

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปสร้างเป็นรูปแบบหรือโครงการต่างๆ และเป็นประโยชน์ในการวางแผน ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อไปในทุกระดับทั้งระดับท้องถิ่น ไปจนถึงระดับประเทศ

2. ผลการศึกษาจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการวางแผนป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติด

3. เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อป้องกันและลดปัญหาเรื่องสารเสพติด

4. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งต่อไป

หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์คือหน่วยงานที่ให้การดูแลปัญหาด้านสารเสพติดทั้งของภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงสาธารณสุข สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม ฯ และหน่วยงานด้านการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษาแพทย์ พยาบาลและสาธารณสุข สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความหมายของความรัก ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรัก พัฒนาการของความรัก ครอบครัวยุคใหม่กับความรัก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ความรักและยาเสพติด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของความรัก

ความรักเป็นพลังสำคัญที่ทำให้เกิดแรงจูงใจและให้พลังงานสำหรับพัฒนาการทางชีวิตจิตใจของมนุษย์ เป็นพลังลึกลับที่มีทั้งความกว้างและลึกมาก จนไม่สามารถตรวจสอบ นิยามหรือให้ความหมายได้อย่างชัดเจน (เอ็ม สก็อต เปค, แปลโดยวิทยากร เชียงกุล, 2538) นอกจากนี้ความรักมีลักษณะที่เป็นนามธรรม มีความหมายคลุมเครือยากแก่การให้คำนิยามที่ชัดเจน พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่าบุคคลหนึ่งรักบุคคลหนึ่ง อาจแสดงออกได้หลายทาง เช่น ทางสีหน้า ท่าทางหรือการกระทำ ยิ่งไปกว่านั้นบุคคลที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและ วัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็อาจมีพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกถึงความรักแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามคนมักจะให้ความหมายความรักในแง่ใดแง่หนึ่ง เช่น ประวัติศาสตร์ ปรัชญา จิตวิทยา ฯ ซึ่งแล้วแต่มุมมองของคนคนนั้น (เอ็ม สก็อต เปค แปลโดยวิทยากร เชียงกุล, 2538)

ดังการให้ความหมายของความรักตาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542) ได้นิยามความรักว่า เป็นความชอบอย่างผูกพันด้วยความชื่นชมยินดี

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2540) กล่าวว่าความรักเป็นอารมณ์ชนิดหนึ่งซึ่งเกิดจากสิ่งเร้าและหายไปได้เหมือนอารมณ์โกรธ เศร้าหรือดีใจ ถ้าสิ่งเร้าหายไป และอาจเกิดขึ้นใหม่ได้ถ้ามีสิ่งเร้าที่ถูกต้อง ฉะนั้นความรักจะยั่งยืนหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งเร้านั้นมีอิทธิพลต่อผู้ถูกเร้ามากน้อยแค่ไหน ความรักถือได้ว่ามีจุดศูนย์กลางที่ตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่บุคคลอื่น เช่น พ่อแม่หรือเพื่อน

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2545) กล่าวว่า ความรักคือสภาวะทางอารมณ์ ที่สื่อผ่านความรู้สึกอบอุ่น ประคับประคอง ห่วงใย จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง

ชูทิพย์ ปานปรีชา (2542) กล่าวว่าความรักเป็นอารมณ์สุข ทำให้เกิดความรู้สึกดีงาม ชื่นใจ ดีใจต่อสิ่งเร้าที่มาจากความคิดหรือจินตนาการภายในตัวเราหรืออาจจะมาจากภายนอก จะเป็นบุคคล สัตว์ สิ่งของ สถานที่ หรือสภาพการณ์ต่างๆ

เอ็ม สก็อต เปค (แปลโดยวิทยากร เชียงกุล, 2538) ให้นิยามความหมายของความรักในแง่จุดมุ่งหมายว่า ความรักคือความตั้งใจที่จะขยายความเป็นตัวของตัวเองออกไป เพื่อพุ่มพัก ทำนุบำรุง

ความเจริญเติบโตทางจิตใจ (Spiritual growth) ของตัวเองหรือผู้อื่น ซึ่งหมายถึงว่า ความรักเป็นกระบวนการหมุนเวียน หรือกระบวนการวิวัฒนาการเมื่อเราขยายขอบเขตของตัวเองออกไป เราก็จะเติบโตเป็นคนที่มิอะไรในตัวเองมากขึ้น กิจกรรมของความรักก็คือกิจกรรมของวิวัฒนาการในตัวเอง แม้ว่าจุดมุ่งหมายของกิจกรรมความรักคือ เพื่อต้องการให้คนอื่นเจริญเติบโตทางจิตใจหรือพัฒนาการในทางที่ดีขึ้นของมนุษยชาติ แต่ในกระบวนการความรักที่แท้จริงเราเองก็เจริญเติบโตทางจิตใจขึ้นด้วยเช่นกัน

สายฤดี วรกิจ โภคาทร (2532) แสดงทัศนะในเรื่องความรักว่า ความรักคือความรู้สึกยอมรับและประทับใจในคุณค่าของบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด การมองเห็นคุณค่านั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้ คาดประมาณของบุคคลผู้ค้นหา เมื่อได้พบก็ประทับใจ ซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการที่จะทำให้อยอมรับและประทับใจ เช่น ประสบการณ์ บุคคล เวลา สถานการณ์หรืออื่นๆอีก

พี.เอ็น. กุณนา (แปลโดยนวลฉวี พานิชกุล และสมบุญ สุกศิลป์, 2528) กล่าวว่าความรักคือความผูกพันหรือความดึงดูดทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง เป็นความรู้สึกของบุคคลหนึ่งต่ออีกคนหนึ่ง เมื่ออยู่ใกล้กับบุคคลผู้ที่เรารัก เราจะมีความสุขและปลาบปลื้มยินดี

โสริ โพรธ์แก้ว (อ้างถึงใน โพรธ์พันธุ์ พานิช, 2544) กล่าวว่าความรักคือความเกี่ยวพันที่สร้างสรรค์ โดยไม่คิดครอบครอง หรือครอบงำ ในครอบครัวที่อยู่ด้วยความรักจะอยู่กันอย่างสร้างสรรค์ มีอิสระ มีความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทรต่อกัน ถ้าอยู่กันอย่างทำลาย ไม่สร้างสรรค์ บั่นทอน เห็นแก่ตัว ตัวใครตัวมัน ครอบครัวก็จะมีแต่ความริ้วไม่มีความรัก

ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน โพรธ์พันธุ์ พานิช, 2544) กล่าวว่าความรักในครอบครัว ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก และความรักของลูกที่มีต่อพ่อแม่เป็นสิ่งสูงสุดของมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความอบอุ่น ความปลอดภัย เป็นภูมิคุ้มกันของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่

Fromm (1962) กล่าวว่าความรักคือการแสดงออกถึง 1) ความเอาใจใส่ (Care) คือการให้การดูแลปกป้องรักษา ทะนุถนอม เอื้ออาทรผู้ที่เรารักให้มีชีวิต ให้กำลังใจ ให้ความเข้าใจ ทั้งทางด้านการกระทำและคำพูด ให้เขาเจริญเติบโตอย่างมีความสุข 2) ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นการกระทำที่แสดงออกด้วยความสมัครใจ เป็นความสามารถและความพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของเพื่อนมนุษย์หรือคนที่เรารัก พร้อมทั้งจะทำทุกอย่างเพื่อคนที่รัก พร้อมทั้งจะร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย 3) ความนับถือ (Respect) คือความสามารถที่จะยอมรับผู้อื่นอย่างที่เขาเป็นอยู่ โดยตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเขา ปรารถนาให้เขาเติบโตในแบบของเขาเอง และด้วยวิธีการของเขาเอง ไม่ใช่เติบโตขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของเรา ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพในความคิดเห็นที่

แตกต่างกัน และ 4) ความรู้ (Knowledge) และความเข้าใจ (Understanding) คือสามารถเข้าใจเขาได้อย่างถ่องแท้

ประมวลู ดิคคินสัน (2543) กล่าวถึงความรักตามความหมายทางจิตวิทยา ว่ามีความหมายได้ 3 ประการ คือ 1) ความเข้าใจ ที่นำไปสู่ ความให้อภัย โดยคนเราต้องรู้จักให้อภัยตนเองเสียก่อน (เพราะทุกคนย่อมมีอะไรขาดตกบกพร่องเป็นธรรมดา) จึงจะรู้จัก 2) ความยกย่อง ซึ่งเป็นยกย่องนับถือให้เกียรติยศแก่ตนเอง และผู้อื่น และมี 3) ความเอื้ออาทร ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น นั่นคือพื้นฐานอันมั่นคง นำไปสู่ความรักผู้อื่น ได้ (ผู้ที่มีอาจจะรักตนเองได้ย่อมไม่มีทางที่จะรักผู้อื่นได้)

ริค (อ้างถึงในอารี ตัณฑ์เจริญรัตน์, 2539) มีความเห็นว่า ความรักเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล ความรักมิใช่ความต้องการทางร่างกาย มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ความรักเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และเป็นผลแห่งพัฒนาการทางวัฒนธรรม

เบนเนค (อ้างถึงในอารี ตัณฑ์เจริญรัตน์, 2539) กล่าวว่า ในกระบวนการซึ่งเป็นแรงหนุนให้บุคคลเกิดพัฒนาทางจิตนั้นต้องอาศัยความรักเป็นสำคัญ ตั้งแต่เริ่มเกิด ลูกได้รับความรักจากพ่อแม่ คอยเลี้ยงดูและให้ความอบอุ่น

ส่วนอุมาพร ตรังคสมบัติ (2545) กล่าวว่าความรักเป็นความผูกพันทางอารมณ์ ที่แสดงออกใน 3 ด้านคือ 1) ด้านความรู้สึกคือ ความรู้สึกรัก ชอบ เป็นสุขที่ได้อยู่ใกล้ 2) ด้านความคิด คือ การมองผู้ที่ตนรักในแง่ดี มองเห็นคุณค่า อยากทำสิ่งที่ดีให้และปรารถนาที่จะให้เขาพบแต่ความสุข และ 3) ด้านการกระทำ คือการปฏิบัติต่อกันอย่างอ่อนโยน การดูแลเอาใจใส่ การสัมผัส กอดจูบ

นอกจากนี้ Beverley Fehr (1988, cited in Philipchalk, 1995) ศึกษาความหมายของความรัก โดยให้นักเรียนเขียนถึงความรักตามมุมมองของแต่ละคน พบว่า นักเรียนเชื่อมโยงความรักกับความไว้วางใจ ความใส่ใจ ความซื่อสัตย์ มิตรภาพ ความนับถือ ความใส่ใจ ความภักดี และคำมั่นสัญญา

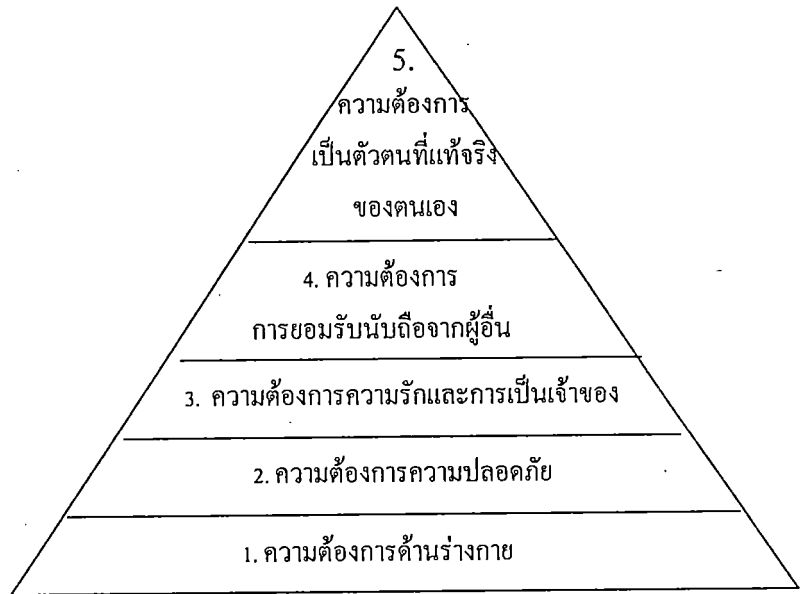
จากนิยามดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความรักเป็นสภาวะทางอารมณ์ที่มาจากภายใน ที่มีลักษณะที่เป็นคุณค่าเชิงบวก และเป็นพลังให้เกิดความรู้สึกนึกคิด และการกระทำที่ถูกต้องดีงาม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรัก

มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายเรื่องความรัก ไว้ในมุมมองที่แตกต่างกันไป ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาส โลว์ ซึ่งให้ความสำคัญ “ความรัก” เป็นขั้นตอนหนึ่งของความต้องการของมนุษย์ และ The Art of Loving ของ Eric Fromm (1962) The Triangular Theory of Love ของ Robert Sternberg (1988, 1997) Love-Styles ของ John Lee (1988) และความรักตามทฤษฎีของ Freud ดังรายละเอียดคือ

ความรักในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory)

ลำดับความต้องการพื้นฐานของ Maslow (อ้างถึงใน ชัชวีร์ นฤทุม, 2545) เรียกว่า Hierarchy of Needs มี 5 ลำดับขั้น ดังนี้

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์โดย Maslow

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการปัจจัย 4 เช่น ต้องการอาหารให้อิ่มท้อง เครื่องนุ่งห่มเพื่อป้องกันความร้อน หนาวและอุจาดตา ยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันแดด ฝน ลม อากาศร้อน หนาว และสัตว์ร้าย ความต้องการเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน จึงมีความต้องการพื้นฐานขั้นแรกที่มนุษย์ทุกคนต้องการบรรลุให้ได้ก่อน

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) หลังจากที่มีมนุษย์บรรลุความต้องการด้านร่างกาย ทำให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ในขั้นแรกแล้ว จะมีความต้องการด้านความปลอดภัยของชีวิต และทรัพย์สินของตนเองเพิ่มขึ้นต่อไป เช่น หลังจกามมนุษย์มีอาหารรับประทานจนอิ่มท้องแล้วได้เริ่มหันมาคำนึงถึงความปลอดภัยของอาหาร หรือสุขภาพ โดยหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องสารพิษที่ติดมากับอาหาร ซึ่งสารพิษเหล่านี้อาจสร้างความไม่ปลอดภัยให้กับชีวิตของเขา เป็นต้น

3. ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Belonging and love needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากการที่มีชีวิตอยู่รอดแล้ว มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแล้ว มนุษย์จะเริ่มมองหาความรักจากผู้อื่น ต้องการที่จะเป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ ที่ตนเองครอบครองอยู่ตลอดไป

เช่น ต้องการให้พ่อแม่ พี่น้อง คนรัก รักเราและต้องการให้เขาเหล่านั้นรักเราคนเดียว ไม่ต้องการให้เขาเหล่านั้นไปรักคนอื่น โดยการแสดงความเป็นเจ้าของ เป็นต้น

4. ความต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น (Esteem needs) เป็นความต้องการอีกขั้นหนึ่ง หลังจากได้รับความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความรักและเป็นเจ้าของแล้ว จะต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น ต้องการได้รับเกียรติจากผู้อื่น เช่น ต้องการการเรียกขานจากบุคคลทั่วไป อย่างสุภาพ ให้ความเคารพนับถือตามควรไม่ต้องการการกดขี่ข่มเหงจากผู้อื่น เนื่องจากทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

5. ความต้องการความเป็นตัวตนอันแท้จริงของตนเอง (Self — actualization needs) เป็นความต้องการขั้นสุดท้าย หลังจากที่ผ่านมาความต้องการความเป็นส่วนตัว เป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ลดความต้องการภายนอกลง หันมาต้องการสิ่งที่ตนเองมีและเป็นอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เช่นกัน แต่ความต้องการในขั้นนี้มักเกิดขึ้นได้ยาก เพราะต้องผ่านความต้องการในขั้นอื่นๆ มาก่อนและต้องมีความเข้าใจในชีวิตเป็นอย่างดีด้วย

ทฤษฎีว่าด้วยความรักของ Eric Fromm

Eric Fromm (1962) นักจิตวิทยาชาวเยอรมันผู้เขียนหนังสือศิลปะแห่งความรัก (The Art of Loving) โดยกล่าวว่า ความรักต้องมีลักษณะ 2 ด้านคือต้องมีทั้งการให้และการรับ บุคคลใดจะมีความสามารถที่จะมีความรักแบบใด ขึ้นกับว่าเขาถูกอบรมเลี้ยงดูอย่างไร เขาเติบโตมาภายใต้กรอบครวอย่างไร เขาได้รับการเลี้ยงดูให้มินิสัยใจคออย่างไร และกล่าวถึงพฤติกรรมที่แสดงความรักนั้น ต้องมีลักษณะ 4 ประการคือ

1. **ความเอาใจใส่ (Care)** หมายถึงการให้การดูแลปกป้องรักษา ทะนุถนอม เอื้ออาทรผู้ที่เรารักให้มีชีวิต ให้กำลังใจ ให้ความเข้าใจ ทั้งทางด้านการกระทำและคำพูด ให้เขาเจริญเติบโตอย่างมีความสุข การรักกันของสมาชิกในครอบครัวก็ต้องช่วยกันเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัว ทั้งระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่และลูก พี่กับน้อง การเอาใจใส่ควรครอบคลุมถึงความเป็นอยู่ทุกอย่าง การเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน ชีวิตประจำวัน การเล่าเรียน ความสะอาด การใช้เงิน การเดินทางไปโรงเรียน การคบเพื่อน เป็นต้น

2. **ความรับผิดชอบ (Responsibility)** เป็นการกระทำที่แสดงออกด้วยความสมัครใจ เป็นความสามารถและความพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของเพื่อนมนุษย์หรือคนที่เรารัก พร้อมทั้งจะทำทุกอย่างเพื่อคนที่รัก พร้อมทั้งจะร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย

3. **ความนับถือ (Respect)** คือความสามารถที่จะยอมรับผู้อื่นอย่างที่เขาเป็นอยู่ โดยตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเขา ปรารถนาให้เขาเติบโตในแบบของเขาเอง และด้วยวิธีการของเขาเอง ไม่ใช่เติบโตขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของเรา ต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพในความคิดเห็น

ที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะคนเราไม่เหมือนกัน มีมุมมองที่ต่างกันได้ ซึ่งเป็นเรื่องปกติ การให้การยอมรับในการเป็นมนุษย์ของคนที่เรารัก จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. ความรู้ (Knowledge) และความเข้าใจ (Understanding) คือความรู้ลึกซึ้งซึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลให้ความสนใจในเรื่องของคนที่เรารักในลักษณะที่เขาเป็นอยู่ และสามารถเข้าใจเขาได้อย่างถ่องแท้โดยไม่เข้าข้างตัวเอง ความรู้ในลักษณะนี้ก็คือการมองอย่างเป็นกลาง และมองเขาตามที่เป็นจริงเพื่อไม่ให้เกิดความหลงผิด จะทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจบุคคลที่รักได้ลึกซึ้งเพื่อจะได้ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปัญหาและเกิดทัศนคติในการสร้างชีวิตให้มีความสุขได้ และการที่บุคคลจะสามารถรู้จักคนที่รักได้อย่างลึกซึ้งได้ก็ต้องอาศัยความรักนั่นเอง ว่าเขามีความชอบหรือไม่ชอบอะไร ชอบเรียนวิชาไหน ถนัดอะไร จุดเด่น จุดด้อยเป็นอย่างไร ชอบอาชีพอะไร เป็นต้น

ทฤษฎีสถาปัตยกรรมของความรักรของ Sternberg

Robert Sternberg (1988, 1997) อธิบายองค์ประกอบของความรักรไว้ 3 ด้าน คือ

1. **ความคุ้นเคย (Intimacy)** เป็นความรู้สึกแนบแน่นซิดใกล้ ซึ่งเป็นรากฐานของความปรารถนาและความผูกพัน

2. **ความปรารถนา (Passion)** คือความเข้มข้นของอารมณ์บวกที่มีต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ความปรารถนาคือเป็นลักษณะของการใช้เหตุผลที่ทำให้เกิดความดึงดูดใจมากกว่าการใช้เล่ห์เหลี่ยมทางอารมณ์ ถึงแม้ว่าความปรารถนาจะเป็นพื้นฐานของความรักร แต่ก็ใช้องค์ประกอบที่มีความสำคัญรองจากความคุ้นเคยและความผูกพัน

3. **การผูกพัน (Commitment)** เป็นเครื่องหมายที่แสดงความมั่นคงทางจิตใจของคนที่จะร่วมทุกข์และร่วมสุข ดังนั้นความผูกพันจึงมาพร้อมกับความรับผิดชอบด้วยไม่ใช่เป็นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึกเท่านั้น เพราะเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้สัมพันธ์ภาพแน่นแฟ้นและดำเนินต่อไปได้

จากองค์ประกอบ 3 ด้าน Sternberg เสนอว่า สามารถนำองค์ประกอบแต่ละด้านใน 3 ด้านมารวมกันซึ่งจะทำให้เกิดความรักที่แตกต่างกันไป 7 ประเภทคือ

1. **ความชอบ (Liking)** มีองค์ประกอบเดียวคือความคุ้นเคย ความชอบด้วยความคุ้นเคยมีลักษณะเป็นมิตรภาพที่แท้จริง

2. **รักแบบหลง (Infatuated love)** มีองค์ประกอบเดียวคือความใคร่ เป็นสิ่งที่คนรู้สึกเหมือนรักแรกพบ

3. **รักว่างเปล่า (Empty love)** มีองค์ประกอบเดียวคือความผูกมัด ในวัฒนธรรมที่จัดให้มีการแต่งงานขึ้นมา ความสัมพันธ์ของคู่สมรสก็มักจะเริ่มต้นเช่น ความรักว่างเปล่าอันนี้

4. **รักโรแมนติก (Romantic love)** เป็นการรวมกันระหว่างความใกล้ชิดและความใคร่ คู่รักโรแมนติกจะผูกติดกันทางอารมณ์ และมีการกระตุ้นทางกายด้วยอารมณ์ใคร่

5. **รักหลงตา (Fatuous love)** มีองค์ประกอบคือ ความใคร่และความผูกมัด ความรักประเภทนี้มักพบในระยะเวลาการจีบและการแต่งงาน

6. **รักเป็นเพื่อน (Companionate love)** ประกอบด้วยความคุ้นเคยและการผูกมัด ความรักประเภทนี้มักพบในการแต่งงานที่ความใคร่ได้หายไป แต่ยังคงมีความรักและการผูกมัดกันอื่นๆ

7. **รักสมบูรณ์ (Consummate love)** เป็นความรักประเภทเดียวที่มีองค์ประกอบของความรักครบทุกด้าน รักสมบูรณ์เป็นรักในอุดมคติที่ผู้คนอยากได้ แต่มีเพียงไม่กี่คนที่ได้พบ

ทฤษฎีรูปแบบความรักของ John Lee

John Lee (1988) นักจิตวิทยาชาวแคนาดาแบ่งความรักออกเป็น 2 ลำดับชั้น โดยมีรูปแบบความรัก 6 รูปแบบดังนี้

รักลำดับชั้นแรก (Primary Style of Love) มี 3 รูปแบบ ประกอบด้วย

Eros เป็นความรักที่มีความใคร่เกี่ยวข้องและมีความปรารถนาของแรงขับทางเพศ มีความต้องการของอารมณ์อย่างเข้มข้นที่จะรวมกับบุคคลที่รัก

Storge เป็นความรักที่มีพื้นฐานของความเป็นเพื่อน ที่มีความเป็นอิสระและรู้สึกมั่นคงต่อกัน พัฒนามาจากการมีความสนใจร่วมกัน มีค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตคล้ายคลึงกัน

Ludus เป็นความรักในลักษณะคล้ายกับต้องการชนะการแข่งขัน เพื่อสนองความหลงตัวเองหรือความเห็นแก่ตัว

รักลำดับชั้นที่สอง (Secondary Style of Love) มี 3 รูปแบบ ประกอบด้วย

Mania เป็นความรักแบบคลั่งใคล้ เป็นรักที่ผู้รักจะหมกมุ่น คิดซ้ำวนเวียนอยู่กับความรักของตนเองจนไม่สามารถที่จะเห็นความรักที่รายล้อมอยู่รอบๆตัวได้ มีความหึงหวงเข้ามาเกี่ยวข้อง รักรูปแบบนี้อารมณ์ความรู้สึกมีอำนาจสูงสุด

Agape เป็นความรักเพื่อรัก ที่มีแต่ความเมตตา อดทนและให้อภัยเสมอ เป็นความรักที่ไม่คาดหวังในความรักและไม่ต้องการได้รับความรักกลับคืนมา มีแต่ความปรารถนาให้ผู้ที่เรารักมีความสุข

Pragma เป็นความรักที่มีเหตุผล และได้พิจารณาตรึกตรองดีแล้ว คือผ่านกระบวนการคิดตรึกตรอง รักแบบนี้จะนำไปสู่การแต่งงานในที่สุด

ความรักตามทฤษฎีของ Sigmund Freud

Freud (อ้างถึงในอารี ตันท์เจริญรัตน์, 2539) กล่าวว่า เด็กเกิดใหม่ย่อมใช้พลังงานทั้งหมดคืนรนเพื่อให้ตนรอดชีวิต เด็กที่ไม่ต้องคืนรนแต่ได้รับการตอบสนอง เด็กจะมีพลังงานเหลือสำหรับ

ใช้ในการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจ จากพลังงานที่เหลือทำให้เด็กได้รับความพึงพอใจภายในร่างกายของเขาและในขณะเดียวกันก็ทำให้เขาเกิดความพึงพอใจโลกภายนอกด้วย คือทำให้เขาเกิดสัมพันธภาพอันเต็มไปด้วยความมั่นใจในผู้เลี้ยงดู ผู้ตอบสนอง เด็กจะรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ความซื่อใจและความกลัวจะถูกขจัดออกไป และเด็กจะเรียนรู้การพึ่งตนเองที่ละน้อย ซึ่งการเรียนรู้นั้นเด็กย่อมได้พบความกลัวและความซื่อใจ ซึ่งเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กจะต้องได้รับความรักความมั่นใจจากผู้ใกล้ชิด ครอบครัว ยังมีความเห็นว่า ความรัก ความรู้สึกอันอ่อนโยน ความเมตตากรุณาและความเห็นอกเห็นใจ ล้วนเป็นการแสดงออกของสัญชาตญาณเช่นเดียวกับสัญชาตญาณแห่งการสืบพันธุ์

ตามทฤษฎีของ Freud (อ้างถึงในอมรากุล อิน โอลานนท์, 2535) ได้กล่าวถึงความรักดังต่อไปนี้

1. ความรักของคนที่เกิดภาวะหยุดยั้งในระยะปาก (Oral Stage) มักจะแสวงหาคนที่รักตนเองมากกว่าที่จะรักคนอื่น กลัวการถูกหลอก ถูกทำร้ายจิตใจ เป็นคนใจระแวง
2. ความรักของคนที่ดีอยู่กับอวัยวะขับถ่าย (Anal Stage) เป็นคนที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับความสำคัญของตน ต้องการมีอำนาจ มีความวิตกว่าจะถูกผู้อื่นควบคุม
3. ความรักของคนที่ดีอยู่กับอวัยวะเพศ (Phallic or Oedipal stage) เป็นคนที่รักและหลงตนเอง ชอบแสดงว่าตนเองมีความสมบูรณ์ มีความรักที่อ่อนหวาน ชอบแข่งขันในเรื่องความรัก มักจะเจ้าอารมณ์ ว่างใจน้อย และอาจจะเป็นคนเจ้าชู้หรือไม่ก็มีอาการกามตายด้าน ในขณะเดียวกันชอบยั่วให้คนอื่นหึงและหันมาสนใจตนเอง แต่ตนเองไม่สนใจคนอื่น

นอกจากนี้ประเด็นหลักในเรื่องเกี่ยวกับความรัก ที่ Freud ศึกษา สามารถสรุปได้ว่าความรักทำให้คนมีความสุข ความรักมีความใกล้ชิดกับเรื่องเพศ โรคประสาทที่เกิดจากความผิดปกติทางอารมณ์ (Neurosis) เกิดจากการถูกขัดขวางหรือถูกยับยั้งในความรัก ความรักเป็นตัวแทนของการเชื่อมความรักใคร่ทูลนอมกับความรู้สึกทางเพศต่อเพศตรงข้าม ซึ่งอาจทำให้สมบูรณ์โดยการแต่งงาน และมนุษย์มีเส้นทางพัฒนาการจากการรักตนเองในเบื้องต้นไปสู่การรักวัตถุในลำดับต่อไป (ศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา, 2545)

พัฒนาการของความรัก

พัฒนาการของความรักมีลำดับจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งตามลำดับวุฒิภาวะการเรียนรู้ พัฒนาการขั้นหนึ่งเป็นฐานต่อเนื้อให้อีกลำดับขั้นหนึ่งได้พัฒนาต่อไป ถ้าลำดับต้นๆ ไม่ได้รับการพัฒนามناسبةสมเพียงพอ ก็จะมีผลกระทบต่อพัฒนาการของความรักในขั้นต่อไปเป็นสายลูกโซ่ โดยคนเราเริ่มมีความรักตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก จากการเรียนรู้และเลียนแบบจากพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู

ความรักในเรือน เป็นความรักที่เป็นแม่บทของชีวิตรักประเภทอื่นๆ ความรักในเรือนได้แก่ ความรักแบบชายหนุ่มหญิงสาวในรูปแบบของสามีภรรยาผสมกับความเป็นเพื่อนซึ่งกันและกัน รวมทั้งความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก และลูกต่อพ่อแม่ ความรักระหว่างพี่น้อง ความรักของปู่ย่าตายายต่อลูกหลานในบ้าน เป็นต้น ความรักในเรือนหรือความรักระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นความสำเร็จสูงสุดในชีวิตรักของมนุษย์ในทุกขั้นตอน (นพมาศ ชีรเวคิน, 2539; ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2521)

จะเห็นได้ว่าความรักเป็นสิ่งที่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับบุคคลเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความรักในรูปแบบใด โดยความสัมพันธ์กับคนอื่นด้วยความรักจะมีการแสดงออกต่างหากัน

ลักษณะของความรัก

ตามหลักพุทธปรัชญา แบ่งความรักออกเป็น 3 ลักษณะ (อัมพล สุอำพัน, 2541) ดังรายละเอียดคือ

1. **ความรักแบบเสนาหา** เป็นความรักที่เกิดขึ้นทันทีทันใด ไม่ได้มีโอกาสและเวลาได้พิจารณาพิจารณาว่าสิ่งที่เรารักนั้นเป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ จะมีปัญหาตามมาบ้างไหมทั้งในระยะเบื้องต้นและในอนาคต ความรักแบบนี้เป็นความรักความพิศواسเกิดขึ้นทันทีที่ได้รับรู้ รับสัมผัส เป็นความรู้สึกพอใจอย่างมากต่อรูปที่แลเห็น ต่อเสียงที่ได้ยิน ต่อกลิ่นที่ได้สูดดม ต่อรสที่ได้รับรู้ และต่อความอ่อนนุ่มที่ได้สัมผัส ความรู้สึกต่อประสาทสัมผัสเหล่านี้ ทำให้ผู้ที่ได้รับสัมผัสอยู่ในช่วงความรู้สึกเสนาหา จะมีความอาลัยอาวรณ์หวนหาและตกเป็นทาสของห้วงความรู้สึกนี้ได้ง่าย เป็นความรักแบบชั่วคราวไม่ถาวร มีช้ำมีนานก็จืดจางหายไป ไม่จริงจังยั่งยืน เป็นความรักระหว่างชายกับหญิงที่เกิดความรู้สึกถูกตาต้องใจและพึงพอใจกัน

2. **ความรักแบบรักแท้** เป็นความรักที่มีระดับของจิตใจสูงกว่าความรักแบบเสนาหา เพราะความรักแบบรักแท่นั้นเป็นอารมณ์รักที่มองถึงคุณค่าของคนที่ถูก มีความยินดี เสียสละเพื่อคนที่รัก ปรารถนาที่จะให้คนที่ตนรักมีความสุข ความรักแบบนี้มีลักษณะจริงจัง อดทน ซื่อซมและบูชาคนที่รัก ความรักแบบนี้เป็นความรักที่เกิดกับลูกและกับคู่ครองที่จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นความรักที่เป็นปัจจัยสำคัญในพัฒนาการของเด็ก

3. **ความเมตตา** เป็นความรักระดับสูงที่สุด เป็นความปรารถนาที่จะให้คนอื่นเป็นสุข ไม่ใช่ความรู้สึกทางด้านเสนาหา ไม่ได้ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว แต่เป็นความรู้สึกอยากให้คนอื่นเป็นสุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ กอปรไปด้วยคุณธรรม มีเหตุผล ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งรูปธรรมหรือนามธรรม เป็นความรู้สึกที่มีแต่ให้ (give process) ส่วนความรักแบบเสนาหาและความรักแบบรักแท่นั้นมีลักษณะทั้งในด้านให้และด้านรับ (give and take process)

ส่วน Fromm (1962) มีความเห็นว่า ความรักเป็นศิลปะชนิดหนึ่งที่จะต้องมีการเรียนรู้ และในฐานะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงต้องการมีเพื่อน โดยใช้ความรักเป็นสิ่งที่สร้างสัมพันธ์ภาพต่อกัน ซึ่งจะมี 2 ลักษณะคือ

1. ความรักแบบพึ่งพา (symbiotic love) มีหลายรูปแบบได้แก่

1.1 ความรักที่มีลักษณะอยู่ร่วมกันแบบชีววิทยา เช่น ความรักของแม่กับทารกในครรภ์ ตัวอ่อนจะได้รับทุกอย่างจากแม่ และชีวิตแม่ก็สมบูรณ์ขึ้นเพราะทารกในครรภ์

1.2 ความรักที่มีลักษณะที่มีฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายรับ จะมีฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายขอพึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียวและมีความประสงค์จะขอเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคนที่คิดว่าจะสามารถนำทางชีวิตเขาได้ คนพวกนี้ไม่ชอบตัดสินใจด้วยตัวเอง ไม่กล้าเสี่ยง และไม่สามารถทนต่อความรู้สึกว่าถูกทอดทิ้งได้

1.3 ความรักที่มีลักษณะที่มีฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายให้ แต่จะขาดฝ่ายรับไม่ได้ จะมีชีวิตอยู่โดยปราศจากผู้อื่นไม่ได้ คนพวกนี้พยายามหนีจากความรู้สึกที่ถูกละทิ้งจากการพยายามทำให้ผู้อื่นมาเป็นส่วนหนึ่งของตน ชอบออกคำสั่งและเอาเปรียบในด้านความรู้สึก และอารมณ์

2. ความรักแบบมีวุฒิภาวะ (mature love) เป็นความรักที่ยังคงมีเอกลักษณ์ของตนเองไว้ มีความร่าเริงยินดี มีความชื่นใจ มีชีวิตชีวา เต็มไปด้วยความสุข เป็นความรักที่มีการให้โดยไม่เจ็บปวดให้โดยไม่ใช้การตัดใจให้ ซึ่งมีได้หมายถึงการให้วัตถุเท่านั้น แต่เป็นการให้ความรู้สึกชื่นชม ทำให้เพิ่มคุณค่าแก่ชีวิต ไม่ได้ให้เพื่อที่จะรับ แต่จะได้รับสิ่งสะท้อนกลับมาสู่ตนเองโดยไม่เรียกร้อง ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุขทั้งสองฝ่าย ความรักของแต่ละคนจะเป็นพลังที่มีชีวิตและแสดงออกมาเป็นการกระทำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพที่กำลังเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ความรักในลักษณะนี้เกิดขึ้นได้เมื่อมีอิสระ ไม่ใช่เกิดจากการถูกบังคับ

Fromm (1962) กล่าวว่าลักษณะความรักดังกล่าวสามารถแสดงออกเป็นการกระทำได้หลายรูปแบบ คือ

1. ความรักระหว่างพ่อแม่และลูก เป็นการเรียนรู้เรื่องความรักตั้งแต่วัยทารกที่มีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ ทารกไม่รู้ว่าตัวเองเป็นใคร รู้แต่เพียงความพึงพอใจที่ได้รับ แต่ก็ยังแยกไม่ออกว่าได้มาจากไหน ลักษณะแบบนี้เป็นลักษณะของการรักตนเอง สิ่งใดที่ให้ความพึงพอใจก็เป็นสิ่งที่ดี และจะยังไม่รู้จักให้ใครเลย พอเติบโตขึ้นมาเด็กจะเริ่มสร้างความรักชนิดใหม่ขึ้นมา คือเริ่มทำกิจกรรมอะไรบางอย่างเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจ เด็กจะเริ่มมีพัฒนาการในเรื่องการรักผู้อื่น ซึ่งคนที่ไม่สามารถพัฒนาการไปรักผู้อื่นได้ ก็ย่อมเกิดปัญหาในเรื่องความรักตามมา

2. ความรักแบบแม่ เป็นความรักแบบไม่มีเงื่อนไข ความรักแบบแม่จะแสดงออกโดยการดูแลรักษา รับผิดชอบในการทะนุถนอมให้เด็กมีชีวิตและช่วยเหลือตัวเองได้ แม่จะมีส่วนในการ

กำหนดบุคลิกภาพของเด็ก เด็กจะซึมซับภาพของแม่เข้ามาและสร้างมโนธรรมในการรู้จักรักผู้อื่น สำหรับสัตว์มีชีวิตทุกประเภทความรักแบบแม่จะเป็นความรักที่มาก่อนความรักแบบอื่นๆ

3. **ความรักแบบพ่อ** เป็นความรักแบบมีเงื่อนไข พ่อจะเป็นคนสอนเด็กและชี้แนะเด็กออกสู่โลกภายนอก รวมทั้งสอนให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พ่อจะรักเพราะลูกเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ พ่อจะรักถ้าลูกทำหน้าที่ได้ดีและทำตามอย่างที่พ่อต้องการ ความรักในลักษณะนี้จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง และจะเป็นสิ่งที่สร้างมโนธรรมให้เด็กในการสร้างควมมีเหตุผล และรู้จักตัดสินใจ เด็กที่มีวุฒิภาวะทางด้านความรัก จะต้องมีมโนธรรมแบบพ่อและแม่ร่วมกัน

4. **ความรักแบบพี่น้อง** เป็นความรักที่ไม่เฉพาะเจาะจง เป็นความรักที่มีต่อเพื่อนมนุษย์และปรารถนาจะสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างกัน

5. **ความรักแบบเสนาหาแบบหนุ่มสาว** เป็นความรักที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เพราะต้องการจะใช้ชีวิตร่วมกับคนเพียงคนเดียว เป็นความรักที่มีมายาและบิดเบือนไปจากความรักที่แท้จริง ความรักแบบนี้กระตุ้นให้เกิดความปรารถนาทางเพศและต้องการเป็นของกันและกัน

6. **ความรักตัวเอง** ความรักตัวเองและรักผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน บุคคลจะต้องรู้จักรักตัวเองก่อนจึงจะรักผู้อื่น แต่ถ้าบุคคลยึดติดอยู่กับการรักตัวเองมากเท่าไรก็จะยิ่งรักผู้อื่นได้น้อยลงเท่านั้น

7. **ความรักของพระเจ้า** มนุษย์มีความรักต่อพระเจ้า มีลักษณะที่ถือว่าพระเจ้าเป็นต้นแบบทั้งพ่อและแม่ คือมนุษย์คิดว่าพระเจ้าเป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและความเข้มงวด แต่พระเจ้าจะทรงรักมนุษย์และคอยให้ความช่วยเหลือทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

รูปแบบดังกล่าวอาจเป็นไปได้ทั้งการสร้างสรรค์และทำลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับการพัฒนาอุปนิสัย และพื้นฐานการอบรม การที่ความรักจะทำให้มีความสุขและมีประโยชน์ จะต้องประกอบด้วยความเอาใจใส่ดูแล ความรับผิดชอบ ความนับถือและมีความรู้ในเรื่องของกันและกัน

อุคม เพชรสังหาร (อ้างถึงในศุภกิจจริย์ จันทนา, 2548) ได้วิเคราะห์ความรักใน 3 รูปแบบ ดังนี้

1. **ความรักของแม่** ความรักของแม่เกิดขึ้นจากสองปัจจัย หรือถ้าเรียกง่ายๆ คือสายใยรักจากแม่กับลูก สรีระของแม่หลังคลอด เต้านมคัด บ่งบอกว่าทำไมแม่ต้องเลี้ยงลูก และเป็นเพราะบรรทัดฐานทางสังคมที่ต้องการสร้างให้เพศหญิงเป็นฝ่ายดูแลลูก

2. **ความรักในครอบครัว** ความรักในครอบครัวควรจะเป็นความรักที่ทำให้ครอบครัวอยู่ดี ลูกหลานของเรามีความสุข ดำรงวงศ์ตระกูล เพื่อแม่ไปสู่สังคม รู้จักให้รู้จักรับ ไม่ใช่ความรักตัวเองเพียงอย่างเดียว หรือความรักแคบๆ ที่เป็นเพียงแค่ความรู้สึกทางเพศเท่านั้น

3. **ความรักของสามีภรรยา** นอกจากสัญญาของความเป็นต้องสืบทอดเผ่าพันธุ์แล้ว ความรักของสามีภรรยาจำเป็นต้องมีความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ต่อกันของตนเอง และเผื่อแผ่ต่อไปยังลูก เพื่อสร้างสังคมที่ดีต่อไป

ความรักของคนเราที่มีต่อบุคคลต่างๆ จึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน และอาจมีรูปแบบแตกต่างกันได้ เช่น ความรักต่อพ่อแม่ ความรักต่อลูก ความรักต่อเพื่อน ความรักแบบหนุ่มสาว ความรักต่อสังคมและประเทศชาติ ฯลฯ

ความสำคัญของความรัก

ความรักเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์อย่างหนึ่ง ความรักเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ส่งผลต่อกิจกรรมเกือบทุกอย่างของมนุษย์ (King, 2004) ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมาก จนกระทั่งมีนักจิตวิทยาหลายท่านสรุปว่า คนที่ขาดความรักอาจเฉาตายได้ (อารีตันท์เจริญรัตน์, 2539) ซึ่งอุษา ชูชาติ (2535) กล่าวว่า ความรักเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ผูกพันกัน เป็นสิ่งผลักดันให้มนุษย์มีจินตนาการ สร้างสรรค์ แต่ถ้าถูกขัดขวางก็อาจจะเปลี่ยนเป็นการทำลาย ปัจจุบันความรักกำลังถูกเข้าใจบิดเบือน เพราะมีคนจำนวนมากที่แสวงหาความรักและต้องการครอบครองไว้ มนุษย์จึงละเลยความสนใจต่อความรักว่าความรักมีหน้าที่อย่างไรต่อมนุษย์ จึงเป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่ เนื่องจากมนุษย์ต้องการให้ตนเป็นที่รักของคนอื่นมากกว่าคิดรักคนอื่น จึงพยายามทำให้คนอื่นมารัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีความรักตัวเองสูงจนกลายเป็นความเห็นแก่ตัว ความรักเช่นนี้จึงมีทั้งความสมหวังและผิดหวัง

ซูทิตย์ ปานปรีชา (2542) กล่าวว่าความรักนั้นมีความสำคัญแก่คนเราหลายประการคือ

1. ทำให้มีความสุข สดชื่น มีชีวิตชีวา มีความมั่นใจในตนเอง มีความหวังในชีวิต
2. ทำให้มองตน มองโลกในแง่ดี มีความคิด สร้างสรรค์
3. ทำให้มีการให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ร่วมทุกข์สุข รับผิดชอบ มีน้ำใจ เป็นมิตรต่อกัน ต้องการ

ช่วยเหลือครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

พี.เอ็น. กุนนา (P.N. Kunna แปลโดย นवलฉวี พานิชกุล และสมบูรณ์ ศุภศิลป์, 2528) กล่าวถึงความสำคัญของความรักไว้ดังต่อไปนี้

- ชีวิตจักไร้ความหมายหากปราศจากความรัก ความรักเป็นทรัพย์อันยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตมนุษย์ ความรักเป็นแสงสว่างที่ส่องโลกให้ชีวิตมนุษย์มีปิติสุข มีความหวังที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปอย่างมีความหมาย ความรักช่วยให้มนุษย์ผูกพันกับชีวิตยิ่งขึ้นและทำให้การมีชีวิตอยู่นั้นทรงคุณค่า

- ความรักมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งการเจริญเติบโตและการปรับตัว ความรักช่วยเหลือเลี้ยงจิตใจ ร่างกายและวิญญาณของมนุษย์ พลังแห่งความรักอันยิ่งใหญ่ไพศาลสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์ได้อย่างมหัศจรรย์ เพราะความรักสามารถเปลี่ยนแปลงคนดีให้กลายเป็นคนเลว และเปลี่ยนคนเลวให้กลายเป็นคนดีได้ ความรักมีพลังที่จักหล่อหลอมร่างกาย อารมณ์และวิญญาณของมนุษย์ อันสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตทั้งชีวิตให้กลับตาลปัตรไปได้
 - ชีวิตมนุษย์ทุกคนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของความหิวและความรัก หากความหิวเป็นสิ่งสากลของมนุษยชาติ ความรักก็เช่นเดียวกัน ทุกคนมีความปรารถนาและมีความจำเป็นที่จักต้องได้รับความรัก ความรักเป็นหนทางหลักให้คนหลีกเลี่ยงไปจากความเปล่าเปลี่ยวเดียวดาย การถูกเมินเฉยทอดทิ้งและความทุกข์ซึ่งเป็นเงาคอยติดตามชีวิตทุกชีวิต
 - ผู้ที่ขาดรัก จักมีทุกขเวทนาแสนสาหัสในอันที่จะปรารถนาว่าชีวิตข้ามพระสมุทรอันเว้งว่างไพศาล
 - ผู้ที่ไม่ยอมรักใครและไม่มิใครรัก ก็เสมือนแม่น้ำที่ไหลไปโดยไม่มีทะเลจะไหลลง อดิตของเขาจักไร้ความหมาย ปัจจุบันก็จักว่างเปล่าและอนาคตก็ปราศจากความฝัน
- นอกจากนี้อารี คัมภ์เจริญรัตน์ (2539) กล่าวว่าเมื่อบุคคลรู้ดีว่าขาดความรักจะมี

พฤติกรรมต่างๆคือ

1. ลอกเลียนแบบคนเด่น คนดัง มีชื่อเสียงทั้งทางดีและไม่ดี
2. เพื่อฝันว่าตนได้รับความรักจากบุคคลต่างๆมากมาย
3. แสดงอาการประชดประชัน เช่น ปัสสาวะรดที่นอน กระทำสิ่งต่างๆที่สังคมว่าไม่ดี
4. ตามใจผู้อื่นเพื่อให้คนอื่นเห็นความดีของตน หันมารักมาชอบตน
5. หลบหนีจากบุคคลอื่น เกิดการทอดถอนีเยื่อหน้าชีวิต เห็นว่าชีวิตของตนไม่มีค่า ไม่มี

ความหมาย ทำสิ่งต่างๆอย่างไร้จุดหมาย และทำสิ่งต่างๆอันเป็นการทำลายตนเอง

จึงกล่าวได้ว่าความรักเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ของคนเรา อันได้แก่ความสัมพันธ์ การกระทำ ทศนคติ ความเห็นอกเห็นใจ ความรับผิดชอบ ความไว้วางใจ ความหวังใย ความสุข ซึ่งถ้าเด็กได้รับการตอบสนองทางด้านความรักดังกล่าวอย่างเต็มที่ ก็จะทำให้เด็กเกิดความรักต่อตนเอง ในเบื้องต้น ซึ่งนำมาสู่ความนับถือตนเองและการให้ความรักแก่ผู้อื่น นั่นคือความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (ทีมงานนิตยสารครัว , 2549) ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกอันเป็นผลของความรักเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องตามบรรทัดฐานของสังคม และเอื้อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ครอบครัวและความรัก

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่บุคคลเกี่ยวข้อง และมีความสำคัญต่อบุคคลมากที่สุด เพราะเป็นแหล่งหล่อหลอมชีวิตที่เกิดมา วางรากฐานในการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของมนุษย์ ครอบครัวและพ่อแม่จึงเปรียบเสมือนเพื่อน ครุคนแรกของลูกเพราะเป็นบุคคลแรกที่ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังทัศนคติ หล่อหลอมบุคลิกภาพ ดังนั้นการเลี้ยงดูเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการแห่งความรัก ดังที่สายฤดี วรกิจ โภคาทร (2532) กล่าวว่าความรักที่ได้รับจากพ่อแม่เป็นสิ่งสำคัญ ในวัยเด็กถ้าได้รับความรักอย่างสม่ำเสมอและยุติธรรม ลูกต้อง จะสามารถป้องกันพฤติกรรมผิดๆ ในตอนโตเป็นผู้ใหญ่ได้ เช่น การเอาแต่ใจตนเอง คือ รัน ก้าวร้าว ลึกขโมย อิจฉา ไม่มีระเบียบ ขี้เกียจ สุภาพรรณ โศทรจรัส (2542) กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูเด็กคือ ความรักความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากบิดามารดา ตั้งแต่ระยะแรกของชีวิตเป็นต้นไป บรรยากาศของความรัก และการยอมรับ ช่วยหล่อหลอมให้บุคคล มีพัฒนาการของบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ เป็นผู้มีความสุขจิตใจดี เพราะความรัก และการยอมรับ ช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความเชื่อถือ ไว้วางใจในบิดามารดา และสิ่งแวดล้อม ความเชื่อถือไว้วางใจดังกล่าว เป็นเสมือนเกราะป้องกันภัยอันตราย ป้องกันจากความกลัว และความวิตกกังวลต่างๆ ช่วยให้มีความมั่นใจในการสำรวจ และเผชิญสิ่งแวดล้อม ช่วยให้สามารถพัฒนาตนตามงาน ตามขั้นพัฒนาการ ได้สำเร็จ นอกจากนี้ในเด็กที่ได้รับความรักจากพ่อแม่อย่างแท้จริง เขาจะรู้โดยจิตใต้สำนึกว่าเขามีคุณค่าสำหรับพ่อแม่ ความรู้สึกที่ว่าตัวเองเป็นคนมีคุณค่าสำหรับพ่อแม่มีค่ามากกว่าทองคำ เมื่อเด็กรู้ว่าพวกเขาได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า (They are valued) และตัวเองรู้สึกในส่วนลึกๆ ว่าตัวเองได้รับการยอมรับ เขาจะรู้สึกที่ว่าตัวเองมีคุณค่า (feel valuable) ซึ่งความรู้สึกที่ว่าตัวเองมีคุณค่า “ฉันเป็นคนมีคุณค่า” เป็นปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการมีความสุขจิตใจที่ดี ที่เป็นผลผลิตโดยตรงของความรักจากพ่อแม่ (เอ็ม สก็อต เบล แบล โดยวิทยากร เชียงกูล, 2538)

ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว เป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิต เป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคม ของประเทศชาติบ้านเมืองและของโลกในที่สุด (ฝน แสงสิงแก้ว, 2543) เพราะเด็กทุกคนต้องการทั้งอาหารกายและอาหารใจที่สมดุลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนเติบโต การที่พ่อแม่ใช้เวลาเลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิดและอย่างมีคุณภาพลูกจะเติบโตอย่างงดงามและไม่สร้างปัญหาให้พ่อแม่และแม่ต้องหนักใจ เมื่อเขาก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเองและตระหนักถึงความรัก ความหวังใจ และความเอาใจใส่ที่พ่อแม่มอบให้เขาหรือเธอ และสิ่งนี้จะกลายเป็นเกราะคุ้มครอบป้องกันพ่อแม่ เมื่อลูกได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่มากเท่าไร ลูกจะทะนุถนอมความรู้สึกเหล่านี้และตอบแทนกลับด้วยการดำรงประพฤติตนเป็นคนดี ใส่ใจเรื่องการศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งจะรู้จักแยกแยะในการคบเพื่อนด้วย ผลพวงที่ยิ่งใหญ่ที่ตามมาอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อเด็ก

เหล่าเติบโตเป็นผู้ใหญ่และมีครอบครัว ทั้งเขาและเธอก็จะสามารถร่วมกันสร้างครอบครัวที่อบอุ่นต่อไปอีกได้ (สุรชาติพิ รัชชพงษ์, 2544)

จึงกล่าวได้ว่าพ่อแม่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อภาวะอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม บุคลิกภาพของลูก ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น มีความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้ความปลอดภัย เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องพฤติกรรมต่างๆ ตลอดจนติดตามแก้ไข พฤติกรรมของลูก จะส่งเสริมให้วัยรุ่นมีอิสระในการคิด การตัดสินใจและแก้ไขปัญหาและมีผลต่อบุคลิกภาพของวัยรุ่นคือจะเป็นคนมีเหตุมีผล มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ในทางตรงข้ามเด็กที่เติบโตมาในบรรยากาศที่ขาดความรักและความเอาใจใส่ หรือได้รับอย่างไม่สม่ำเสมอ จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีความรู้สึกมั่นคงภายใน พวกเขาจะมีความรู้สึกที่ “ฉันได้รับไม่เพียงพอ” และมีความรู้สึกที่โลกเป็นสิ่งที่คาดการณ์ไม่ได้ ไม่ใช่สิ่งที่พร้อมจะเป็นฝ่ายให้ รวมทั้งความรู้สึกไม่แน่ใจว่าตัวเองมีคุณค่าพอที่จะมีใครมารักหรือไม่ (เอ็ม สก็อต เปค แพลโดยวิทยากร เชียงกูล, 2538) ส่วน Bowlby (1953) กล่าวว่าถ้าในวัยเด็กไม่ได้ รับความรัก ถูกปล่อยปละละเลย จะทำให้เกิดพฤติกรรมถอยหนี เมื่อโตขึ้นก็จะขาดความสามารถที่จะแสดงอหยาศัยไมตรีต่อผู้อื่น ทำให้ไม่สามารถนับตนเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับบุคคลที่รัก ในใจจึงรู้สึกโดดเดี่ยว ทั้งที่ต้องการความรัก แต่ปกปิดไว้ด้วยการแสดงออกว่าไม่สนใจ บางทีก็แสดงออกแบบตรงข้าม คือรักไม่เลือก จนได้ชื่อว่าเจ้าชู้ นอกจากนี้นิคม วรรณราช (2542) กล่าวว่า การขาดความรักความเห็นใจ ความอบอุ่นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ขาดการเอาใจใส่จากพ่อแม่ ทำให้เด็กมีความทุกข์ เด็กจะอยู่ในลักษณะถูกทอดทิ้ง เขาจะมีชีวิตอยู่โดยความรู้สึกอ้างว้าง ขาดหลักยึด มีความแห้งแล้งในจิตใจ คือขาดความชื่นบานและชุ่มชื่นในจิตใจ เด็กที่ขาดความรัก เช่น เด็กกำพร้าจะต้องการความรักความเอาใจใส่จากผู้อื่นอยู่เสมอ และเต็มไปด้วยความแข็งแกร่งกระด้างและเห็นแก่ตัว เพราะเขาไม่เคยได้รับความอบอุ่น ความเมตตาจากคนใกล้ชิด เด็กก็สามารถจะกระทำการใด ๆ อย่างปราศจากความยั้งคิด และสามารถสร้างปัญหาแก่คนอื่นในสังคมได้ (สุรชาติพิ รัชชพงษ์, 2544)

นอกจากนี้ในครอบครัวที่ไม่มีความรัก มีแต่การดูดำ ตีเตียน คอยจับผิด จะทำให้ลูกคิดมาก เศร้าโศกและคิดว่าตนเองด้อยค่า เด็กจะรู้สึกผิด โกรธ รู้สึกขาดพลังอำนาจที่จะช่วยเหลือตนเอง การตีเตียนของพ่อแม่จะนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว เกิดความกดดันสูง เด็กจะรู้สึกว่าบ้านเป็นที่คุมขัง ขาดอิสรภาพ (Parker, 1993 อ้างถึงในจินตนา ตั้งวรพงษ์ชัยและรัชนิบูล เศรษฐภูมิรินทร์, 2539) ครอบครัวจึงอาจเป็นแหล่งที่วัยรุ่นจะเรียนรู้เกี่ยวกับความเกลียดชัง ความด้อยคุณค่า ความสงสัยในตนเอง ความสิ้นหวังในชีวิต และเป็นต้นเหตุให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและถูกชักจูงเข้าหา ยาเสพติด (สุชา จันทน์เอม, 2529; อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2540; Holkup, 1998) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าบุคคลหนึ่งๆจะพัฒนาการรับรู้เรื่องความรักได้ดีเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของครอบครัวด้วยเป็น

สำคัญ พ่อแม่จึงควรเป็นแบบอย่างที่ดี ควรเป็นผู้สนับสนุนให้กำลังใจ ไม่จับผิด มีบทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ลูก คอยช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ให้ความเข้าใจ เป็นตัวอย่างให้ลูกเลียนแบบ มีการตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (Holkup, 1998) สรุปเป็นครอบครัวที่พึงประสงค์มีคุณลักษณะดังนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2539)

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว สมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีการพูดคุยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
 2. สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจกรรมร่วมกัน และรู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์
 3. พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและออม ร่วมกันเสริมฐานะของครอบครัวให้มั่นคง
 4. พ่อแม่หรือหัวหน้าครอบครัวต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำลายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี และมีประโยชน์ต่อสังคม
 5. พ่อแม่ หัวหน้าครอบครัว หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักใช้เหตุผล
 6. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตน สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และเป็นระเบียบเรียบร้อย
 7. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรมไทย
 8. สมาชิกปฏิบัติตนตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี มีความเชื่อมั่น และปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- นอกจากนี้คุณหญิง โยเหลาและคณะ (2547) กล่าวถึงครอบครัวที่มีสุขภาพดี ว่าต้องทำให้เด็กในครอบครัวเป็นผู้มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง มีความสามารถในการปรับตัว มีสภาพจิตปกติ ไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือใช้สารเสพติด ครอบครัวที่มีสุขภาพดี ควรจะมีสิ่งต่างๆดังต่อไปนี้
1. ความรักและการยอมรับ หมายถึงการที่สมาชิกของครอบครัวแสดงความรัก ความชื่นชมยินดีต่อกัน โดยแสดงออกทางร่างกายด้วยการยิ้ม กอด การสัมผัสหรือแสดงออกทางวาจา โดยการพูดว่า แม่รักลูก ลูกเป็นลูกที่ดี

2. การสื่อสารทางบวก หมายถึง สมาชิกครอบครัวแสดงความจริงใจเปิดเผย และยอมรับกันและกัน ทั้งที่เป็นความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความขัดแย้งใดๆที่เกิดขึ้นต้องแสดงออกเหมาะสม

3. ความยืดหยุ่น สมาชิกในครอบครัวมีความสุขในการใช้เวลาด้วยกัน การช่วยกันทำงานบ้าน โดยแบ่งงานกันทำ การร่วมกิจกรรมสันตนาการ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ความมีอิสระ และความเป็นตัวของตัวเอง

4. การกำหนดคุณค่าและมาตรฐานในครอบครัว ครอบครัวจะมีการพูดคุยและกำหนดคุณค่าและมาตรฐานด้านความเชื่อ การปฏิบัติร่วมกัน และพ่อแม่จะเป็นแบบอย่างของลูก ในขณะที่ลูกจะรับรู้ข้อตกลงและนำไปปฏิบัติ โดยมีความอดทนต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. ความสามารถในการเผชิญปัญหา หมายถึงการที่ครอบครัวสามารถเผชิญกับความเครียดปัญหาวิกฤตในทางบวก โดยพยายามหาทางออกและสมาชิกให้กำลังใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ความรักและยาเสพติด

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น ครอบครัวที่มีความอบอุ่นจะทำให้วัยรุ่นมีสุขภาพจิตที่ดี จากการศึกษาของอัญชลี ศิลาเกษ กัลยา อันซีน และ วัชรภรณ์ ลือไชสงค์ (2539) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมในเขตเมือง อุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ที่มีการแสดงความรักความผูกพันในครอบครัว มีการให้อิสระต่อกันในครอบครัว มีการแสดงน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันในครอบครัว และลักษณะความสัมพันธ์แบบการมีประชาธิปไตยในครอบครัว นอกจากนี้ อมราวดี ณ อุบล (2544) ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธ์ภาพในครอบครัวต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากมีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อยและแบบใช้เหตุผลน้อย และนักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวดี มีสุขภาพจิตที่ดีกว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวไม่ดี

การศึกษาปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการใช้สารเสพติดขึ้นในกลุ่มเด็กวัยรุ่น พบว่ามีหลายปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการใช้สารเสพติดขึ้นในกลุ่มเด็กวัยรุ่น การศึกษาของโสภา ชูพิกุลชัย ชปิลมันน์และคณะ(2533) ที่ศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชน ในย่านชุมชนแออัด เฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กและเยาวชนที่ติดสารส่วนใหญ่ จะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะ

วิวาทกัน แยกกันอยู่ หย่าร้าง พ่อเสียชีวิต แม่เสียชีวิต/หรือทั้งพ่อแม่เสียชีวิต เมื่อพิจารณา ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่าเด็กส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่ห่างเหินกับพ่อแม่ ต่างคนต่างอยู่ เข้ากับพ่อแม่ไม่ได้ พ่อแม่อยู่ด้วยกันแต่ทะเลาะกันแทบทุกวัน แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ ความขัดแย้งในใจ ความคับข้องใจที่เด็กต้องเผชิญภายในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่เด็กเผชิญเป็นปัญหาครอบครัว และเมื่อเผชิญปัญหาแล้วไม่สามารถปรึกษาผู้ใดได้ จะเกิดความรู้สึกอึดอัด อยากทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้า มีความรู้สึกอยากหนีไปให้พ้นๆ และ/หรือมีความรู้สึกที่ปนๆกันคือ น้อยใจ ก्लุ้มใจ และอึดอัดใจ ฉะนั้นเมื่อเพื่อนชวนให้ใช้สารเสพติดเพื่อคลายความรู้สึกดังกล่าว การชักชวนจึงเป็นตัวกระตุ้นให้อยากทดลอง ทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ นพพร พานิชสุข (2523) ที่ศึกษาลักษณะครอบครัว สาเหตุและปัญหาครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการ ใช้ยาแอมเฟตามีนของเด็กวัยรุ่นพบว่าสภาพครอบครัวของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาล ชาญณรงค์ได้รับการเลี้ยงดูและเอาใจใส่จากบิดามารดาของตนน้อยมาก มีปัญหาครอบครัว ทำให้รู้สึกเบื่อ อยากหนีออกจากบ้านเพราะรู้สึกว่าเหว่และเหงา มีปัญหาภายในครอบครัว คือ บิดามารดาไม่ค่อยเข้าใจบุตรธิดา และมีทัศนคติไม่ตรงกัน ทำให้มีความรู้สึกเบื่อหน่ายอยากหนีออกจากบ้าน เนื่องจากว่าเหว่และเหงาใจมาก การศึกษาของ Scheer & Unger (1998) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของ สภาพแวดล้อมของครอบครัวกับการ ใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นรัสเซีย 159 คนที่อาศัยอยู่ที่กรุงมอสโก ในปี 1992 โดยใช้การวิจัยข้ามชาติ โดยเปรียบเทียบกับวัยรุ่นอเมริกา พบว่าวัยรุ่นรัสเซียกับวัยรุ่น อเมริกามีความคล้ายคลึงกันคือวัยรุ่นที่ใช้สุราหรือยาเสพติดมักอยู่ในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง ไม่สนับสนุนและไม่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับพ่อแม่ ทำให้วัยรุ่นรู้สึกเศร้า ขาดความมั่นคง รู้สึกตนเองอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีความน้อยเนื้อต่ำใจ ซึ่งแตกต่างจากวัยรุ่นที่ไม่ใช้ยาเสพติดจะรายงานว่ามีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากกว่า จากการศึกษาของพิชิตพงษ์ อริยะวงศ์ (2545) พบว่าความรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ยอมรับในฐานะสมาชิกของครอบครัว บิดามารดาไม่รักตนเอง ไม่ภูมิใจในตนเอง มักถูกเปรียบเทียบในเรื่องความดี ความสามารถในด้านต่างๆกับพี่น้อง ไม่เคยได้รับ คำชมเชยหรือรางวัลเมื่อกระทำความดี รู้สึกเหมือนเผชิญกับโลกตามลำพัง จึงหันไปเสพยาบ้า นอกจากนี้ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่มีความสัมพันธ์กับการเสพยาเสพติด เช่น การมีเพื่อนสนิทติดยา พฤติกรรมต่อต้านสังคม (วริศรา เพียงสุข, 2540; ชยันตร์ธร ปทุมานนท์, ชไมพร ทวีขศรี, และ รังสรรค์ วรวงศ์, 2542; จิราภรณ์ ลิ้มนิจสรกุล, 2546; Hawkins et al., 1992) การใช้สารเสพติดของบุคคลในครอบครัว ภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในชีวิต ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (ภาวิณี อยู่ประเสริฐ, 2540) นอกจากนี้ลลิตา เคาวูธ (2548) ศึกษาปัจจัยครอบครัวที่มี อิทธิพลต่อการเสพยาบ้าของวัยรุ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียง ผลการวิจัยสามารถทำนายได้ว่าวัยรุ่นที่อยู่

ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงมีโอกาที่จะเสพยาบ้าเพิ่มขึ้น 2.56 เท่าเมื่อเทียบกับวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่

นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเสพยาเสพติดของวัยรุ่นที่สำคัญอีกอย่างคือ ปัจจัยทางด้านโรงเรียน ได้แก่ ความเชื่อมั่น ผูกพันกับโรงเรียนต่ำ อันเป็นความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่เชื่อมั่นในโรงเรียนและครู อาจารย์ (Hawkins et al., 1992) เนื่องจากมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในห้อง ครู อาจารย์ในโรงเรียนแบบห่างเหิน ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือขณะมีปัญหา ครู อาจารย์มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ชอบใช้ความรุนแรง เป็นต้น ทำให้วัยรุ่นไม่เชื่อว่าบทบาทของนักเรียนเป็นสิ่งที่ดี คิดว่าการศึกษาไม่มีประโยชน์ในอนาคต ความรู้สึกเหล่านี้จะทำให้วัยรุ่นเสี่ยงต่อการติดสารเสพติดได้สูง ดังจะเห็นได้จากการศึกษาปัจจัยด้านโรงเรียนที่เป็นสาเหตุให้วัยรุ่นเสพยาแอมเฟตามีนของ จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2542) ที่พบว่า ครูที่ขาดความรัก ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน เพิกเฉยต่อปัญหาแอมเฟตามีน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ครูมีอำนาจเผด็จการ และปราศจากการตรวจสอบจะมีความสัมพันธ์ต่อการเสพยาแอมเฟตามีนของวัยรุ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ประไพศรี ซ่อนกลิ่นและคณะ (2532) ที่พบว่าเด็กนักเรียนที่มีปัญหาจับข้องใจเกี่ยวกับการเรียน เกิดความขัดแย้งกับครูอย่างรุนแรงจนไม่สามารถปรับเข้าหากันได้จะมีปัญหาการเสพยาแอมเฟตามีน

ในทางกลับกัน ปัจจัยที่ป้องกันวัยรุ่นจากสารเสพติดมีหลายปัจจัยที่สำคัญคือ ความรักใคร่ ผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว จากการศึกษาของสำนักพัฒนาการพลศึกษา สุขภาพและนันทนาการ (2541) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันการติดสารเสพติดของนักเรียนมัธยมปลายในประเทศไทย พบว่าปัจจัยเสริมที่มีผลต่อการทำนายพฤติกรรมในการป้องกันการติดยาเสพติดได้ดีที่สุดคือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดาอยู่ด้วยกันและมีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม ต่อมาคือเพื่อน เพื่อนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวัยรุ่น ถ้ารู้จักครบเพื่อนดี ก็จะช่วยป้องกันได้ นอกจากนี้ ครูมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติที่ดี ความรู้ที่ถูกต้องแก่วัยรุ่น และควรทำตนเป็นพี่เลี้ยงที่ดี คอยระคับประคองให้นักเรียนมีวิถีชีวิตที่ดี สอดคล้องกับการศึกษาของศรีรัตน์ รัชญกุลสังจา (2542) พบว่า ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดมีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้ สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น ผลการศึกษาพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และแบบรักสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภูมิ

ด้านทานการเสพติดของเด็ก 3 ด้านคือ จะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดมากกว่า ปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่า และมีความใกล้ชิดกับยาเสพติดน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย และแบบรักสนับสนุนน้อย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Scheer & Unger (1998) ที่พบว่าวัยรุ่นที่ไม่ใช้ยาเสพติดจะรายงานว่ามีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากกว่าวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติด จากการศึกษาที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม หากมีสายสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวจะก่อให้เกิดความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานทางความคิด อารมณ์ บุคลิกภาพของสมาชิก โดยเฉพาะลูกจะมีพัฒนาการในด้านต่างๆเหมาะสมตามวัย และนับเป็นภูมิคุ้มกันยาเสพติดของวัยรุ่นที่ดีที่สุด

ส่วนงานวิจัยเรื่องความต้องการของวัยรุ่นนั้นสมหมาย เลหาหะจินดาและวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2543) ได้ศึกษาถึงลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ลักษณะการเลี้ยงดูที่เด็กวัยรุ่นต้องการหรือไม่ต้องการ ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นมากกว่าร้อยละ 40 ต้องการให้พ่อแม่ปฏิบัติกับตนคือ การแสดงความรักความอบอุ่น การเอาใจใส่ใต้อาามทุกข์สุข คอยสนับสนุนช่วยเหลือยามลูกมีปัญหา ให้ความสำคัญกับลูก ทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ เป็นคนมีเหตุผลรับฟังความคิดเห็นของลูก ปล่อยให้ลูกทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ให้รางวัลเมื่อลูกทำดี ส่วนลักษณะของพ่อแม่ที่เด็กไม่ต้องการที่เหมือนกันใน 5 อันดับแรก คือลูกไปไหนต้องตามไปด้วยแทบไม่ให้คลาดสายตา ไม่ไว้วางใจลูก สนใจก้าวกว่ายเรื่องส่วนตัวของลูกมากเกินไป ลักษณะของพ่อที่ต่างจากของแม่คือ ชอบตำว่าลูกเป็นประจำ ชอบตำหนิ นินทาลูกให้คนอื่นฟัง ส่วนลักษณะของแม่ที่ลูกไม่ต้องการต่างจากของพ่อ ได้แก่ การรักลูกไม่เท่ากัน ทำร้าย ทูบตีหรือทำให้เจ็บตัวเมื่อลูกทำผิด ส่วนผลจากการสำรวจความเห็นของเด็กอายุระหว่าง 5-15 ปีทั่วประเทศจำนวน 3,849 คน โดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต (อ้างถึงในจตุพร ชัมมปที, 2548)พบว่า ความรัก ความเข้าใจและการให้คำปรึกษาเป็นสิ่งที่เด็กอยากขอร้องให้มีในตัวพ่อและแม่ เป็นอันดับสอง (ร้อยละ26.53) รองจากการขอให้พ่อแม่รักกันมากๆ หุุดทะเลาะกัน อย่าหงุดหงิดกับลูก (ร้อยละ 46.53) ผลการสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าลูกต้องการความรักจากพ่อแม่มาก การที่พ่อแม่ไม่รู้จักรักแสดงความรักต่อลูก จะด้วยสาเหตุของชีวิตความเป็นอยู่หรือการไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดู ผลที่ตามมาก่อให้เกิดความคิดในใจลูกว่าในเมื่อพ่อแม่แม่ที่คิดว่าจะเป็นที่พึ่งที่ดีที่สุดยังไม่รักเรา แล้วทำไมเราจะต้องไว้นือเชื่อใจและมอบความรักของเราให้คนอื่นด้วย เพราะฉะนั้นแน่นอนว่าเมื่อโตขึ้น แนวมั่นที่ลูกจะเป็นคนที่รักใครไม่เป็นจึงมีสถิติสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในสังคมไทย ส่วนการศึกษาของจิราภรณ์ ฉัตรศุกกุล (2544) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของครอบครัวและวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพติด จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาที่วัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ในลักษณะที่ครอบครัวถามบ่อยๆเกี่ยวกับการได้กลับไปใช้ยาบ้าอีก

หรือไม่ การที่คนในครอบครัวมองแบบจับผิด และการที่ครอบครัวบ่นว่าบ่อยๆ รองลงมาคือ การคบเพื่อนที่ติดยาบ้า การมีที่อยู่อาศัยใกล้แหล่งขายหรือเสพยาบ้า ความรู้สึกมีค่าในตนเองต่ำ การไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม และการขาดทักษะในการเผชิญปัญหา ส่วนความต้องการที่วัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำให้ความสำคัญมากที่สุดคือความต้องการด้านจิตใจ ในลักษณะของความต้องการมีงานสุจริตทำ ต้องการให้ครอบครัวเชื่อและไว้วางใจ และพุดคุยด้วยเหตุผล รองลงมาคือความต้องการด้านสังคม ปัญหาที่ครอบครัวให้ความสำคัญมากที่สุดคือการคบเพื่อนที่ติดยาบ้า โดยครอบครัวจะกังวลใจว่าเพื่อนจะมาชวนไปเสพยาอีก กลับกลับไปคบเพื่อนกลุ่มเดิม และห้ามไปคบกับเพื่อนกลุ่มเดิมอีก รองลงมาคือ พฤติกรรมไม่พึงประสงค์จากการเสพยาบ้า การกลับไปติดยาบ้าซ้ำอีก ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เศรษฐกิจ และความรู้สึกมีค่าในตนเองต่ำของวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำ ตามลำดับ ส่วนความต้องการที่ครอบครัวให้ความสำคัญมากที่สุดคือความต้องการด้านจิตใจ ในลักษณะที่ต้องการให้วัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำรับรู้ว่าการครอบครัวรักและหวังดี ต้องการให้มาขอคำปรึกษาเวลามีปัญหาหรือไม่สบายใจ และต้องการคนให้คำปรึกษา รองลงมาคือความต้องการด้านความรู้และคำแนะนำในการดูแลวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำ ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและความต้องการของครอบครัวและวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำ พบว่า ปัญหาความห่วงใยกังวลจากครอบครัวจะแสดงออกในลักษณะการถามวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำบ่อยๆเกี่ยวกับการได้กลับไปใช้ชีวิตอีกหรือไม่ การมองแบบจับผิด และการบ่นว่าบ่อยๆอันเป็นสิ่ง

ที่วัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำเข้าใจว่าครอบครัวไม่ยอมรับ

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรัก สกิลด์ (อ้างถึงในทีมงานนิตยสารครัว, 2549) นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้รายงานผลการศึกษาที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่ง ซึ่งใช้เวลานานหลายปี โดยเขาได้ทำการศึกษากับเด็กกำพร้าที่มีเงื่อนไขในการเลี้ยงดูทางด้านสถานที่และทางร่างกายเหมือนกัน ต่างกันตรงการให้ความรักเท่านั้น กลุ่มแรก มีเด็ก 12 คน อยู่บ้านเลี้ยงเด็กกำพร้าตามปกติ กลุ่มที่สอง มีเด็กจำนวน 12 คนเช่นกัน เด็กในกลุ่มหลังนี้แต่ละคนถูกส่งไปอยู่กับพี่เลี้ยง เพื่อให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่ทางด้านจิตใจและความรักความใกล้ชิดเช่นนี้ทุกวัน โดยเด็กทั้งสองกลุ่มต่างก็อยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งเดียวกันนั่นเอง ผลจากการศึกษาและเฝ้าสังเกตมาเป็นเวลานานกว่า 20 ปี พบว่าเด็กในกลุ่มแรกคือเด็กที่อยู่แต่เฉพาะสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า โดยปราศจากความรัก ทำให้เด็กบางคนก็ตายที่เปลือรูดชีวิตอยู่มีสภาพปัญญาอ่อน หรือไม่ก็อยู่ในสภาพอารมณ์ไม่ปกติ ซึ่งต้องถูกส่งไปอยู่ในสถานบำบัดผู้ป่วยทางด้านอารมณ์ ส่วนกลุ่มที่สองนั้น เป็นกลุ่มที่ได้รับความรักและความสนิทสนมกับพี่เลี้ยง เมื่อเติบโตขึ้นมา พบว่าสามารถหาเลี้ยงตนเองได้หมดทุกคน โดยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย ทุกคนได้แต่งงานมีชีวิตสมรสที่ราบรื่น ซึ่งมีเพียงคนเดียวที่หย่าร้าง ในประเทศไทยการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความรักโดยตรงมีผู้ศึกษาไม่มากนัก จาก

รายงานผลการสำรวจระดับชาติทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น 2548 ของกรมสุขภาพจิต (อ้างถึงในชินฉัตร กัญจนะจิตรและคณะ, 2549) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกในครอบครัวไทยโดยการวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทางด้านจิตวิทยาใน 4 ลักษณะคือ 1) แสดงความรักเอาใจใส่และควบคุมไม่มากเกินไป(รักพอดี) 2) รักเอาใจใส่ แต่ควบคุมมาก (ห่วงเกิน) 3) ควบคุม แต่ไม่แสดงความรักเอาใจใส่ (พร่องรัก) และ 4) ไม่มีความผูกพันเลย(ห่างเหิน) พบว่าร้อยละ 31.6 เป็นความสัมพันธ์แบบควบคุม แต่ไม่แสดงความรักเอาใจใส่ (พร่องรัก) ซึ่งมากกว่าความสัมพันธ์แบบอื่นในแทบทุกภาค และพบ 1 ใน 3 ของเด็กและวัยรุ่นเท่านั้นที่รู้สึกว่าคุณแม่ให้ความรักและเอาใจใส่ในระดับพอดี เป็นที่พึงหรือให้คำปรึกษาแก่เด็กได้ในยามที่มีปัญหา ในขณะที่เด็กจำนวนมากรู้สึกว่าคุณแม่ห่างเหิน ห่วงเกิน หรือไม่รัก ส่วนศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา (2545) ศึกษาการให้ความหมายของความรักในผู้ติดยาเสพติดที่ติดเชื้อเอชไอวีและไม่ติดเชื้อเอชไอวี การให้ความหมายของความรักในผู้ติดยาเสพติดที่มีต่อตนเอง และที่มีต่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อตน โดยเปรียบเทียบกับการให้ความหมายของความรักที่บุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้ติดยาเสพติดตามทัศนคติของผู้ติดยาเสพติด โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดที่มารับบริการบำบัดรักษาในคลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุขแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 108 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ติดยาเสพติดให้ความหมายของความรักไปในเชิงบวก โดยความรักหมายถึงความบริสุทธิ์ ความห่วงใย การเอาใจใส่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความผูกพัน ความรักที่สำคัญที่สุดคือ ความรักที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยความรักที่ผู้ติดยาเสพติดมีต่อพ่อแม่ และได้รับจากพ่อแม่ จะหมายถึงความบริสุทธิ์ ส่วนความรักที่ผู้ติดยาเสพติดมีต่อเพื่อน หมายถึงความจริงใจ แต่ความรักที่เพื่อนมีต่อผู้ติดยาเสพติด จะหมายถึงความช่วยเหลือ ส่วนความรักระหว่างผู้ติดยาเสพติดกับคู่สมรส/คู่รัก หมายถึง ความจริงใจ และความบริสุทธิ์ เช่นเดียวกับระหว่างผู้ติดยาเสพติดกับพี่น้อง หมายถึงความบริสุทธิ์และความเมตตา ส่วนความรักที่ผู้ติดยาเสพติดมีต่อสังคมนั้นจะมีลักษณะของความเมตตาและความจริงใจ ในขณะที่ผู้ติดยาเสพติดมีทัศนคติว่าความรักที่สังคมมีต่อตนนั้นจะเป็นลักษณะของความอดทน และเมื่อเปรียบเทียบการให้ความหมายของความรักระหว่างผู้ติดยาเสพติดต่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้ติดยาเสพติดอื่นได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง คู่สมรส/คู่รัก เพื่อนและสังคม และในทางกลับกันของบุคคลสำคัญที่มีต่อตน ตามทัศนคติของผู้ติดยาเสพติด พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญระหว่างผู้ติดยาเสพติดที่ติดเชื้อเอชไอวีและไม่ติดเชื้อเอชไอวี จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความรักที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว จะเป็นจุดสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดและโรคเอดส์

สรุป จากนิยาม และแนวคิดเกี่ยวกับความรัก ผู้วิจัยเชื่อว่า พลังความรักมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมที่เหมาะสม ถูกต้องตามครรลองและบรรทัดฐานของสังคม ระดับของความรักจำเป็นที่

ต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสม และอยู่ในบริบทที่เอื้อให้เกิดการกระทำที่ดี อย่างไรก็ตามการให้ความหมาย “ความรัก” ดังที่ทบทวนข้างต้น แสดงให้เห็นความหลากหลายของนิยามและขอบเขต ซึ่งเป็นความน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาเข้าใจความหมาย “ความรัก” ในมิติของเด็กวัยรุ่นและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกาเสพติด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาการให้ความหมายของความรัก ความต้องการในด้านความรัก และวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนคติของผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 2 กลุ่มหลักด้วยกันคือ

- วัยรุ่นไทยในภาคตะวันออกที่มีอายุระหว่าง 11-21 ปี ซึ่งในการศึกษานี้ศึกษาทั้งวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา
- บุคคลใกล้ชิดที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นดังกล่าว ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาของภาคตะวันออก ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ โดยมุ่งเน้นที่วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษาเป็นหลัก เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และให้ความสำคัญกับความสมัครใจตามพื้นฐานจริยธรรมการวิจัย และเลือกวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้ได้กลุ่มศึกษาเปรียบเทียบที่อยู่ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน โดยให้ครูเป็นผู้ช่วยในการเลือก และใช้ความสมัครใจเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาด้วยเช่นกัน สำหรับเกณฑ์กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลนั้น ใช้ความเพียงพอข้อมูลในการอธิบายหรือที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว ทำให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มเด็กวัยรุ่นจำนวน 24 คน โดยจำแนกเป็นเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ไม่เสพสารเสพติด จำนวน 10 คน และวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการบำบัดในสถานบำบัด จำนวน 14 คน

สำหรับกลุ่มผู้ใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์กับวัยรุ่นและเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญกับวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา คือ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาของภาคตะวันออกจำนวน 6 คน และบุคคลในครอบครัว คือ พ่อแม่/ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่น ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครองของเด็ก

วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเหล่านี้ จำนวน 9 คน และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา จำนวน 9 คน การเลือกครูที่เข้าร่วมการวิจัยใช้เกณฑ์ตำแหน่งและบทบาทที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก และรับผิดชอบกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด และให้ครูเป็นผู้เลือกผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติในการให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี เช่น มีเวลาในการให้ข้อมูล เปิดเผยและพร้อมที่จะให้ข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภายหลังจากโครงการวิจัยได้รับอนุมัติ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประสานงานกับสถาบันการศึกษาเพื่อหาอาสาสมัครจากสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยให้ครูเป็นผู้ประสาน ส่วนกลุ่มวัยรุ่นที่กำลังบำบัดรักษาตามสถานบำบัดก็ดำเนินการโดยประสานงานกับสถานบำบัด และเลือกกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งผู้ปกครองที่พร้อมให้ความร่วมมือ
2. ทำการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล โดยการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งต้องขออนุญาตในการจดบันทึก และการบันทึกเสียงการพูดคุย การปกปิดความลับ ความเสี่ยง และ สิทธิของผู้ให้ข้อมูลในการที่จะปฏิเสธหรือถอนตัวออกจากกรวิจัย และเมื่อผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะให้ผู้ให้ข้อมูลเช่น ใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
3. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูล 1-2 ครั้งต่อคน พร้อมทั้งทำการบันทึกเทปการสัมภาษณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นหลัก (Indepth interview) เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีด้วยกัน 3 ประการคือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (Guidelines) ตัวผู้วิจัย และอุปกรณ์ช่วยบันทึก ได้แก่ เทปบันทึกเสียง

1. แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (Guidelines) เป็นแนวคำถามซึ่งมีลักษณะเป็นเค้าโครง (outline) ไม่มีโครงสร้าง เป็นแนวคำถามคร่าว ๆ เพื่อเป็นแนวทางการสนทนา อันประกอบด้วยข้อคำถามต่างๆ ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการศึกษา ทั้งนี้แนวคำถามที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม มีความแตกต่างกันไป ตามคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างนั้นๆ หากแต่เนื้อหาสาระของแนวคำถามซึ่งเป็นประเด็นหลักของการศึกษาจะเป็นเนื้อหาสาระเดียวกันทุกกลุ่ม (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

2. ตัวผู้วิจัย ในการศึกษาวิจัยนี้ประกอบด้วยนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยหลายคน ดังนั้นการเตรียมตัวนักวิจัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยได้มีการเตรียมนักวิจัยในหลายประเด็นด้วยกันโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้การฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดและกรอบการวิจัย แนวคิดปรัชญาการวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จริยธรรมการวิจัย และการทำความเข้าใจอย่างละเอียดกับแบบสัมภาษณ์เจาะลึก

3. เทปบันทึกเสียง เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการบันทึกเสียงหรือคำบอกเล่า ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการบันทึกทุกถ้อยคำที่ตอบคำถามการวิจัย ซึ่งก่อนการบันทึกเทปการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์และการรักษาความลับของข้อมูลให้ทุกคนทราบ และขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอบันทึกเสียง ซึ่งทุกท่านที่ให้ข้อมูลยินยอมและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลและให้การบันทึกเสียง

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยของอนุญาตกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัย และในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเคารพในสิทธิและคุ้มครองสิทธิของผู้ให้ข้อมูลด้วยหลายวิธีด้วยกันคือ

1. การให้ความยินยอม เนื่องจากประเด็นศึกษาถือเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติดที่สังคมยังมีการตีตราและยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างแท้จริง ดังนั้นในกลุ่มที่ติดสาร ผู้วิจัยให้ความสำคัญมากในการให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนตัดสินใจที่จะเข้าร่วมโดยสมัครใจ โดยผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บข้อมูล การนำเสนอผลลัพธ์ และการรักษาข้อมูลเป็นความลับ ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้ผ่านกระบวนการให้ความยินยอมให้ข้อมูลและได้ลงนามในหนังสือยินยอมเพื่อให้ถูกต้องตามหลักการทางวิชาการและปกป้องสิทธิของผู้ให้ข้อมูล

2. การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการนัดหมายสัมภาษณ์ การกำหนดระยะเวลา การขอยุติการสัมภาษณ์ การขออนุญาตจดบันทึก การบันทึกเทป ล้วนขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น

3. การเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ ผู้ให้ข้อมูลจะรับทราบว่า ข้อมูลจะถูกนำเสนอโดยใช้นามสมมติและการนำเสนอเป็นภาพรวม ซึ่งไม่สามารถระบุบุคคลหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แต่อย่างใด และข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสาร เทปบันทึก จะถูกเก็บรักษาอย่างมิดชิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2548 ถึงเดือนมิถุนายน 2548 โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยจะดำเนินการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล โดยการแนะนำตัวพร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ตลอดจนขั้นตอนของการทำวิจัยและการพิทักษ์สิทธิให้ผู้ให้ข้อมูลฟังอีกครั้งหนึ่งและซักถามหากมีข้อสงสัย
2. ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ โดยใช้คำถามปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องความรัก ร่วมกับการสังเกตและการจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)
3. ภายหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง จะทำการถอดเทปการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อการวิเคราะห์และตั้งคำถามใหม่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (saturate)

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งนอกเหนือจากการเตรียมตัวและเตรียมเครื่องมือเป็นอย่างดีแล้ว ผู้วิจัยพยายามอย่างยิ่งที่จะไม่ใช้อคติหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปพัวพันในระหว่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2546) ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือดังนี้

1. การแสดงสถานภาพและบทบาทของนักวิจัยในฐานะครูและผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและให้คำปรึกษา ทำให้ได้รับการยอมรับและไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม ทำให้ทุกคนที่ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์ข้อมูลสมัครใจให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
2. การสร้างความไว้วางใจ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ติดสารเสพติด ได้แก่ วัยรุ่นและผู้ปกครองของเด็กดังกล่าว ซึ่งประเด็นศึกษาจะก่อให้เกิดการสะท้อนอารมณ์ในบางขณะ ดังนั้น ผู้วิจัยใช้เวลากับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ข้อมูล และทำให้บรรยากาศเป็นแบบสบาย ๆ ไม่เป็นทางการ ทำให้บรรยากาศอบอุ่นเป็นกันเอง พร้อมทั้งจะเปิดใจให้ข้อมูล
3. ให้ความสำคัญแก่ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้การฟังมากกว่าการพูดโต้ตอบหรือแทรกแซงการบอกเล่า ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมาจากผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด และพยายามกระตุ้นให้เกิดการบอกเล่าให้มากที่สุด

4. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การตรวจสอบข้อมูลในประเด็นเดียวกัน โดยใช้ข้อมูลที่มาจากหลายแหล่ง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่ม ได้แก่ วิทยุรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา วิทยุรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผู้ปกครองของเด็กที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้ปกครองของเด็กที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา โดยสัมภาษณ์ต่างเวลาและสถานที่กัน และใช้คำถามที่มีเนื้อหาสาระเดียวกัน หากแต่ลักษณะของการใช้คำถามจะแตกต่างกันตามคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล และ 2) การตรวจสอบข้อมูลจากคนเดียวกัน โดยใช้คำถามในลักษณะเดียวกัน หากแต่ต่างเวลา เช่น ในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 จะตรวจสอบคำถามเดิมในครั้งที่ 1 เพื่อตรวจสอบว่า ข้อมูลสอดคล้องตรงกันหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. อ่านทำความเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป โดยปราศจากการตีความ เพื่อให้เห็นภาพรวม
2. ให้รหัสข้อมูลในลักษณะรหัสปิดในลักษณะวลี ซึ่งผู้วิจัยได้มีการรวบรวมแนวคิดทฤษฎีมาไว้ในตอนต้น นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวในการกำหนดรหัส โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของข้อมูลที่จะถูกจัดกลุ่มโดยใช้รหัสที่กำหนด
3. อ่านข้อมูลเพื่อสนับสนุนรหัสที่กำหนด สำหรับข้อมูลที่ไม่เข้ากลุ่มจะมีการให้รหัสเพิ่ม ข้อมูลจะถูกนำมาแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเภทหรือลักษณะที่มีความหมาย มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน
4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลทุกรายมารวมกันเพื่อร่วมหาข้อสรุปตามความเป็นจริงที่ปรากฏและให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาวิจัย นำข้อสรุปที่ได้เสนอในเชิงพรรณนา
5. การวิเคราะห์ตีความและอภิปรายปรากฏการณ์ตามแนวคิด เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) บรรยายเป็นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความ (Manifest content analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาการให้ความหมายของความรัก ความต้องการในด้านความรัก และวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด ด้วยการใช้วิธีการเชิงอุปมานในการดำเนินการวิจัย และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยเสนอเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 การให้ความหมายของความรักตามมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ส่วนที่ 3 ความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ส่วนที่ 4 วิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลมี 5 กลุ่มคือวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ครู ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา โดยมีรายละเอียดข้อมูลทั่วไปของแต่ละกลุ่มดังนี้

วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษาจำนวน 14 คน เพศชายทั้งหมด อายุระหว่าง 15-20 ปี เรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และมี 3 คนที่กำลังเรียนการศึกษานอกโรงเรียน ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวแตกแยกที่พ่อแม่หย่าร้างกัน แล้ววัยรุ่นต้องอยู่กับคนใดคนหนึ่ง โดยอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง 5 คน อยู่กับแม่และญาติ 2 คน มี 6 คนที่มีครบทั้งพ่อและแม่ แต่ในครอบครัวก็เป็นครอบครัวที่พ่อแม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ดุด่า และมีการทำร้ายร่างกายกัน และมี 1 คนที่ต้องอาศัยอยู่กับพ่อและแม่บุญธรรมเนื่องจากพ่อและแม่เสียชีวิต ทั้งหมดได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่ อย่างที่เด็กต้องการ ใช้สารเสพติดคือยาบ้าอย่างเดียว 6 คนและใช้สารเสพติด 2 อย่างขึ้นไป 8 คน (ดังรายละเอียดในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด

วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด	เพศ	อายุ	การศึกษา	ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน	การเลี้ยงดูที่ได้รับ	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	การใช้สารเสพติด
คนที่ 1	ชาย	17 ปี	จบ ม.2 (เรียน ม.3 ไม่จบ)	อยู่กับแม่และน้ำ	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่	พ่อกินเหล้าและเจ้าชู้ พ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อยมาก อายุ 13 ปีพ่อกับแม่เลิกกัน อยู่กับพ่อจนอายุ 15 ปี แต่ไม่ถูกกับแม่เลี้ยง จึงมาอยู่กับแม่จนถึงปัจจุบัน และไม่ได้เจอพ่อมา 2 ปีแล้ว	ใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 15 ปี
คนที่ 2	ชาย	18 ปี	จบ ป.6 (กำลังเรียน กศน.)	อยู่กับพ่อ แม่ และพี่สาว	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่ ตอนเด็กๆ พ่อกับแม่มักปากคณข้างบ้านเลี้ยง	แม่เล่นการพนัน พ่อกินเหล้า ทะเลาะกันบ่อย มีทำร้ายร่างกายกันบางครั้ง พ่อดู ชอบค่า แม่เป็นคนเงียบๆเฉยๆ	ดื่มเหล้าและใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 12 ปี
คนที่ 3	ชาย	18 ปี	จบ ป.6 (กำลังเรียน กศน.)	อยู่กับพ่อและแม่บุญธรรม และพี่ชาย (ลูกของพ่อและแม่บุญธรรม)	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่ ไม่ค่อยได้รับการเข้าใจ	พ่อเจ้าชู้มีผู้หญิงคนอื่น พ่อและแม่ทะเลาะกันบ่อย อายุ 9 ขวบพ่อกับแม่หย่าร้างกัน อยู่กับแม่ แม่เสียชีวิตตอนอายุ 10 ขวบ 1 ปีหลังจากนั้นพ่อเสียชีวิต เพื่อนพ่อรีบ ไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม	ใช้กัญชาอายุ 14 ปี และใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 15 ปี
คนที่ 4	ชาย	20 ปี	จบ ม.2 (เรียน ม.3 ไม่จบ)	อยู่กับพ่อ แม่ พี่สาวและพี่ชาย 2 คน	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้คุยกัน ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่ (พร่องรัก)	พ่อกับแม่รักกันดี มีทะเลาะกันบ้างเวลาพ่อดื่มเหล้า พ่อเป็นคนเงียบๆ แต่ขี้โมโห ชอบบังคับ	ใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 18 ปี

วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด	เพศ	อายุ	การศึกษา	ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน	การเลี้ยงดูที่ได้รับ	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	การใช้สารเสพติด
คนที่ 5	ชาย	18 ปี	จบ ม.1 (เรียน ม.2 ไม่จบ)	อยู่กับแม่และพี่ชาย	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่ แม่รักลูกไม่เท่ากัน ไม่ตามใจ รักแต่พี่ชาย	พ่อติดยาบ้า ทะเลาะกับแม่บ่อย ตอนอายุ 13 ปี พ่อแม่แยกทางกัน คนที่เลี้ยงคือน้าสลับกับย่า ต้องไปๆมาๆ ระหว่างอยู่บ้านน้าและบ้านย่า มาอยู่กับแม่ตอนอายุ 16 ปี	ใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 15 ปี
คนที่ 6	ชาย	16 ปี	จบ ม.1 (เรียน ม.2 ไม่จบ)	อยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่	พ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อย พ่อกินเหล้าและทำร้ายร่างกายแม่ อายุ 10 ปี พ่อแม่เลิกกัน แม่กับพ่อเลี้ยงรักกันดี แต่รักกันอยู่แค่ 2 คน	ใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 15 ปี
คนที่ 7	ชาย	17 ปี	จบ ป.6	อยู่กับพ่อ แม่ และน้องสาว 3 คน	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่	พ่อกับแม่มีความสัมพันธ์กันดี ไม่ทะเลาะกัน แต่แม่ขี้บ่น ขอบบ่นและด่าว่าลูก พ่อจะเฉยๆ และไม่คอยตามใจ	ใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 16 ปี
คนที่ 8	ชาย	17 ปี	จบ ม.2 (เรียน ม.3 ไม่จบ)	อยู่กับพ่อ แม่ และน้องสาว 2 คน	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่	พ่อกับแม่ทะเลาะกันทุกวัน แม่กินเหล้า และขี้บ่น ส่วนพ่อจะขมุก ไม่ค่อยมีเวลาใกล้ชิดหรือคุยกับลูก	ใช้กัญชาและใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 15 ปี
คนที่ 9	ชาย	18 ปี	จบ ม.2 (เรียน ม.3 ไม่จบ)	อยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง	ปล่อยปละละเลย แม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ ไม่เข้าใจกัน ทะเลาะกันกับแม่บ่อย	พ่อเจ้าชู้ นอกใจแม่ อายุ 1 ปี พ่อกับแม่หย่ากัน ตั้งแต่ไม่เคยเจอหน้าพ่ออีกเลย อายุ 14 ปีแม่ก็แต่งงานใหม่ แม่กับพ่อเลี้ยงก็ทะเลาะกันบ่อยเวลาพ่อเลี้ยงเมาเหล้า	ใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 17 ปี

วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด	เพศ	อายุ	การศึกษา	ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน	การเลี้ยงดูที่ได้รับ	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	การใช้สารเสพติด
คนที่ 10	ชาย	17 ปี	จบ ป.6 (กำลังเรียน กศน.)	อยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง	ปล่อยปละละเลย ได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง ตอนเด็กถูกเลี้ยงดูโดยตา/ยายและบ้านปู่/ย่า ต้องไปๆ มาๆ	พ่อเลี้ยงตั้งแต่อายุ 1 ขวบ แม่ขี้บ่น ใจร้อน โมโหง่าย มีพ่อเลี้ยงตอนอายุ 16 ปี ทะเลาะกับทั้งแม่และพ่อเลี้ยงบ่อย ไม่ชอบพ่อเลี้ยง	ใช้กัญชาและใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 16 ปี
คนที่ 11	ชาย	15 ปี	จบ ป.6	อยู่กับพ่อ แม่ พี่ 2 คน และน้อง 1 คน	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่	พ่อกินเหล้า เวลาเมา จะทะเลาะกับแม่ ทะเลาะกันบ่อย แม่ขี้บ่น ใจร้อน พ่อเฉยๆ ไม่ค่อยยุ่งกับใคร	ใช้กัญชาและใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 14 ปี
คนที่ 12	ชาย	18 ปี	จบ ม.1 (เรียน ม.2 ไม่จบ)	อยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง	อยากได้อะไรก็ได้ ให้เงินใช้ แต่แม่ไม่ค่อยมีเวลาให้ และไม่คอยเข้าใจ	แม่เลิกกับพ่อตั้งแต่ตอนตั้งท้อง ตอนนี้พ่อเสียแล้ว แม่แต่งงานใหม่ตอนอายุ 8 ปี กับพ่อเลี้ยงเข้ากันได้ดี	ใช้ยาบ้าและยาไอ้ตั้งแต่อายุ 12 ปี
คนที่ 13	ชาย	17 ปี	จบ ป.6	อยู่กับพ่อ แม่ และน้อง 1 คน	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่	พ่อกินเหล้า เวลาเมา จะทะเลาะกับแม่ ทะเลาะกันเป็นบางครั้ง	ใช้กัญชาอายุ 12 ปีและใช้ยาบ้าตั้งแต่อายุ 13 ปี
คนที่ 14	ชาย	18 ปี	จบ ม.3 (เรียน ม.4 ไม่จบ)	อยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง	ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่	พ่อเจ้าชู้ แม่เล่นการพนัน ตอนอายุ 10 ปี พ่อกับแม่เลิกกัน ไปอยู่กับย่า ย่าเลี้ยงดูจนอายุ 15 จึงมาอยู่กับแม่ แม่กับพ่อเลี้ยงรักใคร่กันดี	ใช้ยาบ้า กัญชา และเหล้าตั้งแต่อายุ 14 ปี

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด	เพศ	อายุ	การศึกษา	ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน	การเลี้ยงดูที่ได้รับ	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	การใช้สารเสพติด
คนที่ 1	ชาย	14 ปี	กำลังเรียน ม.2	อยู่กับพ่อแม่	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี	พ่อกับแม่รักกันดี มีความสุข มีทะเลาะกันบ้างเป็นบางครั้ง แต่ไม่เคยทำร้ายกัน	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 2	ชาย	15 ปี	กำลังเรียน ม.3	อยู่กับพ่อ แม่ และพี่ชาย	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี	พ่อกับแม่ มีทะเลาะกันบ่อยเวลาพอกินเหล้า บางครั้งก็ทำร้ายร่างกายกัน (ตีกันจนหัวแตก)	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 3	ชาย	14 ปี	กำลังเรียน ม.2	อยู่กับพ่อ แม่ ตา ยาย น้อง น้ำ 2 คน และหลาน 3 คน	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี	พ่อกับแม่รักกันดี มีความสุข ไม่มีทะเลาะกัน ทุกคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันดี	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 4	หญิง	15 ปี	กำลังเรียน ม.3	อยู่กับพ่อ แม่ และพี่สาว 2 คน	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี แต่ก็มีบางครั้งที่เหมือนกับว่าพ่อแม่รักพี่สาวมากกว่า	พ่อกับแม่รักกันดี มีความสุข ไม่มีทะเลาะกัน มีทะเลาะกับพี่สาวบ้างเรื่องเกี่ยวกับทำงานบ้าน	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 5	ชาย	13 ปี	กำลังเรียน ม.1	อยู่กับพ่อ แม่ พี่สาว น้องชาย และ น้ำ 2 คน	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี	พ่อกับแม่รักกันดี มีความสุข ไม่มีทะเลาะกัน มีทะเลาะกับพี่สาวและน้องชายบ้างตามประสาวัยรุ่น แต่ไม่รุนแรง	ไม่เคยใช้สารเสพติด

วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด	เพศ	อายุ	การศึกษา	ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน	การเลี้ยงดูที่ได้รับ	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	การใช้สารเสพติด
คนที่ 6	ชาย	16 ปี	กำลังเรียน ม.3	อยู่กับพ่อ แม่ พี่สาว น้องชาย และ น้ำ	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี แต่มีบางครั้งที่ไม่ได้รับการตามใจเท่าที่นอ้่ง	พ่อกับแม่รักกันดี มีความสุข คนในครอบครัวปรองดองกันดี ไม่มีทะเลาะกัน	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 7	ชาย	15 ปี	กำลังเรียน ม.3	อยู่กับพ่อ แม่	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี	พ่อกับแม่รักกันดี มีความสุข ไม่มีทะเลาะกัน	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 8	ชาย	13 ปี	กำลังเรียน ม.1	อยู่กับพ่อ แม่ และ ญาติ 2 คน	ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างดี	พ่อกับแม่รักกันดี มีความสุข ไม่มีทะเลาะกัน	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 9	ชาย	15 ปี	กำลังเรียน ม.3	อยู่กับยาย ลุง ป้า	ได้รับการดูแลเอาใจใส่ อย่างดี จากยาย ลุงและป้า	พ่อกับแม่แยกทางกันตั้งแต่อายุ 11 ปี ต่างคนต่างไปอยู่ที่อื่น มีครอบครัวใหม่ ส่งเงินมาให้ใช้และมาหาบ้างเป็นบางครั้ง	ไม่เคยใช้สารเสพติด
คนที่ 10	ชาย	14 ปี	กำลังเรียน ม.2	อยู่กับทวด ตา ยาย น้ำสาว และพี่สาว	ได้รับการดูแลเอาใจใส่ อย่างดี จากทวด ตา ยาย และน้ำสาว	พ่อแม่เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก อยู่กับทวด ตา และยายมาตลอด ครอบครัวมีความอบอุ่นและสัมพันธ์กันดี	ไม่เคยใช้สารเสพติด

จากตารางที่ 2 วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน เพศชาย 9 คน เพศหญิง 1 คน อายุระหว่าง 13-16 ปี อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีครบทั้ง พ่อและแม่ 8 คนอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ 2 คน เนื่องจากครอบครัวแตกแยก 1 คนและพ่อแม่เสียชีวิต 1 คน ทั้งหมดได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ อย่างดีอย่างดีจากคนในครอบครัว และทั้ง 10 คนไม่เคยมีประวัติใช้สารเสพติด

สำหรับกลุ่มผู้ใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์กับวัยรุ่นคือครู จำนวน 6 คน เพศหญิง 4 คน เป็นครูสอนภาษาไทย ครูแนะแนว ครูสอนสอนสังคมศึกษา และครูสอนคณิตศาสตร์ เพศชาย 2 คน เป็นครูที่อยู่ฝ่ายปกครอง และครูสอนพลศึกษา ทั้งหมดเป็นครูที่มีตำแหน่งและบทบาทที่สัมพันธ์ใกล้ชิดเด็ก และรับผิดชอบกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด เป็นบุคคลในครอบครัว คือ พ่อแม่/ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่น จำนวน 9 คน มีความสัมพันธ์กับวัยรุ่น โดย เป็นแม่ 4 คน (แม่ของวัยรุ่นที่ไม่เสพสารเสพติดคนที่ 2, 5, 6, 8) เป็นพ่อ 2 คน (พ่อของวัยรุ่นที่ไม่เสพสารเสพติดคนที่ 1, 7) และเป็นยาย 1 คน (ยายของวัยรุ่นที่ไม่เสพสารเสพติดคนที่ 9) นอกจากนี้มีให้สัมภาษณ์ 2 คน คือ พ่อและแม่ (ของวัยรุ่นที่ไม่เสพสารเสพติดคนที่ 4) และแม่กับยาย (ของวัยรุ่นที่ไม่เสพสารเสพติดคนที่ 3) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและมีความใกล้ชิดกับวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

ส่วนผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา มีจำนวน 9 คน โดยเป็นแม่ 6 คน (แม่ของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1, 4, 6, 8, 11, และ 13) เป็นพ่อ (พ่อของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 7) พี่สาว (ของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2) และปู่ (ของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 14) อย่างละ 1 คน ซึ่งบุคคลผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ล้วนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและเห็นพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดมาโดยตลอด

ส่วนที่ 2 การให้ความหมายของความรักตามมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูล คือวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา จำนวน 14 คน และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 10 คน ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาของภาคตะวันออกจำนวน 6 คน ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 9 คน และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา จำนวน 9 คนพบว่าการให้ความหมายของความรักแบ่งออกได้เป็น 7 ความหมาย คือ ความรักหมายถึง การให้ การดูแล

เอาใจใส่กัน ความเข้าใจกัน ความห่วงใย ความอบอุ่น ความสามัคคีปรองดอง และการเสียสละ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความรักคือ “การให้”

ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายของความรักว่าเป็น “การให้” ในรูปแบบที่หลากหลาย หากแต่ความหมายเกือบทั้งหมดเป็นการให้ที่ประกอบกันของการให้ทั้งที่เป็นรูปธรรม สังเกตเห็นได้ เช่น สิ่งของเครื่องใช้ และที่เป็นนามธรรม เช่น ความรู้สึกห่วงใย ความเข้าใจและกำลังใจ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ๆ ในความหมายความรักคือ “การให้” ตามสถานภาพ จากการศึกษาสามารถจำแนกการให้เป็น 2 มิติด้วยกันคือ มิติของผู้ให้ กับมิติของผู้รับ

“การให้” ในมิติของผู้ให้

พบว่า ความรักในมิติของผู้ให้ ผู้ให้ จะหมายถึง ครูและผู้ปกครอง (พ่อแม่ พี่น้องและญาติ) ซึ่งมีการให้ในลักษณะต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ผู้ให้ไม่ว่าจะเป็นของเด็กวัยรุ่นกลุ่มที่เสพยาเสพติดหรือไม่เสพ ต่างก็พูดถึงการให้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ความรักคือการให้ ให้คำปรึกษา ให้การยอมรับ ให้โอกาส ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้โดยไม่หวังผลประโยชน์อะไร ..ก็มีนะเด็กบางคนก็มีของมาให้ ก็บอกเค้าว่าครูไม่ต้องการสิ่งของ ..สิ่งตอบแทนของครูคือเธอตั้งใจเรียน เธอเป็นเด็กดีนั่นคือรางวัลของครูเลย ส่วนใหญ่ก็เป็นอย่างนี้ อย่างวันแม่เค้าก็จะมีกระเช้ามะลิแห้งแกล้งถามเค้าว่าให้ครูเนื่องในอะไร เค้าก็จะบอกว่าเคารพครูเหมือนแม่ ถ้ามีของก็ให้ตอบแทนเค้า จะบอกเค้าว่าไม่ได้ตอบแทนกระเช้านะ แต่ตอบแทนความมีน้ำใจของเธอ ความรักที่มีให้ครูไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของก็ได้ ปลุกฝังเค้าไปด้วย สอนเค้าไปด้วย”

(ครูสอนภาษาไทย)

“ความรักคือการให้ อะไรก็แล้วแต่เป็นการให้ ถ้าเราให้ด้วยความรักมันก็ยังปกป้อง ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้โดยไม่หวังผลประโยชน์อะไร”

(ครูแนะแนว)

“ความรักคือ การให้ การทำให้คนที่เรารักมีความสุขเท่าที่จะทำได้ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนว่าเรารักเขาขนาดนี้ เขาต้องรักเราตอบ..เด็กบางคนไม่มีเงินมาโรงเรียน ก็ให้เขาช่วยงานโรงเรียนบ้าง ก็ให้ค่าขนมเขาไป เสื้อผ้าก็เก่ามาก ก็จะให้เสื้อผ้าที่เป็นของลูกที่ใส่ไม่ได้ให้เขา”

(ครูสอนคณิตศาสตร์)

“ความรักคือการให้ เราให้ ตามใจลูก คำเกิดมาแล้วก็อยากให้เค้าเรียนจบๆ ไป ทำมาหากินได้ เราไม่คิดหวังเอาจากลูก อยากให้ลูกสบาย ไม่ได้อยากให้เค้ากลับมาดูแล..คือตามใจเค้าไม่ว่าจะทำอะไร มีอะไรก็ให้ลูก สงสารลูกเป็นคนทีรักลูก ดูแลลูกคิดว่าอะไรให้ได้ก็ให้ เป็นคนทำให้เค้าเกิดมา ตอนเล็กๆ ตะอะอะไรนิดหนึ่งพอผิปากเค้าก็จะท้องร่วง รักษาเค้าอย่างดีจ้างคนมาเลี้ยง ตอนเล็กๆ ไม่ค่อยกินอะไร ต้องดูแลอย่างดี..กับแม่ก็เหมือนกัน ตัวเองไม่มีเงินแต่แม่อยาก ได้อะไรก็จะซื้อให้ ไม่ให้แม่รู้ว่าไม่มีเงิน เวลาแม่มาเที่ยวกรุงเทพ มาพักด้วยก็จะบิบ นวดให้แม่ ถามแม่กินอะไร ไม่อยากให้แม่รู้เรื่องของลูกของหลาน เค้าจะอยู่กับเราได้สักพักเท่าไร เดือนหนึ่งก็จะลงมาสักหน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“ความรักคือ การให้ในแบบที่เค้าอยากได้ ..แสดงให้เค้ารู้ด้วยการแสดงความเป็นห่วงไม่ชัดเจน ไม่ทำให้เด็กครั่นใจหรือเป็นทุกข์ ฉันทัวฉันมีความรักให้มาก มากจนล้น คนอื่นมองว่ามากเกินไปด้วยซ้ำ คนอื่นบอกว่าตามใจลูกเกินไป คงจะจริงเพราะลูกฉันไม่เคยรู้จักคำว่าไม่มี แต่ความเป็นแม่ฉันทำให้ลูกน้อยเกินไป ..ให้เขาอย่างที่เขาอยากได้ไม่เคยชัดเจน อยากได้อะไรก็ได้หมด ไม่มีเงินซื้อให้ลูกก็ไปขอยืมพี่น้องมาหาซื้อให้ลูกก็เคย จนพี่ชายออกปากว่าถ้าจะยืมเงินไปหาซื้อของให้ลูกจะไม่ให้ยืมแล้วนะ .. ฉันไม่เคยตีลูก ใครก็ว่าลูกฉันไม่ได้ ตอนลูกเล็กๆ ฉันยังเคยทะเลาะกับเพื่อนบ้านแทนลูกเลย ก็เขาหาว่าลูกฉันเกรไปรังแกลูกเขา แต่ว่าอยู่ในบ้านลูกฉันเป็นเด็กน่ารัก ไม่น่ารังแกใครเป็น ตั้งแต่พาลูกมารักษาอาการติดยาฉันถึงรู้ว่าฉันผิดปกติกจากคนอื่น ฉันรักลูกมากเกินไป”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“ความรักคือการให้..มีอะไรก็แบ่งกันใช้ ไม่เอาเปรียบกัน.. กับลูก ตามใจเขานะ มีอะไรก็ให้ แต่เราไม่ค่อยมีเวลาให้เขา ตอนนี้ก็พยายามให้กำลังใจลูก ให้ลูกสู้ เลิกเหล้า พยายามให้เขาเห็นคนที่ติดเหล้าและเลิกได้ เขายังประสบความสำเร็จ ลูกน่าจะเลิกได้.. บอกเขานะ บอกทุกอย่างอยากให้เราสู้ ให้เขาเห็นว่าเราทำให้เขาทุกอย่าง ที่หาเงินก็เพื่อเขา”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 11)

“การให้” ในฐานะของผู้รับ

ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทเป็นที่คาดหวัง เด็กวัยรุ่น/ลูกจะเป็นผู้รับซึ่งความรักคือ การให้ที่เช่นกัน เด็กอยู่ในฐานะของผู้รับ อย่างไรก็ตามจากการให้ความหมายของวัยรุ่นทั้งสองกลุ่ม พบว่า เด็กวัยรุ่นประเมินตนเองทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ โดยในฐานะของผู้ให้นี้ เด็กจะให้ความหมายที่ให้ตามสถานภาพและอัตภาพ ดังคำพูดต่อไปนี้

“ความรักคือการให้.. พ่อกับแม่ได้ให้ทุกอย่างกับผม ทั้งการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน ไม่ให้ไปคบเพื่อนที่ไม่ดีและไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ให้เงินกินขนม.. ส่วนผมก็ช่วยทำงาน แบ่งเบาภาระในบ้าน พ่อแม่กลับมาจากทำงานจะได้ไม่เหนื่อย”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“ความรักคือการให้.. วันแม่ซื้อของให้แม่.. ตั้งใจเรียน ช่วยล้างจาน ตากผ้า ..แสดงให้เห็นว่าผมรักเขา ..โอกาสที่ผมสอบได้ที่ 1 พ่อแม่ก็ให้เงิน 500 บาท”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“ความรักคือการให้ ให้ความสุขซึ่งกันและกัน ให้แต่สิ่งดีๆ ให้กำลังใจ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“ความรัก คือ การให้.. ให้สิ่งดี ๆ ให้กับอีกคนหนึ่ง ..ให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจแบบไม่หวังผลตอบแทน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“ความรัก คือการให้ และไม่หวังผลตอบแทน มีแต่ความจริงใจ.. อย่างกับแฟนวันวาเลนไทน์ วันเกิด จะซื้อดอกไม้และให้ของขวัญ พาเขาไปทานข้าว ดูหนัง ไปเที่ยวด้วยกัน การไม่เอาเปรียบเขาเป็นวิธีที่จะทำให้เขารู้ว่าผมรักเขา.. ส่วนกับแม่.. วันแม่ กราบเท้าแม่ ให้ดอกมะลิ ครั้งหนึ่งเคยบวชเณรให้แม่ รู้สึกว่าความรักเป็นสิ่งที่ดี และสวยงาม”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

การให้อย่างมีขอบเขต

หนึ่งในความคิดของวัยรุ่นที่ไม่เสพยาเสพติดที่มีต่อความรักคือการให้นั้น เป็นการมองถึงการให้ที่มีขอบเขต ไม่ได้ให้ทุกครั้งที่ถูกต้องการ ดังคำพูดที่ว่า

“ผมขออะไรเขาก็ให้บ้าง แต่บางครั้งก็ไม่ให้ เขาก็มีเหตุผลที่จะให้เหมือนกัน บางครั้งเราก็ไม่เข้าใจเหตุผลของเข่ว่า ทำไมแค่นี้ก็ไม่ให้ไม่ได้”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

2. ความรัก คือ การดูแลเอาใจใส่กัน

การให้ความหมายของความรักก็คือการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน การเอาใจใส่คนที่เรารัก ซึ่งมีการเอาใจใส่ทางด้านกายภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ การกิน ด้านสุขภาพ/การเจ็บป่วย ทางด้าน พัฒนาการทางอารมณ์ ได้แก่ การให้ความอบอุ่น การให้กำลังใจ การใช้เหตุผล ทางด้านจิตใจ ได้แก่ การสั่งสอนอบรม สติปัญญา ได้แก่ การเรียน/การศึกษา และการอบรมขัดเกลาให้เป็นคนดี ดัง ตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

การเอาใจใส่ด้านการเรียน/การศึกษา

“..ความรักคือความเอาใจใส่ดูแลกันและกัน.. โดยการให้ความสนใจลูก ไม่ดูเขา อบอุ่นใจก็กับเขา.. เรารักลูกเราอย่างไร ก็แสดงความรักต่อเด็ก(นักเรียน)แบบนั้นแหละค่ะ พยายามใช้เหตุผลอยู่เหนือ อารมณ์ เพราะบางทีเด็กที่มาหาเราเขาก็มีปัญหามากอยู่แล้ว เราน่าจะฟังเขาให้มากที่สุด”

(ครูสอนสังคมศึกษา)

“ความรักคือการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน..ควรมีขอบเขตตามวัฒนธรรมไทย เรื่องความรักของเด็ก ปัจจุบันเด็กจะใจเร็วกันเยอะ แต่งานอายุยังน้อย อันนี้ถือว่าเกินขอบเขต อย่างรักแบบเพื่อนนะคอย ช่วยเหลือกันนะ อย่างนี้ไม่น่าเป็นห่วง..ในการสอนผมจะให้เรียนเป็นกลุ่มโดยคละกันระหว่างเด็ก เรียนดีและเรียนไม่ดี เด็กจะคอยช่วยกันสอนกันเอง ค่ะผมจะให้เป็นกลุ่ม และจะให้เด็กไม่ค่อย กล้าแสดงออกให้อ่าน จะให้ความสำคัญกับเด็กเท่าเทียมกัน สอนเด็กให้รู้จักเสียสละ ให้รู้จัก ช่วยเหลือคนอื่น”

(ครูสอนพลศึกษา)

“ความรักคือความเอาใจใส่..พยายามจะถามเขาเรื่องเรียนบ้างเป็นอย่างไร เอาใจใส่เรื่องต่างๆ.. มีครั้ง หนึ่งเป็นไข้เลือดออก โอ้ย หัวอกแม่ เรากลับเขาจะซ็อกเอา ต้องรีบเช็ดตัวเขา กลัวตัวจะร้อนมาก เกินไป”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

การเอาใจใส่ในชีวิตความเป็นอยู่

“ความรักคือการเอาใจใส่ดูแลลูก..เค้าชอบกินอะไรก็หามาให้ แสดงให้เค้าได้รู้ ได้คิดว่าสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด ผิดก็ว่าผิด ทำดีก็ชมเชยกัน ไม่ได้ให้ลูกได้ทำทุกอย่างที่ต้องการถ้าสิ่งนั้นไม่ดี.. เมื่อมีปัญหาหรือต้องการอะไรจะบอกแม่ได้ เนื่องจากเป็นครอบครัวใหญ่ ทุกคนในบ้านจะช่วยกันดูแลลูก โดยมียายเป็นคนที่คุณดูแลประจำเวลาที่ไปทำงาน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“ความรักคือการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ถามสารทุกข์สุขกันว่าเป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรก็แบ่งกันใช้”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 11)

“ความรักคือ การดูแลกันครับ เอาใจใส่ไม่ทิ้ง มีเวลาให้ครับ.. แม่ก็ดูแลลูก ลูกก็ดูแลพ่อแม่ มีเวลาให้กัน กินข้าวด้วยกันบ้าง ไม่ใช่ทำแต่งานอะไรอย่างงี้”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 13)

การให้ความหมายข้างต้นส่วนใหญ่เป็นการให้ความหมายจากครูและครอบครัวที่สมบูรณ์คือ มีพ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน (ลูกคือตัววัยรุ่นเอง) มีการให้ความหมายที่น่าสนใจจากผู้ปกครอง 2 ท่านที่ไม่ใช่พ่อแม่ของเด็ก (เป็นญาติที่เลี้ยงดูเด็ก) เป็นความหมายที่สะท้อนจากครอบครัวที่แตกแยก/พ่อแม่หย่าร้าง ซึ่งมีการให้ความหมายที่ไม่แตกต่างกัน ดังนี้

• “ความรักคือ ดูแลเอาใจใส่กัน ไม่ทอดทิ้งกัน..หลานคนนี้แม่มันทิ้งไป ยายก็ดูแล ทำกับข้าวให้กิน พยายามดักเตือนไม่ให้ทำตัวไม่ดี ..ถ้าไม่รักมันใครจะรักมันหละ แม่แก๊ๆมันยังไม่เอา มันไม่เคยมามอง จนลูกมันไม่เรียกว่าแม่แล้ว จะให้ไปอยู่กับแม่ก็ไม่ไป หน้าแม่มันมันยังไม่มอง ..ก็พยายามเป็นทั้งแม่ทั้งพ่อ ไม่ให้มันขาดความอบอุ่น ยายว่ามันเอาถ่านนะ เป็นคนที่มีความรักชอบ”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“ความรักคือการดูแล..ไอ้หลานคนนี้เป็นลูกของคนหัวปี แล้วพ่อแม่เค้าเลิกกัน ผมเอามาเลี้ยงตั้งแต่ตัวแค่นี้ (ทำมือสูงจากพื้นขึ้นมาประมาณแก้อีที่นั่นอยู่)..พ่อ แม่เค้าก็อยู่ใกล้ๆ กัน แต่พ่อ แม่เค้าก็ไม่ได้ให้ความรัก เค้ามีของเค้าใหม่แล้ว..ผมเลี้ยงเองมาตลอด เลี้ยงเหมือนลูก ดูแลทุกอย่าง ไม่ต้องทำ

อะไร ไม่เคยโหดร้าย เงินทองขอเท่าไรก็ให้ เพียงแต่ค่าๆ ว่าๆ มั่ง สอนให้ได้ดี.. ผมตั้งใจนะถ้ามัน เลิกยาได้จะขอผู้หญิงให้มันแต่งงานไปเลย จะได้หมดหวัง ให้มันตั้งครอบครัว ตั้งใจหากิน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 14)

การเอาใจใส่เรื่องสุขภาพ/การเจ็บป่วย

“ความรักคือความเอาใจใส่คนที่เรารัก..เวลาไม่สบายแม่ก็ดูแล ให้กำลังใจ แม่บอกว่า “แม่รักนะ” อย่า เกลียด อย่าทำตัวไม่ดี ผมขออะไรก็ให้บ้าง. แต่บางครั้งก็ไม่ให้”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“ความรักคือการดูแล เอาใจใส่กัน..หนูดูแลพ่อแม่เมื่อไม่สบาย และพ่อแม่ก็ดูแล เอาใจใส่เมื่อยามหนู เจ็บไข้ได้ป่วย”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“ความรักคือการดูแลกันและกัน..ให้แต่สิ่งดีๆ..ตอนแม่ไม่สบาย เป็นไข้ทับระดู ก็ไปซื้อยาให้ ดูว่าเขา เป็นอย่างไรบ้าง”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“ความรักคือการดูแลซึ่งและกัน.. เพื่อน..เขารักผม เขาช่วยเหลือผม เตือนผม เรื่องไม่ดี.. เขาจะถามว่า กินข้าวหรือยัง เวลาผมป่วย เขาจะไปซื้อยาให้ เพื่อนคนนี้รักผมมาก ชวนผมทำแต่สิ่งดี ไม่ให้คบ พวกกลุ่มไม่ดี ไม่ให้ผมสูบบุหรี่ ไม่ให้ดื่มเหล้า บอกว่าจะทำให้เสียงาน.. เวลาเมา เขาจะแบกผมกลับบ้าน ..เขาจะเป็นคนช่วยเวลาทะเลาะกับคนอื่น”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“ความรักคือ ความดูแลเอาใจใส่กันครับ เวลามีปัญหาหันก็คุยกัน อะไรอย่างนี้..แม่ เวลาผมไม่สบาย จะถามตลอด กินยาหรือยัง กินข้าวหรือยัง”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“ความรักคือ การใส่ใจ การดูแล โกลัซชิดกัน คุยกันมากๆ..เวลาผมป่วย ยาก็ช่วยดูแลเวลาผมป่วย เคยผ่าตัดฝีที่ขาหนีบ เค้ายาก็พาไปโรงพยาบาล เค้าย่าแล้วเค้ายังพาไปโรงพยาบาล ผมเดินไม่ไหวเค้ายาก็ช่วยพยุง ตอนที่ผมอยู่ที่โรงพยาบาลก็ย่ำนี้แหละคอยนั่งเฝ้า”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

3. ความรักคือความเข้าใจกัน

การให้ความหมายของความรักว่าคือความเข้าใจกัน เป็นความหมายแสดงถึงการรับรู้ยอมรับและเข้าใจ อันนำไปสู่สัมพันธภาพและการสื่อสารกันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีการให้ความหมายการเข้าใจทั้งในลักษณะที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

ความเข้าใจกันในเชิงบวก

“ความรักคือการให้ความเข้าใจ.. เข้าใจในเด็กเหล่านั้นว่าสภาพการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ทำให้เด็กมีพฤติกรรมต่างกัน นำมาซึ่งการที่เราต้องดูแลเขาต่างกัน เช่นคนนี้เสียงเสพยาเราก็ต้องดูแลเค้านานหน่อย เด็กที่คิดว่าดีแล้วก็ดูแลน้อยหน่อย ต้องดูแลพฤติกรรม ให้ออกกว่าเป็นพฤติกรรมปกติหรือถ้าเค้าเริ่มติดยา ช่วยกันดูแลให้ผ่านพ้นวัยที่น่าเป็นห่วงไป”

(ครูฝ่ายปกครอง)

“ความรักคือความเข้าใจกัน..เวลาที่พูดคุยกัน ไม่ต้องมาปิดบัง มาอธิบาย มาเล่าสู่กันฟังได้..ผมมีเพื่อนอยู่คนหนึ่ง เป็นที่คอยให้คำปรึกษา ไปบรรยายให้เขาฟัง เขาจะให้คำแนะนำเรา เช่น เรื่องแฟนครอบครัว ผมเคยเล่าเรื่องพ่อ แม่ เขาให้ผมไปคุยกับพ่อแม่เลย เขาจะพยายามเตือนเราไม่ให้อารมณ์ร้อน เขาก็เกี่ยวข้องกับผม แต่ว่าเขาจะกลับบ้านไม่มีคเหมือนผม.. สิ่งที่เรากับเพื่อนรักกัน คุยกันรู้เรื่องคือ เขาจะเข้าใจเรา พูดอะไรเพื่อนจะรับฟัง ไปไหนจะไปกับเพื่อนคนนี้ คิดว่าเพื่อนคนนี้ช่วยเหลือเรา มีอะไรจะช่วยเรื่องเงินจะช่วย ถ้าไม่มีเขาจะให้ยืม”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“ความรักคือการมีความเข้าใจกัน..มีอะไรก็พูดคุยกันได้ พูดจากันด้วยเหตุผล ไม่คำว่า ให้ไปเที่ยวบ้างตามประสาวัยรุ่น”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 12)

ความหมาย “การเข้าใจกัน” ในเชิงลบ

“ความรักคือการมีความเข้าใจกัน พวกกันรู้เรื่อง.. อย่างเรื่องแฟนแรกๆ ก็รักกันดี หลังๆ ไม่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน.. ช่วงหลังเลิกกันแล้ว แต่ก็ยังอยากให้เขาอย่าเมินเฉย.. ให้เขามาหาเหมือนเดิม .. ส่วนแม่ รู้ว่าเขาที่รักเรา แต่เหมือนว่าแม่ไม่เข้าใจเรา คุณกันไม่รู้เรื่องสักอย่าง เวลาพูดอะไรมาก็เฉยๆ เวลาแม่สอนบอกไม่ยอมฟัง บางอย่างเหมือนกับว่าแม่ไม่เข้าใจอะไร ตอนนี้นั่นที่ไม่เข้าใจอะไร เป็นผมมากกว่า แม่ดี แต่ผมไม่ดีเอง แม่ให้เรียนหนังสือ ก็เรียนไม่จบ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

4. ความรักคือความห่วงใย

ผู้ให้ข้อมูลความหมายของความรักคือความห่วงใย ส่วนใหญ่เป็นความหมายที่ให้โดยผู้หญิง คือ แม่ และพี่สาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความรู้สึกที่แสดงถึงความคาดหวัง ความต้องการและความกังวลใจ หรือวิตกกังวลว่า ลูก (วัยรุ่น) หรือน้องจะมีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่เหมาะสม มีพัฒนาการไม่ เป็นไปตามวัย พฤติกรรมเบี่ยงเบน ความไม่ปลอดภัย และการประสบความสำเร็จในชีวิต/อนาคต ซึ่งเสี่ยงต่อปัญหาการเสพยาเสพติด ความห่วงใยต่อลูกชายหรือน้องชายจะมีมากกว่าลูกสาวหรือน้องสาว ในขณะที่ตัววัยรุ่นเองมักให้ขอบเขตของความห่วงใยที่มีต่อคนรัก/แฟน และเพื่อนมากกว่าที่จะคิดถึงพ่อแม่และคนในครอบครัว ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

ความห่วงใยของแม่

“ความรักคือความห่วง ห่วงทุกสิ่งทุกอย่าง.. พี่ยอมรับว่าห่วงลูกมาก ถ้าทำงานกลับบ้านมาไม่เจอหน้าลูกนี้ จะห่วงเขานะ กลัวเขาได้รับอันตราย..”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“ความรักคือ ความห่วงใย เป็นห่วง ดูแลกัน.. การหาเงินให้ใช้ หาของที่ชอบให้กิน สอนในสิ่งที่ลูก ที่ควร...”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“ความรักคือความห่วงของเรา มีลูกชายคนเดียว ลูกสาว 4 คนเป็นสาวก้นหมดแล้ว..ถ้าใครมาคุยด้วยไม่ดีก็ไล่เลย ห่วงกลัวลูกจะได้ครอบครัวยุติ อยากรู้ให้เค้าปลอดภัยไม่มีอันตราย..บางทีออกไปเที่ยวก็ต้องไปกับพ่อแม่ หรือไปกับพี่กับน้อง ถ้าลูกมาชวนเหนื่อยมากก็ให้ไปชวนพี่สาวหรือชวนหลานไปด้วย.. ถ้ามีคนไว้ใจได้ดูแลถึงให้ไป..บางทีกลับจากทำงานไม่เห็นลูกกลับมาจะถามหา เป็นห่วง บางทีเค้าก็อยู่ที่ห้องยาย ห้องแถวข้างๆ กันต้องให้พวกพี่ไปดูว่าอยู่บ้านยายจริงหรือเปล่า”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดตามเสพติดคนที่ 4)

“ความรักคือความเป็นห่วง..อยากให้ลูกได้ดี ไม่อยากให้ลูกเดินทางผิด ก็บอกเขาอบรมเขาว่าอย่าไปยุ่งกับสิ่งไม่ดี.. ที่วิก็ดู แต่อย่าไปทำตามเขานะ แม่เลี้ยงลูกมากกว่าจะโต ใช้เวลาในการอบรมสั่งสอนในตอนเย็นๆ รักเขามากอยากให้เขาเป็นคนดี เขาเป็นตัวแทนของเรา สามารถตายแทนได้ ก็พยายามดูแลเขาให้ดีที่สุด..การคบเพื่อน เขาก็รู้ว่าเพื่อนคนนี้เป็นไง เขารู้มากจะเล่าแม่คนนั้นคนนี้เป็นอย่างนี้.. เขาก็จะมาเล่าให้แม่ฟัง แม่กับพ่อก็ห้ามว่าอย่าไปคบเขาจะบอกลูก เล่นกับเพื่อนๆ ญาติ ๆ ใกล้ๆ บ้านก็พอแล้ว ไม่ให้ออกไปบริเวณไกลๆ โรง โมงอย่างนี้ ไม่ให้ลูกไปแต่เขาก็มีบ้างที่ปั่นจักรยานไป”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดตามเสพติดคนที่ 5)

“ความรักคือความห่วงใย..เค้าเกิดมาแล้วก็อยากให้เค้าเรียนจบๆ ไป ทำมาหากินได้ เราไม่คิดหวังเอาจากลูก อยากรู้ให้ลูกสบาย ไม่ได้อยากให้เค้ากลับมาดูแลเรา”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดตามเสพติดคนที่ 6)

“..ความรักคือเป็นห่วงเป็นใย เป็นที่พึ่ง เป็นทุกอย่างที่เค้าต้องการ โดยเฉพาะกับลูก..ให้คำแนะนำในทางที่ถูกให้กับลูก..”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดตามเสพติดคนที่ 4)

“ความรักคือความเป็นห่วง อยากรู้เห็นเค้าตลอดเวลา อยากรู้ให้เค้าปลอดภัยไม่มีอันตราย”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดตามเสพติดคนที่ 1)

“ความรักคือความเป็นห่วง..แม่รักลูกมากทุกคน อยากรู้ให้ลูกได้ดี ไม่อยากให้ลูกลำบาก เวลาลูกทำไม่ดี แม่ก็เสียใจ บางทีลูกไม่รู้แม่รักและห่วงลูกมากแค่ไหน การที่เราว่า คืออยากให้มันได้ดี ไม่อยากให้เสียคน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดตามเสพติดคนที่ 13)

“ความรัก คือ การให้ความเป็นห่วง..ตอนเด็ก ผมถูกรถชน ผมนอนอยู่บนเตียง แม่ทำอะไรให้ผมทุกอย่าง อาบน้ำให้ ป้อนข้าว ฆามาอนเฝ้าตลอด จะถามผมตลอดว่าปวดหัวไหม เพราะแม่กลัวว่าผมจะมีเลือดคั่งที่หัว ตอนผมอยู่อนุบาล แม่จะคอยขับรถมาส่ง เปลี่ยนกันกับพี่สาว”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

“ไม่อยากจะไปติดเพื่อน..ตอนนี้อยู่วัยหัวเลี้ยวหัวต่อด้วย ห่วงเขา..เวลาไม่สบายจะคอยดูแลเขา อยากให้เขาได้ดี ตอนนี้มีเท่าไรก็ให้เขาเต็มที่ อยากให้เรียนสูงๆ ให้รักเรียน แต่หัวเขาไม่ค่อยดี แต่เล่นกีฬาเก่ง ก็สนับสนุนเขา”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

ความห่วงใยของพ่อ

“ความรักคือความห่วงใย..เรื่องคบเพื่อนคบอะไรผมจะดู กลัวมีปัญหาเรื่องยาเสพติด เรื่องอะไรพวกนี้ เป็นห่วงเขาอยู่เหมือนกัน ผมก็พยายามเตือน บอกเขา ก็พยายามบอกเขาให้เขาเป็นคนดี..เราก็ต้องคอยดูแลด้วยเขากำลังโต แต่ยังไม่โตเต็มที่ ก็ดูแลเขาให้ดี ..ถ้าเขาไปเล่นกีฬาที่โรงเรียนก็จะบอก ผมก็ไปรับหรือไม่กี่อาจารย์เขาก็จะมาส่ง..เขาก็เป็นห่วงพ่อเหมือนกัน อยากให้พ่อลดความอ้วนแล้วก็ให้เล่นกีฬาตอนเย็น ผมก็ไปเล่นเตะตะกร้อ เล่นฟุตบอล ที่สนามที่โรงงานเขาทำไว้ให้”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

ความห่วงใยของพี่สาว

ผู้หญิงผู้เป็นพี่สาวที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองคอยดูแลน้อง จะรักและห่วงใยเสมือนตนเองเป็นแม่ เช่นกัน ดังตัวอย่างนี้

“ความรักคือห่วง ใย..อย่างหนูเป็นพี่สาวคนโต ก็ดาวคอน โดให้ ดาวรดให้น้องทุกคน แต่น้องคนนี้ไม่ได้ซื้อรดให้แต่เปิดร้านเกมให้เค้า เค้าชอบ ช่วยน้องมาหลายอย่าง ก็เหนื่อย แต่อยากทำให้ ไม่คิดว่าจะมากไป หนูเลี้ยงน้องมาตั้งแต่เขาเล็กๆ กับพ่อนี้ตอนแม่อยู่เวลาพ่อก็จะดีแม่ พอไม่มีแม่ก็จะไม่มีใครอยากดูแลพ่อแต่หนูก็จะบอกน้องว่าอย่างไรก็พ่อทำให้เราเกิด เราจะผลักดันส่งเงินให้พ่อ”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

ความหวังใยของผู้ปกครอง (ญาติ)

“ความรักคือความเป็นห่วง..พ่อแม่ผมเสียแล้วอยู่กับทวด เขาคอยเป็นห่วงผมตอนที่ผมไปที่อยู่กับเพื่อน..คอยบอกให้ผมตั้งใจเรียนจะได้มีวิชาติดตัว ขาดเหลืออะไร ทวดก็ซื้อให้..ส่วนตาและยาย เขาก็คอยถามผมว่ามีเงินกินหรือเปล่า”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

ความหวังใยแบบเพื่อนและคนรัก

ความหมายความรักคือความหวังใยในกลุ่มวัยรุ่นเอง มักให้ความสำคัญกับเพื่อนและคนรัก ดังคำพูดต่อไปนี้

“ความรักคือการเป็นห่วงเขา..มีน้ำใจแก่เขา..ผมรักแม่ผมช่วยแม่ซักผ้า เพื่อที่จะได้แบ่งเบาภาระเขาบ้าง เขาจะได้ไม่ต้องเหนื่อย..พยายามที่จะช่วยเขาให้มากที่สุด..ส่วนเรื่องแฟน เราเป็นห่วงเขา ..เราก็จะอยากมาโรงเรียน ไม่อยากหยุดเรียน และอยากพบหน้าเขา..ก็พยายามอยู่ใกล้ ๆ เขาให้มาก ๆ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“ความรัก คือ ความหวังใย..อย่างเรื่องแฟน ตอนนั้นผมไปกับเพื่อน เจอโจทย์พอดี ผมโดนซ้อม แฟนใช้ตัวบังผมไว้ อยู่ตั้งหลายคน แต่คนอื่นไม่ช่วย มีความรู้สึกกับแฟนคนนี่คือ เขาไม่ห่วงตัวเองเลย เขาจะเป็นห่วงเราตลอด”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“ความรัก คือ ความหวังใย ไม่ทิ้งกัน แบบเพื่อนเคื่อดร้อนเราช่วยอะไรได้เราก็ช่วย เพื่อนเคื่อดร้อนเงิน เราก็ให้ยืม เพื่อนที่อยู่ไกลๆกลับบ้านไม่ได้เราก็เอารถไปรับ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 12)

ห่วง ... เพราะมีตัวแบบไม่ดีในบ้าน

เนื่องจากเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติดเป็นผู้ชายเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นความคาดหวังของแม่ผู้ซึ่งใกล้ชิดและห่วงใยลูกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกชาย ต่างคาดหวังที่จะมีตัวแบบหรือเป็นฮีโร่สำหรับพวกเขา หลายครอบครัว พบว่า พ่อหรือหัวหน้าครอบครัว ไม่ได้เป็นตัวอย่างดี

ทำให้แม่จะห่วงลูกชายที่ไม่มีตัวแบบที่ดี อีกทั้งยังเป็นปัจจัยผลักดันให้เด็กวัยรุ่นชายเข้าพึ่งพาศาเสพติดได้ง่าย ดังคำพูดต่อไปนี้

“ตัวอย่างไม่ดี ก็เลยเป็นห่วง ... จะบอกให้ดูพ่อเป็นตัวอย่างในเรื่องการดื่มเหล้า พ่อดื่มเป็นประจำ น้อยวันที่ไม่ดื่มเหล้า เวลาที่พ่อดื่มเหล้ามาจะมีปากเสียงกันกับแม่ จะใช้โอกาสที่พ่อเมาเป็นตัวอย่างในการสอนลูก ว่าเมื่อดื่มแล้วทำให้แม่ต้องเป็นทุกข์ ต้องบ่นว่ากัน ทะเลาะกัน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“พ่อเค้านั้นเป็นทหาร ความเป็นทหารกับลูกชายวัยรุ่นไปด้วยกันไม่ค่อยได้ ก็เคยเตือนพ่อเค้าเหมือนกัน แต่ว่ามันเป็นนิสัยของเค้าเสียแล้วห้ามยังไงก็ไม่อยู่ พ่อเขาจะเข้มงวดมาก ทุกเรื่องทุกอย่าง ทุกคนในบ้านต้องมีระเบียบห้ามแตกแถว ลูกชายทะเลาะกับพ่อเค้าน้อย แต่ตัวเองจะคอยปลอบลูก บางครั้งลูกอยากได้ของที่เพื่อนๆ เขามี เราเองก็จะพยายามแบ่งเงินมาให้ลูกโดยไม่ให้พ่อเขารู้ ลูกสองคนก็จะรู้ว่าถ้าขอพ่อไม่ได้ จะได้จากแม่ แต่ต้องแอบไม่ให้พ่อรู้.. บางครั้งลูกชายเคื่อก็บ่น ว่าพ่อเข้มงวดเกินไป เค้าไม่เห็นว่าจะจำเป็นต้องเข้มงวดกันขนาดนี้..ก็ให้เท่าที่ให้ได้ แต่ก็ต้องมีเหตุผล เหมาะสมกับที่วัยของลูกจะเป็น เมื่อมีคนเข้มงวดแล้วก็ต้องมีคนปลอบบ้าง ไม่อย่างนั้นลูกคงไม่มีที่พึ่งในบ้านเลย ก็จะต้องไปหาข้างนอก เหมือนที่ลูกชายเป็น ช่วงก่อนติดยา เพราะว่าแม่ป่วยต้องเข้าออกโรงพยาบาล ลูกเหมือนขาดที่พึ่งในบ้านเลยไปหาเพื่อน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

5. ความรักคือความอบอุ่น

การให้ความหมายของความรักก็คือความอบอุ่น เป็นการให้ความหมายที่เกิดจากการรับรู้และรู้สึกได้จากการสัมผัส ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสัมผัสโดยตรง เห็นได้ทางสายตา เช่น การโอบกอด หอมแก้ม การมีกิจกรรมร่วมกัน กินอาหาร ให้อาหารของขวัญ และทางอ้อม ซึ่งต้องใช้การตีความ เช่น การยิ้มทักทาย การพูดคุย ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

ความอบอุ่นที่สัมผัสได้โดยตรง

“ความรักคือความอบอุ่น..จากการได้กอดแม่ เล่นกับแม่ แหย่แม่ และแม่ก็กอดเราเช่นกัน”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“ความรักคือความอบอุ่น..พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่นกับผมมากมาย..แม่บอกรักในวันเด็ก และกอดพร้อมกับหอมแก้มทุกวัน พ่อก็กอดและหอมแก้มทุกวันเหมือนกัน..ผมบอกรักแม่ในวันแม่ บอกรว่ารักพ่อในวันพ่อ พร้อมทั้งให้ดอกไม้ และกอดพอกับแม่ทุกวัน พร้อมทั้งหอมแก้มด้วย”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“ความรักคือความอบอุ่น..จากที่ผมกอดแม่ พ่อ ผมหอมพ่อ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“ความรัก คือ ความอบอุ่น..ทำให้รู้สึกดี และอบอุ่น ความรักทำให้เราไม่โดดเดี่ยว แม่แสดงความรักต่อเราโดยเขาจะ คอยถามเรื่องกินข้าว เวลาเจ็บป่วยก็หายามาให้ คอยถามเรื่องต่างๆ ไป คอยเตือนเรื่องการคบเพื่อน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“ความรัก คือ ความอบอุ่น..ตอนเด็กๆรู้สึกดี มีความอบอุ่นจากที่แม่โอบกอด และหอมแก้ม”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

ความอบอุ่นที่สัมผัสได้ทางอ้อม

“ความรักคือความอบอุ่น..อย่างครูกับเด็กแค้มให้เค้า ทักทาย ถามมีปัญหอะไรไหม เช่นเค้าป่วยก็ถามเธอเป็นอะไรไปวันนี้ ไม่สบายไหม กินยาหรือยังถามสารทุกข์สุกดิบกัน หรือถ้าเจอกันก็ ลูบหัว จับไหล่ เข้าไปโอบมา แค่นี้เค้าก็รู้สึกว่าเป็นที่อบอุ่น”

(ครูสอนภาษาไทย)

“ความรัก คือ ความอบอุ่น.. ทำให้เราเลิกยาได้ถ้ามีครอบครัวที่ให้ความอบอุ่นเรา โดยการคุยด้วยกัน ในครอบครัว ทำอะไรด้วยกันมากๆ ไปเที่ยวไปอะไรอย่างนี้”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 13)

6. ความรักคือ ความสามัคคี ประองคองกัน

ความหมายของความรักคือการรักใคร่ประองคองกัน สามัคคีกัน เป็นการมองสัมพันธ์ภาพในเชิงบวกระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจากความหมายนี้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงความหมายที่แตกต่างกันระหว่างเด็กวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดและไม่ใช้สารเสพติด ซึ่งกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติด

ให้ความหมายที่คาดหวังภายใต้บรรยากาศเชิงบวก ขณะที่กลุ่มคิดสารให้ความหมายที่คาดหวังท่ามกลางบรรยากาศเชิงลบ ดังต่อไปนี้

ความสามัคคีในบรรยากาศเชิงบวก

“ความรักคือ ความรักใคร่ปรองดองกัน..คนในครอบครัวเข้าใจกัน ไม่ทะเลาะกันรุนแรง มีเถียงกันบ้าง แต่ก็ไม่รุนแรง สามารถปรับความเข้าใจกันได้ มีการช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อน อย่างเช่น ตนเองไม่มีค่าเทอมให้ลูก น้องชายก็จะช่วยจ่ายให้ ให้ตนจ่ายเฉพาะค่าใช้จ่ายประจำวันของลูก”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่คิดสารเสพติดคนที่ 3)

“ความรักคือ การรักใคร่ปรองดองกัน สามัคคีกัน..ทุกคนในครอบครัวไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา พ่อแม่ฟังเหตุผลของลูก”

(วัยรุ่นที่ไม่คิดสารเสพติดคนที่ 4)

ความสามัคคีในบรรยากาศเชิงลบ

“ความรักคือ การรักใคร่ปรองดองกัน..อยู่ด้วยกันอย่างไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน..ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ครอบครัวอยู่ด้วยกันได้..ถ้าไม่มีสิ่งนี้ทำให้ครอบครัวแตกแยก..เหมือนพ่อกับแม่ผมที่ทะเลาะกันบ่อยมาก ทะเลาะกันรุนแรง ตั้งแต่ผมยังเด็กๆเลย จนวันหนึ่งก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ ซึ่งมันทำให้ผมเสียใจมาก”

(วัยรุ่นที่คิดสารเสพติดคนที่ 3)

“ความรักคือ ความปรองดองกัน สามัคคีกัน..ซึ่งคนที่อยู่ในครอบครัวจะต้องไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน อยู่กันอย่างสงบ ..ส่วนบ้านผมพ่อกับแม่ทะเลาะกัน..ส่วนมากพ่อจะมาแล้วก็ทะเลาะกัน.. มันแลไม่ค่อยมีความสุขเลย รู้สึกว่าครอบครัวไม่เหมือนกับครอบครัวคนอื่น ครอบครัวคนอื่นเขาไม่ค่อยมีทะเลาะเบาะแว้งกัน ครอบครัวผมนี่ประจำเลย”

(วัยรุ่นที่คิดสารเสพติดคนที่ 11)

7. ความรักคือการเสียสละ

ความหมายของความรักคือการเสียสละ พบว่ามีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของครูที่เห็นว่าความเสียสละควรมีขอบเขตและขีดจำกัด ขณะที่ผู้ปกครองไม่ว่าเด็กที่เสพหรือไม่เสพยาเสพติดต่างให้ความหมายเหมือนกันในลักษณะที่ว่า เป็นการเสียสละได้ทุกอย่าง แบบไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดใด ๆ ดังต่อไปนี้

การเสียสละที่ควรมีขอบเขต

“ความรักคือการเสียสละ ความสุขของตัวเองบ้าง ให้ความสนใจลูกบ้าง แต่ก็ไม่ควรรักมากไป ตามใจทุกอย่างว่าอะไรไม่ได้ เดี่ยวจะเสียคน”

(ครูสอนสังคมศึกษา)

การเสียสละที่ไม่มีขอบเขต

“ความรักคือการเสียสละ..เสียสละความสุขของตัวเองบ้าง ให้ความสนใจลูกบ้าง เรารักลูก ยอมอด เพื่อให้ลูกได้เสมอ ต้องการให้ลูกเรามีความสุขถึงแม่จะทำงานเหนื่อยก็ไม่เป็นไร”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“ความรักเป็นการเสียสละ ให้ทุกอย่างกับคนที่เรารัก ทำอะไรก็ได้ให้คนที่เรารักมีความสุข..ตั้งแต่เล็กจนโตไม่ให้ทำงานอะไรเลย ป้าทำให้เขาหมด ซักเสื้อผ้าให้ ทำให้ทุกอย่าง ป้าไม่เหนื่อยและมีความสุขที่ได้ทำแบบนี้ เพราะป้าก็ไม่ได้ทำอะไรอยู่แล้ว อยู่บ้านเป็นแม่บ้าน ก็เลยไม่เหนื่อยมากเท่าไร.. ป้าตามใจทุกอย่างอยากได้อะไรซื้อให้หมดไม่เคยขัดใจลูกเลย ตอนไปทำงานจะห่อข้าวไปให้เขาทุกครั้ง บางครั้งจะไปส่งข้าวที่ทำงาน เขาจะได้กินข้าวร้อนๆ เขาจะไม่ค่อยซื้อของกินเขาซื้อของกินไม่เป็น ป้าจะทำกลับข้าวห่อ ไปให้เองทุกครั้ง บ้านป้าอยู่ใกล้ที่ทำงานของเขา ..เวลาซื้อของ เขาก็ซื้อของไม่เป็นต้องพาไปซื้อ แม้กระทั่งกางเกงใน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

สรุป

ความหมายของความรักตามมุมมองของครู ผู้ปกครองและวัยรุ่นทั้งในกลุ่มที่ติดสารเสพติดและไม่ติดสารเสพติด มี 7 ความหมายด้วยกันคือ 1) ความรักคือการให้ที่เป็นแบบมีขอบเขตและไม่มีขอบเขต ซึ่งมีทั้งมิติของผู้ให้ และผู้รับ 2) ความรักคือการดูแลเอาใจใส่กัน ซึ่งประกอบด้วยด้าน

การเรียน/การศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านสุขภาพ/การเจ็บป่วย 3) ความรักคือความเข้าใจ มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ 4) ความรักคือความห่วงใย มีทั้งความห่วงใยของแม่ พ่อ พี่สาว ผู้ปกครอง (ญาติ) เพื่อนและคนรัก 5) ความรักคือความอบอุ่น ในแบบของการสัมผัสโดยตรงและทางอ้อม 6) ความรักคือความสามัคคี ประองคองกัน ในบรรยากาศเชิงบวก และเชิงลบ และ 7) ความรักคือการเสียสละ ที่มีความเห็นทั้งแบบมีขอบเขต และไม่มีขอบเขต

ส่วนที่ 3 ความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด 14 คน และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด 10 คน พบว่าความต้องการในด้านความรักแบ่งออกเป็น 9 ด้าน คือ ต้องการได้รับความเข้าใจและการให้อภัย ต้องการการสื่อสารที่ดี พูดจาและรับฟังกัน ต้องการได้รับการแสดงออกถึงความรักจากพ่อแม่ ต้องการให้คนในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี ต้องการมีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่ ต้องการได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่เท่าเทียมกัน ต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีพร้อมทั้งพ่อและแม่ และต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตจากการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่มาจากวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ต้องการได้รับความเข้าใจและการให้อภัย

ความต้องการได้รับความเข้าใจและการให้อภัยจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู เป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่คือ เด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด รับรู้และให้ความหมายตรงกัน ซึ่งครูซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็ก จะเข้าใจความต้องการของเด็กที่ตรงกับเด็ก ดังคำพูดต่อไปนี้

“เวลาที่เกิดเรื่อง ไม่ทึ่ง ไม่ด่าซ้ำเติม.. อยากให้เขาเตือน ค่อยๆพูดกับเรา ไม่ทำกับเรามากเกินไป ไม่อยากให้พ่อใช้คำพูดที่รุนแรง ทางใจ ผมเจ็บ ผมไม่ดี ยอมรับผิดชอบแล้ว แต่อยากให้เขาให้โอกาสผมอีกสักครั้ง”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“พ่อเพิ่งรู้ว่าผมใช้ยาตอนมาอยู่ที่นี่ เขาโกรธมาก ไม่พูดกับผมเป็นอาทิตย์ คนอื่นเขาก็คุยเหมือนปกติ และมาเยี่ยมผม อยากให้พ่อเข้าใจ ไม่ดูถูก ทำผิดแล้วให้อภัย ไม่ซ้ำเติม ..ผมจะกลับตัวได้และจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก.. ให้โอกาส คอยให้กำลังใจผมด้วย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“ผมอยากให้แม่เข้าใจผม ไม่อยากให้เขาเกลียด อยากให้แม่เข้าใจ..ให้เขาอภัยให้กับเราเมื่อเราทำผิด
อยากให้รู้ว่าคนเราสามารถเปลี่ยนแปลงกันได้ ทุกอย่างไม่สายเกินไป”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

“ต้องการความเข้าใจ..แต่ที่ผ่านมามีกับแม่ไม่ค่อยเข้าใจกันเท่าไร แม่ชอบว่าผม ขอยืมรถยนต์ไป
เที่ยวแม่ไม่ให้ ชอบด่าผมแบบผมยังไม่ได้ทำเนี่ย..ด่าล่วงหน้าไว้ก่อน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 12)

“เด็กต้องการความรักแบบความเข้าใจเค้า คิดอย่างนี้ ทำอย่างนี้ เพราะอะไร อยากให้เข้าใจเค้า
มากกว่า มากกว่าให้อย่างเดียว”

(ครูสอนภาษาไทย)

“เด็กเขาต้องการให้ไม่ดูเขา เข้าใจเขา ยิ้มทักทายเขาก็ดีใจแล้ว”

(ครูสอนคณิตศาสตร์)

2. ต้องการการสื่อสารที่ดี พุดจาและรับฟังกัน

ความต้องการการสื่อสารที่ดีต่อกัน พุดจาดีและรับฟังกัน จากข้อมูลพบในกลุ่มวัยรุ่นที่ติด
สารเสพติด ซึ่งครูเองก็เห็นด้วยและเข้าใจในความต้องการของวัยรุ่นในประเด็นนี้ ดังคำพูดต่อไปนี้

“เวลาพ่อด่า รู้สึกไม่ชอบ อยากให้ฟังกันบ้าง ไม่ใช่จะลงมืออย่างเดียว ลูกคนอื่นพ่อแม่เขามีเหตุผล
เขาเชื่อลูก..ถ้าตอนนั้นพ่อไม่ด่าว่า อาจจะมีความรู้สึกว่าพ่อรักและเห็นใจมากขึ้น เข้าใจเรามากขึ้น
บางทีกลับบ้านมาเจอแต่บ่นแต่ด่า ผมก็เข้าห้อง ไม่อยากคุยอะไรให้ใครฟัง คิดว่าเขาคงด่าเรามากกว่า
ฟัง”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“อยากให้แม่รักผมมากๆ ให้เค้าพูดกับเราดีๆ ไม่ตะคอก พูดแบบอ่อนหวาน ไม่บ่น ผมไม่ชอบคนขี้
บ่น..แม่เวลาเหนื่อยเค้าก็บ่น ผมรำคาญ..บอกแม่ไม่ให้บ่นก็ไม่ได้ ขนาดเดินผ่านเฉยๆ ยังถูกด่า ผมก็
บอกบ่นอะไรหนักหนารำคาญ..เวลาอารมณ์ดียังบ่นได้ มาเยี่ยมยังบ่นเลย บอกให้พูดดีๆ อายเค้า ก็
บอกว่า ทำตัวเองดีนี่”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“ผมอยากให้แม่ไม่อยู่กับพ่อเลี้ยงมากเกินไป ไม่เข้าข้างพ่อเลี้ยง ฟังผมบ้าง ผมคงไม่ออกมากับเพื่อน
หรือ..เวลาแม่ไม่มีใครจะสนใจผมมาก จนผมเบื่อ แต่ชอบนะมีคนมาคอยถาม แต่ตอนนี้แม่ทำงาน
นอกบ้านไม่ค่อยมีเวลา.. เคยทะเลาะกับแม่ เหมือนแม่ไม่เข้าใจเรา คุณกันไม่รู้เรื่องสักอย่าง..ไม่
อยากให้แม่ดูค่า เวลาแม่บ่น ไม่อยากฟัง บางทีก็เลี้ยงกลับ บางทีก็หนีออกนอกบ้าน หายบ่นแล้วค่อย
กลับเข้ามาใหม่ ส่วนน้ำชายใจดี ไม่ดู คุณกันรู้เรื่องมากกว่าแม่”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“อยากให้พ่อ แม่ ย่า รับฟังทุกเรื่องครับ เรื่องแฟน แล้วก็เรื่องรถ เรื่องเที่ยว ไม่ใช่จะคุยได้เฉพาะเรื่อง
เรียน..เพราะตอนนี้จะคุยได้เฉพาะเรื่องเรียน ซึ่งมันเป็นการเสแสร้งของเราที่จะคุย..ผมต้องทำเป็น
สนใจ..ก็พ่อแม่ ชอบเรื่องเรียนเราก็ต้องพูดเรื่องเรียน..ซึ่งผลจากการเสแสร้งทำให้เรียนไม่จบ ก็คือ
เขาไม่ได้แก้ปัญหามาให้เราตั้งแต่ที่แรก ถ้าเกิดเราบอกตอนนั้นเขาก็จะรู้ว่าเรามีปัญหาอะไร จะได้
ช่วยกันก็ได้”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 14)

“เด็กอยากให้เรารับฟังเขา อยากให้เราไม่ดูเขามากเกินไป ไม่ทำโทษเขา เขาก็จะกล้าเข้ามาคุย มา
ปรึกษา ไม่กลัว กล้าเข้าใกล้ ครูบางคนเด็กไม่กล้าเข้าใกล้ เพราะเขาจะดู บางคนไม่ค่อยมีเหตุผลทำ
ให้เด็กไม่กล้าเข้าหา”

(ครูสอนพลศึกษา)

3. ต้องการได้รับการแสดงออกถึงความรักจากพ่อแม่

วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มกล่าวถึงความต้องการได้รับการแสดงออกถึงความรักจากพ่อแม่
ผู้ปกครองและครู ทั้งการแสดงออกด้วยวาจา/คำพูด โดยการกระทำ ได้แก่ มีความใกล้ชิด การสัมผัส
โอบกอด ซึ่งเด็กบางคนแสดงความต้องการแสดงออกเพียงด้านเดียว หากแต่ส่วนใหญ่ต้องการการ
แสดงออกทั้งสองด้าน คือ ทั้งด้วยคำพูดและการกระทำ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

การแสดงออกด้วยคำพูด

“อยากให้พ่อพูดว่ารักผม เพราะเกิดมาผมไม่เคยได้ยินพ่อบอกรักผมเลย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“อยากให้แม่บอก แม่รักหนูอะไรอย่างเงี ถ้าได้ยินนะ ผมว่าผมร้องไห้เลยครับ..มันตื้นตันซะ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 12)

การแสดงออกด้วยการกระทำ

“ตอนเด็กๆแม่กอด ผมว่าอบอุ่นดี.. แม่จับแขนเวลาจะปลอบใจ บางทีลูบศีรษะ ที่ประทับใจแม่มากที่สุดคือตอนกลางคืนนอนหนุนคอก แม่ลูบหัว ผมชอบนอนกับแม่ กอดแม่ หอมด้วย แม่ก็ยิ้มครับ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“ตอนเด็กเคยหอมแก้มแม่ กอดแม่ แม่ก็กอดตอบ เป็นสิ่งที่ดีมาก..แต่โตขึ้นไม่ได้ทำ อยากทำ แต่ไม่รู้เพราะอะไร”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“อยากได้ความอบอุ่นความเข้าใจ อยากนอนกับแม่ กอด ขอหอมแม่”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 12)

แสดงออกทั้งคำพูดและการกระทำ

“สิ่งที่แม่ทำแล้วรู้สึกดีใจที่สุดคือตอนเด็กๆแม่ให้ความรักโดยการโอบกอด หอมแก้ม..ถึงตอนนี้ในใจลึกๆ แล้วผมอยากกอดเขา..ไม่เคยพูดว่ารักแม่ อยากพูด ..และอยากให้มีการกระทำอื่นๆที่บอก ว่ารัก ที่อาจจะไม่ได้แสดงออกทางคำพูด เช่นซื้อของให้ ให้เรียนหนังสือ มาเยี่ยม”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“รู้สึกว่ถ้าเรามีครอบครัวอะไร แล้วเรามีลูกคงจะมีความสุข เราอยากให้ลูกใกล้ชิดกับเรา จะทำให้ดีกว่าที่พ่อกับแม่ผมไม่ได้ใกล้ชิดผม อยากให้ลูกผมใกล้ชิดผมแค่นั้น ก็เลยอยากจะทำใกล้ชิดกับลูกให้มากๆ แล้วถ้าลูกโตก็จะใกล้ชิดกอด หอมลูก โต้แล้วก็ไม่อาย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 14)

“มีความอบอุ่นที่พ่อกอด..พ่อกอดและบอก “พอรักลูกนะ” วันแม่ซื้อของให้แม่และกอดแม่..เข้าไปกราบแม่ บอกว่ารักแม่ แม่ก็บอกรักเราเช่นกัน..กราบแม่แล้วรู้สึกว่ท่านให้ความอบอุ่นแก่เรา รู้สึกว่รักนั้นเป็นความรักที่ดี”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

4. ต้องการให้คนในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี

ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้คนในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในครอบครัว ต้องการให้อยู่อย่างสามัคคีกัน มีความสงบสุขในบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้แก่ลูก ซึ่งการเป็นตัวอย่างที่ดีที่เป็นเสียงสะท้อนจากเด็กทั้งสองกลุ่มแบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) ไม่อยากเห็นการทะเลาะกัน 2) ไม่เล่นการพนัน 3) ไม่ดื่มเหล้าเมายา และ 4) ไม่ใช่เผด็จการอำนาจ ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว ดังคำพูดต่อไปนี้

ต้องการให้คนในครอบครัว ไม่ทะเลาะกัน

“อยากให้พ่อแม่อยู่อย่างไม่ทะเลาะวิวาทกัน.. ผมรู้สึกเสียใจ ไม่สบายใจ เวลาที่เขาทะเลาะกัน ก็ไปห้ามบ้าง เวลาทะเลาะกัน มีด่ากันเสียงดัง ผมอายเขา เขาไม่ฟังเรา เขาคิดว่าเราเป็นเด็ก เวลาที่เขาทะเลาะกัน ผมจะตะโกนว่าทะเลาะกันอยู่ได้ ไม่อายเขาบ้างหรือ เสร็จแล้วผมจะเดินออกจากบ้านไปเลย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“อยากให้พ่อแม่อยู่ด้วยกันโดยไม่ทะเลาะกัน..เพราะเวลาที่พ่อแม่ทะเลาะกันบางครั้งก็จะทำร้ายกันด้วย สิ่งนี้ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเหมือนกัน”

(วัยรุ่นที่ไม่ได้ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“เห็นพ่อแม่บุญธรรมทะเลาะกัน แล้วผมทนไม่ได้ที่เห็นเขาทะเลาะกัน ผมไม่อยากให้แกเป็นแบบพ่อแม่ผม ผมกลัวว่าจะแยกกัน ผมเลยตะโกนบอกว่าไม่ชอบ..ผมจำได้ว่าตอนอายุ 9 ขวบ พ่อแม่ทะเลาะกันรุนแรงมาก ผมร้องไห้ พวกเขาไม่หยุด พอตอนเช้าตื่นมาผมก็ได้ยินเสียงทะเลาะกันอีก แม่ร้องไห้จนตาแดง..ได้ยินแม่บอกว่า ให้พ่อไปแล้วไม่ต้องกลับมาอีก พ่อเดินออกจากบ้านไป ผมร้องไห้ ดึงเสื้อพ่อไว้ กอดขาพ่อไว้ ไม่ให้พ่อไป พ่อบอกว่าอย่าคือ เดี่ยวพ่อจะมาเยี่ยม ตั้งแต่พ่อไปไม่เคยกลับมาเยี่ยมเลย (น้ำตาคลอ) เสียใจมาก ประมาณทุกครั้งจะคุยแรงๆ แต่ไม่รุนแรงเท่าครั้งนี้ เสียใจ ไม่อยากให้ด่าว่ากัน หลังจากพ่อออกจากบ้านไปประมาณ 7-8 เดือน แม่ก็เริ่มป่วย หายใจหอบ ไปด้วยกลับไปโรงพยาบาล มีผมกับป้าช่วยดูแลแม่ แม่กินไม่ได้หอมมาก แล้วก็เสีย ส่วนพ่อเสียตอนผมอายุ 11 ปี.. เพื่อนพ่อเลยรับเป็นบุตรบุญธรรม”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“อยากให้คุณในบ้านไม่ทะเลาะกัน ให้พ่อแม่รักกันเหมือนคนอื่น ๆ..รู้สึกเสียใจกับการแยกทางกันของพ่อแม่ เหมือนไม่มีหลักให้เกาะ อยู่ตัวคนเดียว..การที่ถูกคนโน้นคนนี้เลี้ยงโดยไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ตลอดทำให้เหมือนกับว่าชีวิต ไม่มีหลักแหล่ง บางทีคนที่เลี้ยงเรา เขาอาจไม่oyalเลี้ยงเราก็ได้”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“อยากให้ออกไปแม่เลิกทะเลาะกัน..พ่อแม่ทะเลาะกันทุกวันเลย แม่จะลงมือ แต่ พ่อไม่สู้ เคยไปห้าม แต่เขาไม่ฟัง พ่อแม่มักทะเลาะกันอย่างนี้ครับ ผมรู้สึกเบื่อ ไม่ชอบ อาศัยที่บ้านเขา เสียงดัง เวลาจะคุยอะไรก็ทะเลาะกัน เราเลยไม่อยากคุยด้วย ผมหนีไปข้างนอกประจำ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

ต้องการให้คนในครอบครัว ไม่เล่นการพนัน

“แม่เล่นการพนัน พ่อไม่ชอบ แม่เล่นไพ่ป๊อก คำมี แม่เคยเล่นแล้วเสียบ้าน..ตอนนั้นผมอายุประมาณ 12 – 13 ปีครับ ตอนที่เสียบ้าน..พ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อยมากครับ มีการลงไม้ลงมือกันเป็นบางครั้ง..

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

ต้องการให้คนในครอบครัว ไม่ดื่มเหล้าเมาสุรา

“พ่อกับแม่ทะเลาะกัน..ส่วนมากพ่อจะเมาแล้วก็ทะเลาะกัน.. มันก็ไม่ค่อยมีความสุขเลย รู้สึกว่าครอบครัวไม่เหมือนกับครอบครัวคนอื่น ครอบครัวคนอื่นเขาไม่ค่อยมีทะเลาะเบาะแว้งกัน ครอบครัวผมนี่ประจำเลย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 11)

“สิ่งที่ไม่ชอบและไม่อยากให้เกิด ที่เกิดขึ้นบ่อยมากคือ พ่อ แม่ ชอบบ่นทะเลาะกัน..บางครั้งก็ตีกันจนหัวแตก เวลาพ่อกลับดึกและกินเหล้ามา”

(วัยรุ่นที่ไม่ได้ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“พ่อดื่มเป็นประจำ น้อยวันที่ไม่ดื่มเหล้า เวลาที่พ่อดื่มเหล้ามาจะมีปากเสียงกันกับแม่ จะใช้โอกาสที่พ่อเมาเป็นตัวอย่างในการสอนลูก ว่าเมื่อดื่มแล้วทำให้แม่ต้องเป็นทุกข์ ต้องบ่นว่ากัน ทะเลาะกัน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

ต้องการให้คนในครอบครัว ไม่ใช่เผด็จการอำนาจ

“พ่อค้าเป็นทหาร ความเป็นทหารกับลูกชายวัยรุ่นไปด้วยกัน ไม่ค่อยได้ ก็เคยเตือนพ่อค้าเหมือนกัน แต่ว่านั่นเป็นนิสัยของเค้าเสียแล้วห้ามยังงี้ก็ไม่อยู่ พ่อเขาจะเข้มงวดมาก ทุกเรื่องทุกอย่าง ทุกคนในบ้านต้องมีระเบียบห้ามแตกแถว ลูกชายทะเลาะกับพ่อค้าบ่อย แต่ตัวเองจะคอยปลอบลูก บางครั้งลูกอยากได้ของที่เพื่อนๆ เขามี เรายเองก็จะพยายามแบ่งเงินมาให้ลูกโดยไม่ให้พ่อเขารู้ ลูกสองคนก็จะรู้ว่าถ้าขอพ่อไม่ได้ จะได้จากแม่ แต่ต้องแอบไม่ให้พ่อรู้.. บางครั้งลูกชายเค้ก็บ่น ว่าพ่อเข้มงวดเกินไป เค้าไม่เห็นว่าจะจำเป็นต้องเข้มงวดกันขนาดนี้..ก็ให้เท่าที่ให้ก็ได้ แต่ก็ต้องมีเหตุผล เหมาะสมกับที่วัยของลูกจะเป็น เมื่อมีคนเข้มงวดแล้วก็ต้องมีคนปลอบบ้าง ไม่อย่างนั้นลูกคงไม่มีที่พึ่งในบ้านเลย ก็จะต้องไปหาข้างนอก เหมือนที่ลูกชายเป็น ช่วงก่อนติดยา เพราะว่าแม่ป่วยต้องเข้าออกโรงพยาบาล ลูกเหมือนขาดที่พึ่งในบ้านเลยไปหาเพื่อน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

5. ต้องการมีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมร่วมกัน

วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มเรียกร้องความต้องการมีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับคนในครอบครัว ได้แก่ การพูดคุยนั่งปรึกษาหารือกัน เล่นกีฬา กินข้าวร่วมกัน ซึ่งลักษณะการเรียกร้องความต้องการมีทั้งลักษณะเรียกร้องจาก ครอบครัว/ทั้งพ่อและแม่ และจากพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่ง ซึ่งภาพส่วนใหญ่จะเป็นการเรียกร้องการร่วมกันในลักษณะครอบครัวมากกว่า ดังคำพูดต่อไปนี้

เรียกร้องความต้องการจาก... ครอบครัว/ทั้งพ่อและแม่

“อยากให้พ่อแม่คุยกับเรามากกว่านี้ แสดงความรักกับเรามากกว่านี้ ไม่ใช่อย่างนี้อย่างเดียว ให้พ่อแม่มาคุยกับเราพร้อมกัน เราอาจไม่ติดยา และอยากให้คนอื่น ๆ มาคุยกับเรามากขึ้น เราอาจไม่ออกจากโรงเรียน..อยากให้พ่อคุยกับผมมากกว่านี้ ไม่ค่อยได้คุยกัน ไม่ค่อยได้เจอกันด้วย เข้ามาเขาก็ไปทำงาน ช่วงเย็น พอพ่อมาผมก็ออก ช่วงเย็นผมจะออกไปเล่นกีฬา เจอกันทุกวันแต่ไม่คุยกัน ใจจริงอยากให้พ่อถามว่าเราไปไหนมา.. อยากบอกว่ารักพ่อ..อยากให้ครอบครัวมีเวลาให้กันมากๆ ตอนเย็นมานั่งกินข้าวร่วมกัน มานั่งคุยกัน มานั่งปรึกษาปัญหากัน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“อยากให้ครอบครัวมีเวลาให้กัน พ่อแม่รักกัน รักลูกให้มากๆเกิดเขามาอย่างทิ้งขว้างเขา เขาไม่ใช่ของเล่น”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“กินข้าวกินพร้อมกัน บางทีกินข้าวก็กินคนเดียว ไม่ค่อยกินพร้อมกันเท่าไร ก็คืออยากให้กินข้าวด้วยกัน อยู่ด้วยกัน อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 11)

“ผมอยากได้อะไรเขาก็ซื้อให้เช่น เสื้อผ้า กางเกง ของใช้ทุกอย่างที่อยากได้ แต่สิ่งที่ผมต้องการคือกินข้าวด้วยกัน คุยกันบ้างครับ..ก็คุยด้วยกันในครอบครัว ทำอะไรด้วยกันมากๆ พ่อเขาเป็นคนไม่ค่อยคุยเท่าไร ตื่นเช้ามาก็จะไม่อยู่บ้านออกไปเลี้ยงวัวบ้าง เพราะที่บ้านผมมีวัว 9 ตัว พ่อจะออกไปเลี้ยงวัวทุกวัน..อยากไปเที่ยวไปอะไรอย่างนี้ อยากให้พาไปเที่ยวต่างจังหวัด”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 13)

“ผมชอบตอนที่พ่อ แม่ พี่ และกระผม อยู่กันพร้อมหน้าและมีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกันทั้งครอบครัว และแม่จัดงานวันเกิดให้มีเค้กด้วย..ซึ่งสิ่งนี้เกิดขึ้นไม่ค่อยบ่อยนัก”

(วัยรุ่นที่ไม่ได้ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“สิ่งที่พ่อ แม่ทำแล้วชอบคือ จัดงานวันเกิดให้เพราะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา จัดประมาณ 2-3 ครั้ง อยากให้จัดให้ทุกปี”

(วัยรุ่นที่ไม่ได้ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“อยากให้พ่อ แม่พาไปเที่ยว ไม่ค่อยได้ไปด้วยกันเลย”

(วัยรุ่นที่ไม่ได้ติดสารเสพติดคนที่ 5)

เรียกร้องความต้องการจาก... แม่

“อยากให้คนที่เรารักมาอยู่ใกล้กัน ทั้งแม่ ทั้งแฟน ได้รับรู้ความเป็นไปของกันและกัน ไม่ต้องเห็นหน้าตลอดเวลา แค่รู้ว่าอยู่ใกล้ๆ ก็พอ..อยากอยู่ใกล้ๆ แม่ ตอนนี้เค้าอยู่เชียงใหม่ บอกว่าเดือนหน้าจะ

มาหา เวลาผมไปหาเค้าก็อยู่ได้วัน สองวัน..อยากให้ พาลูกไปเที่ยว ไปกินข้าวข้างนอกบ้านบ้าง ที่
กล่าวมานี้ผมไม่เคยได้รับเลย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“อยากให้แม่เค้าชวนไปโน่นไปนี่บ้าง เค้าไม่ค่อยมีตรงนี้ จำได้ว่าตอนอายุประมาณ 8 ขวบ เคยไป
ทะเลกับแม่..งานวันเกิดพาไปทำบุญที่วัด ประทับใจมาก ตอนนั้นเป็นช่วงที่มีความสุขมากที่สุด ที่มี
ผมกับแม่ไม่มีคนอื่น”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“.. ผมไม่อยากจะแม่อยู่กับพ่อเลี้ยงมากเกินไป จนไม่มีเวลาให้ผม และแถมยังเข้าข้างพ่อเลี้ยงอีก ...”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“อยากให้แม่มาอยู่กับผมเหมือนเดิม ทำกับข้าวอร่อย กินข้าวด้วยกัน ไปเที่ยวด้วยกัน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

เรียกร้องความต้องการจาก... พ่อ

“ช่วง 2 ปีที่อยู่กับพ่อ พ่อไม่ค่อยให้ความรักอะไร เพราะว่าส่วนมากไม่ค่อยจะเจอกัน พ่อเขาชอบ
ออกไปข้างนอกตอนกลางคืน รู้สึกน้อยใจพ่อครับ..การกระทำของพ่อที่เราารู้สึกว่าเราเสียใจมากที่สุด
คือพ่อพาผู้หญิงมานอนในห้องแล้วให้ผมออกไปข้างนอกก่อน ตอนนั้นรู้สึกแย่มาก... พ่อเป็น
หัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดีเท่าไร ไม่ค่อยรับผิดชอบ ไม่มีเวลาให้ครอบครัว ไม่เคยให้ความอบอุ่นกับ
ลูก เอาใจใส่ครอบครัวน้อย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“อยากให้พ่อมาหาบ้าง มาคุยกับผม แล่นี่ก็ดีใจแล้ว ... อยากให้เขาให้โอกาสบ้าง”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“อยากให้ครอบครัวมาพูดคุย คุณแล มีเรื่องอะไรปรึกษาเขาได้..ถ้าพ่อมาหา มาคุยกับเราจะดีใจ ร้องไห้
เลยครับ ถ้าพ่อมาคุยอย่างนี้ แต่พ่อไม่เคยมาคุยเลย ไม่เคย ครับผมจำภาพได้ (น้ำตาซึม) .. สิ่ง
ที่ต้องการมากคือ เวลาที่เจอหน้ากัน ถามไถ่บ้าง ว่าวันนี้ไปไหนมา ทำอะไร ไม่ต้องการอะไรมากก็แค่

อยากให้เขามาพูดคุยกับผมบ้างก็พอ..อยากให้พ่อคุยเล่นบ้าง ครับ เพราะพ่อไม่มีเวลาคุย อยากจะบอกพ่อว่า ผมรักพ่อครับ..อยากให้เขาแสดงความรักให้เราเห็น ว่าเขารักเรา อยากให้เขาแสดงแบบชวนกันไปเที่ยวด้วยกันในครอบครัว ไม่ได้ไปเที่ยวด้วยกันในครอบครัวนาน 4 – 5 ปีแล้วครับไม่ค่อยได้เที่ยว”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

6. ต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่

ผู้ให้ข้อมูลต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว เพราะต่างเชื่อว่า การได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจะเป็นเงื่อนไขไม่ให้วัยรุ่นติดยาเสพติดได้ แต่เด็กวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดกลุ่มหนึ่งมาจากครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ทำให้วัยรุ่นโดดเดี่ยว การเรียกร้องการดูแลเอาใจใส่จึงเพียงแค่มิใครสักคนที่เอาใจใส่เท่านั้น เช่น จากคนรัก หรือใครก็ได้ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

การเอาใจใส่จาก.... ครอบครัว/พ่อแม่

“ที่เราไปเริ่มเสพยามันเนื่องจากขาดคนเอาใจใส่ ขาดคนดูแล อะไรเงี้ย คุณเลก็จริงแต่ว่ามันน้อยไปหน่อย ให้เวลา ให้การดูแลน้อยไปหน่อย..แบบให้ความอบอุ่นให้อะไรเงี้ย..พวกมันน้อยลง เค้า (แม่) มีให้เราน้อยลง..อยากให้เค้าเอาใจใส่มากขึ้น..ก็เลยรู้สึกว่ามันขาดไปตรงนั้น ความรู้สึก มันแว้งกว้าง มัน..มันเหมือนกับตัวคนเดียว..อยากให้ดูแลผมมากกว่านี้ อยากให้แม่เอาใจใส่มากขึ้น มีเวลาว่างมากๆ ผมอาจไม่ติดยา ผมจะมีเพื่อนคุย เค้าทำดีแล้วแต่มันน้อยไป แต่จะโทษแม่มันก็ไม่ถูกมันอยู่ที่ตัวผมเองด้วย ที่อยากลองเสพเอง เราไม่อยากจะคิดเรื่องอะไร เรื่องครอบครัว เปื่อ เขาไม่สนใจเรา เคยเห็นเพื่อนลองแล้วเขามีความสุข เพื่อนบอกว่าเหมือนชีวิตมันอิสระ ไม่ต้องคิดอะไรมาก ก็ดีเหมือนหัวมัน โปร่งไม่ต้องคิดอะไรมาก”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“ผมอยากได้อะไรเขาก็ซื้อให้เช่น เสื้อผ้า กางเกง ของใช้ทุกอย่างที่อยากได้ แต่สิ่งที่ผมต้องการคืออยากให้พ่อกับแม่แสดงออกซึ่งความรักโดยการดูแล เอาใจใส่ผมบ้าง..ความรักต้องมีการแสดงออกให้รู้ด้วย แต่ผมไม่รู้ พ่อแม่ไม่เคยแสดงออกเลย ไม่มีแบบว่าเขาจะแสดงออกว่ารักเรา”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 13)

“เขาขาดความอบอุ่น เขาบอกว่าเขาไม่ต้องการเงินที่ส่งไป แต่ต้องการพ่อกับแม่ รู้ทั้งรู้แต่เราก็ให้ลูกไม่ได้ เราไม่มีเงิน เงินตัวเดียว ทำให้คืนรนตลอดอยากมีเงินเก็บให้เขา..พ่อกับสามีมาทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนแรกพ่ิมายู่กับลูกชายคนเล็ก คนโตไม่ได้เอามาอยู่ด้วย ให้ตากับยายเลี้ยง..ถ้าเราดูแลเขาอย่างใกล้ชิด ให้ความอบอุ่นเขา เขาคงไม่เป็นแบบนี้”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 11)

การเอาใจใส่จาก... แม่

“อยากให้แม่ให้คอยเป็นห่วงผมก็พอ..ผมก็อยากจะเอาใจใส่กับแม่ให้มากขึ้น ซึ่งตอนนี้ยังไม่เคยเลยดูเหมือนจะไม่เคยแสดงออก แม่ชอบตำว่ารักเพื่อนมากกว่ารักแม่อีก พุดเหมือนน้อยใจ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 12)

การเอาใจใส่จาก ... คนรัก

“อยากให้แฟนเราแสดงความรักต่อเรา โดยมี ความห่วงใย ความเป็นห่วง มีมิตรภาพที่ดีกับเรา อยากให้เขาให้ความรักแบบเอื้อเฟื้อเรา ไม่ต้องตามใจเรามาก”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

การเอาใจใส่จาก ... ใครสักคน

“พ่อเลิกกับแม่ตั้งแต่ผมเล็กๆ ตอนนั้นผมอายุประมาณขวบตัวเอง หลังจากนั้น แม่ก็มีพ่อใหม่ตอนผมอายุประมาณ 14 ปี ผมไม่เคยเจอหน้าพ่อเลย แม่บอกว่าพ่อยังมีชีวิตอยู่ ผมอยากเห็นหน้าจังเลย ทั้งผมไปไม่เคยมาดูแลเลย..หลังจากที่แม่พาพ่อใหม่เข้ามา แม่เริ่มไม่ดูแลผม ขออะไรก็ไม่ให้ อย่างขอเงินไปซื้อของก็ไม่ให้..ตอนนี้ต่างคนต่างอยู่..ตอนนี้ผมไม่มีใครแล้ว ต้องเดินไปด้วยตนเอง..ถ้ามีพ่อแม่อยู่ด้วยคงดี”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“รู้สึกตัวเองขาดความรัก แม่มีแฟนใหม่ พี่สาวก็แต่งงาน ผมไม่มีใคร ออกมาเที่ยวนอกบ้าน ไม่อยากอยู่บ้าน..ช่วงเวลานั้นผมกำลังอยากได้ แต่นี่พ่อเลี้ยงแย่งไปทุกอย่าง เงินที่แม่ให้ก็น้อยลง..แม่สนใจแต่พ่อเลี้ยง ขอเงินซื้ออะไรก็จะไม่ได้เหมือนเดิม เวลาผมขอเงินแม่ พ่อเลี้ยงพูดว่าอย่าไปให้มัน ให้

ไปมันก็เอาไปใช้หมด ผมน้อยใจที่แม่ไปชอบไอ้คนไม่ดี ผมอายุเขาที่แม่ต้องมีผู้ชายคนอื่น..บางครั้งแม่จะใจดี แต่ส่วนมากจะดู รักลูกเท่ากัน แต่ดูแลไม่ทั่วถึง”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

“นักเรียนต้องการความเอาใจใส่ ความสนใจ แต่เด็กเรามีเยอะ เราให้แบบเจาะจงไม่ได้ เด็กมีทั้งดีและไม่ดี ขึ้นกับช่วงวัยของเค้าในช่วง ม. 1 ไม่ค่อยน่าห่วงเท่าไร เพิ่งเริ่มขึ้นจากเป็นเด็ก แต่ม.2 นี้เริ่มเลยในช่วง ม. 3 นี้ถ้าดีก็ดีไป คือเค้าต้องการ การเอาใจใส่จากเรา แต่บางคนก็ต้องขู่มึงบังคับกันเล็กๆ เด็กที่เป็นแบบนี้ก็มีแต่บางคนพวกกันรู้เรื่องพูดแล้ว การปรับพฤติกรรมก็มีใช้ทั้งขู่ ทั้งปลอบ”

(ครูฝ่ายปกครอง)

“เด็กต้องการความรักแบบต้องการให้เราไม่ดูเขา อบอุ่นใจดีกับเขานะ ที่สังเกตเด็กจะชอบเข้าใกล้คนใจดี คนที่เอาใจใส่เขาสนใจเขา แต่ครูที่ดูจะหลบ ส่วนใหญ่มันเป็นอย่างนี้”

(ครูสอนสังคมศึกษา)

7. ต้องการได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่เท่าเทียมกัน

วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มไม่ใช้สารเสพติดและกลุ่มที่ติดสาร พบว่า มีความต้องการได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่เท่าเทียมกันหรือได้รับสิ่งที่เหมือนกันกับพี่น้องคนอื่นๆ อยากได้รับความยุติธรรม ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“อยากให้พ่อแม่ รักและตามใจลูก ไม่ลำเอียง รักลูกให้เท่ากัน..แม่รักลูกไม่เท่ากัน เค้ารักพี่ชายผมมากกว่า ก็ผมนะขออะไรเค้าไม่เคยได้ ไม่ฟังเหตุผล แต่ของพี่ชายได้ทุกอย่างไม่ต้องบอกเหตุผล..อย่างซื้อรถพี่คนโตขอก็ได้ ผมบอกว่าจะใช้ไปทำงาน ก็ไม่ให้ จะซื้ออะไรต้องบอกเหตุผล ขอเป็นเดือน พี่ขอปีได้เลย..ชีวิตผมได้แต่ของเหลือจากพี่ชาย เสื้อผ้า แม่ก็ซื้อให้พี่ใหม่ เวลาผมอยากได้ ก็ไปทำงานซื้อเอง..แต่เค้าขออะไรผมก็ให้เค้าหมดเลย..ผมน้อยใจเค้านะครับ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“พ่อแม่ปฏิบัติต่อหนูกับพี่สาวแตกต่างกันในหลายเรื่อง..บางเรื่องทำให้คิดว่าพ่อแม่ไม่รัก เหมือนรักพี่สาวมากกว่า เช่นเรื่องของใช้ ซื้อให้พี่สาวใหม่ ..แต่หนูจะได้ใช้ของเก่าของพี่..เรื่องงานบ้านก็เหมือนกัน การล้างจาน หุงข้าว บางครั้งเป็นสิ่งที่พี่ต้องทำ แต่เขาไม่ทำ พ่อแม่ก็มาด่าหนู”

(วัยรุ่นที่ไม่ได้ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“อยากให้พ่อแม่ตามใจผมด้วย เพราะปัจจุบันตามใจค่อนข้างจะน้อยกว่าตามใจน้องคนเล็ก”

(วัยรุ่นที่ไม่ได้ติดสารเสพติดคนที่ 6)

8. ต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีพร้อมทั้งพ่อและแม่

วัยรุ่นที่เรียกร้องความต้องการมีครอบครัวที่มีพร้อมทั้งพ่อและแม่ มีครอบครัวที่สมบูรณ์นั้นพบว่า เป็นกลุ่มที่ใช้สารเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่แตกแยก เช่น พ่อแม่หย่าร้าง แยกทางกัน ดังคำพูดต่อไปนี้

“รู้สึกเสียใจกับการแยกทางกันของพ่อแม่ เหมือน ไม่มีหลักให้เกาะ อยู่ตัวคนเดียว อยากให้พ่อแม่รักกันเหมือนคนอื่น..การที่ถูกคน โน้นคนนี้เลี้ยงโดยไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ตลอดทำให้เหมือนกับว่าชีวิตไม่มีหลักแหล่ง บางทีคนที่เลี้ยงเรา เขาอาจไม่อยากจะเลี้ยงเราก็ได้ ใครจะรักเราเท่ากับพ่อแม่”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“อยากให้ไม่ต้องมีพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง พ่อไม่กินเหล้า ไม่ด่าแม่ ตีแม่ ว่างๆ พาถูกไปเที่ยว อยากให้ครอบครัวเรามีทุกอย่าง ไม่จน แม่จะได้ไม่ไปทำงานกลับมิดค่ำ มีเวลาดูแลผมมากกว่านี้ เวลาที่มีเรื่องจะได้คอยปรึกษา ไม่ใช่ปล่อยให้เรา”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“อยากให้พ่อแม่อยู่ด้วยกัน อยากเข้าไปกอด และบอกให้มาอยู่ด้วยกัน อยากมีแม่ที่อยู่กับเรา คอยเอาใจใส่ ไม่ดุด่า ไม่นอกใจพ่อ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“... อยู่กับพ่อแม่บุญธรรมมันก็มีความสุข แต่มันยังมีความรู้สึกที่ไม่ใช่ของของเรา รักนะไม่ใช่ไม่รัก..พ่อบุญธรรมจะเจียบๆ คุๆ..เวลาทำอะไรจะเกรงใจไปหมด กลัวเขาจะไม่รัก เหมือนไม่เป็นตัวของตัวเอง บางทีอยากชนก็ทำไม่ได้ อยากเล่น กลัวเขาจะว่า..เหมือนชีวิตไม่อิสระ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

9. ต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ

วัยรุ่นที่ให้ข้อมูลนี้เป็นวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติด 2 คน ต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ แนวทางในการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“อยากให้คุณในครอบครัว มีเรื่องอะไรก็คอยให้คำปรึกษาให้แนวทาง บอกแนวทางว่าต้องทำอย่างนั้น ทำอย่างนั้น..อย่างนี้ไม่ดี และให้คำปรึกษา..ซึ่งตรงนี้ไม่ค่อยได้คำปรึกษา”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“ถ้าผมมีลูกแล้วเนี่ยผมอยากจะคุยกับลูก เพราะผมคิดว่าส่วนหนึ่งที่ผมเสียไปเนี่ยบางทีก็โทษตัวเอง แต่ว่ารวมแล้วอาจจะเกิดจากว่ามีอะไรแล้วไม่รู้จะปรึกษาใคร แล้วใช้อารมณ์ใช้ความคิดของตัวเอง ในการตัดสินใจปัญหาหมด”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 14)

สรุป

ความต้องการด้านความรักของวัยรุ่น พบว่า มีด้วยกัน 9 ด้านคือ 1) ต้องการได้รับความเข้าใจและการให้อภัย 2) ต้องการการสื่อสารที่ดี พูดจาและรับฟังกัน 3) ต้องการได้รับการแสดงออกถึงความรักจากพ่อแม่ ด้วยคำพูด ด้วยการกระทำ หรือทั้งคำพูดและการกระทำ 4) ต้องการให้คนในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี ได้แก่ ไม่ทะเลาะกัน ไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มเหล้ามาสุรา และไม่ใช้ผิดใจการอำนาจ 5) ต้องการมีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว/ทั้งพ่อและแม่ กับเฉพาะแม่ หรือ พ่อ 6) ต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากครอบครัว/พ่อแม่ จากแม่ คนรัก หรือใครสักคน 7) ต้องการได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่เท่าเทียมกัน 8) ต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีพร้อมทั้งพ่อและแม่ และ 9) ต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ

ส่วนที่ 4 วิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด 14 คน วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด 10 คน ผู้ปกครองของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด 9 คน ผู้ปกครองของวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด 9 คน และครู 6 คน พบว่าวิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการ 8 วิธีการคือ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ ห่วงใย เอื้ออาทรกัน มีการพูดจาสื่อสารให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน การมีเวลาให้แก่กัน มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกัน การมีความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน มีการแสดงออกของความรักด้วยคำพูด การสัมผัส การโอบกอด มีการให้รางวัล การมีความสามัคคีปรองดองกัน และการมีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ ห่วงใย เอื้ออาทรกัน

ความคิดเห็นและพฤติกรรมในการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้น ได้ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ ห่วงใย เอื้ออาทรกัน พบว่า วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นเหมือน ๆ กัน ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

การช่วยเหลือเกื้อกูล ... ของวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติด

“ปัจจัยที่ทำให้คนเรารักกัน คือ การให้ความห่วงใย ความอบอุ่นแก่ครอบครัว”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“ช่วยแม่ขายของ..เสาร์อาทิตย์ก็ไปขายของช่วยแม่ แม่เค้าไปขายคนเดียวทุกที ไปช่วยเค้าแบ่งเบາภาระ..แม่เค้าเหนื่อยๆมาก็หาข้าวให้เค้ากิน..เข้าไปช่วยเวลาที่เค้า(น้ำ)ต้องการหรือว่าเวลาที่เค้าเดือดร้อน..คอยช่วยเหลือยามที่เค้า(น้ำ)อยู่คนเดียวหรือตอนที่เค้ากำลังเสียใจ เราก็คอยบอกเค้าได้ ถึงเราเป็นหลานก็จริง มันก็พอบรรเทาความเจ็บปวดของเค้าได้”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“การอยู่ด้วยกันอย่างแรก การดูแล การที่เขาบอกให้เราช่วยเราก็ช่วย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 11)

“ การเสริมสร้างความรักต่อกันระหว่างคนในครอบครัวคือ การดูแลพ่อแม่ ช่วยเหลือเขาเมื่อยามเจ็บป่วย”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 13)

การช่วยเหลือเกื้อกูล ... ของวัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติด

“ซื้อดอกไม้ให้แม่ ทำอาหารให้พ่อแม่ทาน ดูแลพ่อแม่เมื่อไม่สบาย ส่วนพ่อแม่ก็ให้การดูแลเอาใจใส่ เมื่อยามเราเจ็บไข้ได้ป่วย..การดูแลกัน เอาใจใส่กันทำให้ครอบครัวรักกัน”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“ผมช่วยแม่ซักผ้า เพื่อที่จะได้แบ่งเบาภาระเขาบ้าง เขาจะได้ไม่ต้องเหนื่อย..พยายามที่จะช่วยให้มากที่สุด..พ่อแม่ก็เลี้ยงดูอย่างดี อยากได้อะไรก็พยายามจัดหาให้..มีอะไรก็ปรึกษาได้ ปรึกษาพ่อแม่ พี่ เรื่องเรียน เช่น การบ้าน ในเวลาที่ผมไม่เข้าใจ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“ผมช่วยยายกับตาขายขนมจีน ขายกับข้าว หาข้าวหาปลาให้กิน เวลาไม่สบายก็ดูแล ซื่อๆให้เขา “

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

การช่วยเหลือเกื้อกูล ... ทัศนะของครู

“อย่างครูกับเด็กแถมให้เค้า ทักทาย ถามมีปัญหาอะไรไหม แคนี้เค้าก็รู้สึกที่เค้าอบอุ่น เค้ามีที่พึ่งมากกว่าการที่เธอมีเงินไหม ถ้าไม่มีเข้าครูให้เงิน..ก็ดูเช่นเค้าป่วยก็ถามเธอเป็นอะไรไปวันนี้ ไม่สบายไหม กินยาหรือยังถามสารทุกข์สุกดิบกัน หรือถ้าเจอกันก็ยิ้มให้กัน ลูบหัวจับไหล่ เข้าไปไหนมา เด็กก็จะรู้ว่าครูคุยกับเค้า ก็จะภูมิใจ ช่วยเหลืออะไรเล็กๆ น้อยๆ ก็แบ่งขนมให้ทานบ้าง”

(ครูสอนภาษาไทย)

2. มีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจกัน

ผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยการพูดจาให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งทั้งผู้ปกครองและวัยรุ่นทั้งสองกลุ่มมีความคิดคล้ายคลึงกัน ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

การพูดจาให้เกิดความเข้าใจกัน... กลุ่มติดสารเสพติด

“ก็คือที่บ้านครับ ต้องรับฟังอะไรกันมากๆ หลายคน ให้ครอบครัวได้แน่นแฟ้นมากขึ้น”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 14)

“มีอะไรก็พูดคุยกันด้วยเหตุผล บอกให้รู้ว่าเราหวังดีกับเค้า..เนื่องจากเป็นที่สาวคนโต ถ้าเค้าทะเลาะกันเราก็จะบอกไม่เข้าข้างใคร แต่บอกว่าความเป็นพี่น้องต้องค่อยๆ พูดกัน อะไรยอมกันได้ก็ยอมๆ กันไป..กับพ่อนี้ตอนแม่อยู่เวลาพ่อแม่ก็จะตีแม่ พอไม่มีแม่ก็จะไม่มีใครอยากดูแลพ่อ แต่หนูก็จะบอกน้องว่าอย่างไรก็พ่อทำให้เราเกิด เราจะผลัดกันส่งเงินให้พ่อ”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“พยายามที่จะพูดคุยกับเขามากขึ้น พยายามถามเขาว่าไปทำอะไรบ้าง มีเรื่องอะไรก็จะพูดคุยกันมากกว่า ..แต่ก่อนผมไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก ต้องมาทำงานที่กรุงเทพ ก็คิดว่าตัวเองไม่ให้ความอบอุ่น หรือดูแล ใกล้เคียงอย่างเพียงพอ แต่ปัจจุบันผมก็พยายามดูแลเขาอย่างเต็มที่ พามาหาหมอ พยายามเป็นกำลังใจ คอยเอาใจช่วยเขา บังคับเขามาบ้าง พยายามหาทางออกด้วยกัน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“พยายามไม่ดูเขา และพูดคุยกับเขาดีๆ ค่อยๆ พูด ใช้เหตุผลให้มากที่สุด จะบอกเขายังมีพ่อแม่อีกนะ เราไม่ได้อยู่คนเดียวในโลก ยังมีแม่ที่รักและเป็นห่วงลูกมากที่สุด คืออย่างที่พ่อแม่เป็นอารมณ์เย็นกว่า ป้าเยอะเลย พ่อแม่ก็ห้ามๆ ว่ามัน โตะแล้ว..เราก็ไม่ยอมว่ามัน ตอนที่มีมันถูกจับนะ ป้าอยากจะทำป๊อบ คลุมหัว อายเลี้ยงลูกไม่ได้ดี”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 13)

การพูดจาให้เกิดความเข้าใจกัน... กลุ่มไม่ใช่สารเสพติด

“กับลูกก็เข้ากันได้เราเลี้ยงลูกแบบมีเหตุผล อยากจะซื้อของให้ต้องดูว่าจำเป็นไหม ถ้าไม่มีเงินจะ บอกเลย ลูกเขาจะเข้าใจดี..จะไม่ค่าลูกก่อน จะทำโทษลูกต้องถามถึงความถูกผิดก่อน ลูกจะรักเรา เพราะเราเลี้ยงเขาเป็นแบบเพื่อน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“จะพยายามดูแลลูกตลอด บอกลูกทุกครั้งมีปัญหาอะไรคุยกับพ่อกับแม่ได้.. ไม่ใช่เห็นพ่อ แม่ เหนื่อย งานมาจะมีอะไรจะเก็บไว้ในใจ ไม่ต้องเก็บไว้ในใจเลย พูดยมาเลย แม่พ่อยินดีรับฟังทุกเรื่อง”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“พูดว่ากล่าวตักเตือน พยายามอบรมสั่งสอน ให้คบเพื่อนที่ดี..ลูกก็มีแค่ 2 คนอยากให้ได้ดี.. ก็เคย บอกกับลูกว่าถ้าไม่รักก็ไม่บอก”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

การพูดทำให้เกิดความเข้าใจกัน... ทักษะของครู

“เรารักลูกเราอย่างไร ก็แสดงความรักต่อเด็กแบบนั้นแหละค่ะ พยายามใช้เหตุผลอยู่นี่อารมณ์ เพราะบางทีเด็กที่มาหาเราเขาก็มีปัญหามากอยู่แล้ว เราน่าจะฟังเขาให้มากที่สุด”

(ครูสอนสังคมศึกษา)

3. การมีเวลาให้แกกัน มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกัน

วิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมีเวลาให้แกกัน มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด และทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติดกับกลุ่มที่ติดสารเสพติด กล่าวคือ กลุ่มที่ไม่ใช้สารเสพติดจากข้อมูลของวัยรุ่นและผู้ปกครองแสดงให้เห็นรูปธรรมของกิจกรรมที่ทำร่วมกันค่อนข้างชัดเจน เช่น กินข้าวร่วมกัน แต่สำหรับกลุ่มที่ติดสารเสพติด พบว่า มีลักษณะขาดรูปธรรมรองรับ เป็นในลักษณะความนึกคิดและความคาดหวังที่อยากให้เกิด ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

การมีเวลาและทำกิจกรรมร่วมกัน... กลุ่มที่ไม่ใช้สารเสพติด

“ผมได้มีเวลาอยู่กับพ่อ แม่ ได้ทำอะไรหลายๆ อย่าง เช่น ทานอาหาร กวาดบ้าน เป็นต้น แต่นี่ก็มีความสุข”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“กิจกรรมที่ทำด้วยกันคือนั่งกินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตากัน แม่ทำกับข้าวให้เรากินทุกวัน ผมรู้สึกแม่ของผมทำกับข้าวอร่อย..ผมยังช่วยทำงาน แบ่งเบาภาระในบ้าน ได้ช่วยแม่ทำกับข้าว ช่วยแม่ล้างจาน พ่อแม่กับมาจากทำงานจะได้ไม่เหนื่อย..ช่วยยาย พาไปซื้อกับข้าว การเอาดอกมะลิไปไหว้แม่ วันปีใหม่พ่อแม่พาไปเที่ยวและมีความสุขสนุกสนาน..เป็นเรื่องที่ดี ที่เราได้เกิดมาเป็นลูกพ่อกับแม่..ผมรักพ่อแม่ครับ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“บ้านผมทานข้าวด้วยกันและทำเป็นประจำ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“นั่งกินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตากัน คือพ่อแม่ทำกับข้าวให้ผมกินทุกวัน มีรสชาติอร่อยมาก ผมรู้สึกพอใจกับแม่และพ่อมากที่ทำกับข้าวให้ผมกินทุกวัน..ถ้าพ่อว่างเขาก็จะพาไปเที่ยวตามที่ต่าง ๆ เช่น เขาเขียว บางแสน เป็นต้น”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“พ่อแม่ของผมนั้นให้กินอิม้ทุกวัน มักจะกินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตากันเสมอและทำบ่อยครั้ง แม่ผมและพ่อทำกับข้าวอร่อยทั้งสองคนเลยครับ ผมชอบกินกับข้าวพ่อและแม่เพราะมันอร่อย”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“พยายามอยู่ร่วมกันให้มากที่สุด พาไปเที่ยวบ้างจะไปกันทั้งครอบครัว บางทีเราจะทำอาหารไปกินกัน ไปเที่ยว ต่างจังหวัดนานๆจะไปที บางแสนก็ไปประจำอยู่แล้ว ไปพักผ่อนบ้าง วันสำคัญๆจะพาไปหาปู่กับย่า”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“มีเวลาหยุดวันอาทิตย์ จะได้อยู่กันพร้อมหน้าทุกคนในครอบครัว ก็จะได้พูดคุยมีกิจกรรมร่วมกัน ทำอาหารพิเศษรับประทานด้วยกัน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“ไปเที่ยวด้วยกันนานๆ ครั้ง ปีละ 1 - 2 ครั้ง โอกาสพิเศษก็จะทำกับข้าวพิเศษให้ลูกกับตาได้กิน เรียกพี่น้องที่อยู่ละแวกเดียวกันมากินด้วยกัน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“เข้าไปทำงานเย็นมาเจอกัน วันไหนหยุดก็อยู่ด้วยกัน..ป่าเองกับลูกก็จะชวน หนูจำไปตลาดกันไหม แม่อยากกินอะไร ลูกอยากกินอะไร ไปซื้อมาทำอะไรกินกันเองในบ้าน ส่วนใหญ่จะทำกับข้าวกินเองให้ลูกช่วยกันทำ แม่เป็นคนบอกและคอยนั่งดู คุยได้เลยนะทั้งห้องแถวนี้ใครฝีมือดีเท่าลูกสาวป่ามั่ง”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“อยากได้อะไรที่จำเป็นก็ซื้อให้ อยากกินอะไร ก็มาทำกิน เช่นอยากกินหมวยangkี้สั่งมาให้ หรือพาไปกิน..บางทีไปตลาดด้วยกันอยากซื้อของใช้ เขาก็จะขอให้แม่ซื้อให้ มีไปเที่ยวด้วยกันบ้าง เทศกาล ไปเขาเขียว สงกรานต์ก็ไปบ้านพ่อเค้า แล้วแต่ใกล้ไกล”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“พาเขาไป shopping ที่ห้างบ้าง พาไปกินไอติมบ้าง ซื้อเสื้อผ้าให้ถ้ามีเวลาว่าง”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

การมีเวลาและทำกิจกรรมร่วมกัน... กลุ่มที่ติดสารเสพติด

“ตอนนี้เวลาวันหยุดที่ลูกไม่ได้ไปโรงเรียนก็จะชวนลูกให้ช่วยทำงานบ้าน พาไปหาตา ยาย บ้าง พาไปบ้านพี่ชายบ้าง เค้าจะสนิทกับลุงในช่วงนี้ เค้าบอกว่าลุงไม่รู้จักเหมือนแม่ ลุงเข้าใจลูกผู้ชายด้วยกัน ..การที่ช่วยเค้าอยู่ทุกวันนี้ก็เป็นความรักของลุงเค้าด้วย เค้ารักและสงสารหลานถึงมาช่วยดูแลให้เห็นหลาน ไม่มีพ่อก็มาช่วยสอนในบางเรื่องที่เค้าอาจจะคุยกับแม่ไม่รู้เรื่อง บางที ก็หาซื้อของมากินด้วยกันระหว่างบ้านพี่น้อง อยู่ไม่ไกลกันหรอก”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“ก็พยายามนะ อย่างในวันพ่อก็จะให้ลูกได้กราบพ่อ ให้พ่อได้พูดความรู้สึกกับลูก ให้ลูกได้รู้ว่าสิ่งที่พ่อทำเป็นเพราะความรัก ไม่ได้แกล้งเป็น ไม่ได้อยากทำให้ลูกทุกข์ใจ..แต่ตอนหลังที่ลูกติดยาพ่อเค้าก็อ่อนลงนะ คุยกับลูกมากขึ้น หลังๆ เค้าเป็นคนชวนไปเที่ยว ชวนไปทานอาหารนอกบ้านเอง บางทีลูกดูทีวีอยู่กับฉันดูด้วย ทุกทีจะดูแต่ข่าว พ่อเป็นหนังเป็นละครเค้าก็ไปทำอย่างอื่น เดี่ยวนี้มีซื้อหนังมาดูกับลูกด้วย บางครั้งก็ชวนลูกไปเล่นกีฬา จากลับก็แวะเข้าหนังมาดูกันในบ้าน คีที่เค้าไม่อายุ ไม่ลงโทษลูก ไม่อย่างนั้นลูกคงไปไม่กลับเน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“สิ่งที่ทำให้เกิดความรักในครอบครัว คือได้ทำอะไรร่วมกัน เที่ยวด้วยกัน ได้ช่วย พ่อ แม่ ทำงาน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

4. การมีความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน

ข้อมูลจากทั้งสองกลุ่มกล่าวถึงวิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมีความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน ซึ่งไม่มีความแตกต่างกัน ในขณะที่ความคิดเห็นของผู้ปกครองมีประเด็นที่น่าสนใจคือ ปัญหาของการขาดทักษะในการเลี้ยงดูลูกที่เป็นวัยรุ่น ทำให้เกิดความขัดแย้ง การไม่เข้าใจกัน กลายเป็นปัญหาที่ทำให้ลูกหันไปใช้ยาเสพติด ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

ความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน... วัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติด

“บ้านที่เข้าใจกัน มีการอภัยกัน เป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความรัก”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“บ้านที่ทะเลาะกัน พวกกันไม่เข้าใจทำให้บ้านมีความขัดแย้งกัน”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“สิ่งที่จะทำให้เกิดการเสริมสร้างความรักต่อกันคือถ้ามีผิดพลาดกันบ้างก็ให้อภัยกัน เป็นสิ่งที่สร้างความรักขึ้นได้ คนเราย่อมมีผิดมีถูกกันทุกคน”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

ความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน... วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด

“สิ่งที่ทำให้คนรักกัน คือความเข้าใจกัน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1 และคนที่ 3)

“ปัจจัยที่สนับสนุนการเกิดความรักคือความเข้าใจกัน ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ การเสียสละ เพราะถ้ามีใครรู้ใจเรา ว่าคิดอย่างไรเขาคงจะเข้าใจเรามากกว่านี้ และจะช่วยเหลือเราเพราะรู้ว่าต้องการอะไร รู้จักเอาใจใส่ กัน ไม่ต่างคนต่างอยู่แบบนี้”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“สิ่งที่เสริมสร้างความรักคือความเข้าใจและให้อภัยกัน ความรับผิดชอบของหัวหน้าครอบครัว”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“ต้องมีใจให้กัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“ก็อย่าขัดใจกัน ใช้เหตุผลครับ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 12)

ปัญหาของผู้ปกครอง... ขาดทักษะในการเลี้ยงดูวัยรุ่น

“คือพ่อแม่รักลูกทุกคน แต่ความเข้าใจกัน การแสดงออกที่สวนทางกันมากกว่าที่เป็นช่องว่างระหว่างลูกกับพ่อ อย่างลูกชายกับพ่อเค้าจริงๆ เค้าก็รักกันนะ แต่ความที่พ่อลูกเข้าใจวัยรุ่นพ่อก็ยังไม่เข้าใจ พยายามจะเข้มงวดเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนเข้าหาลูกบ้าง ทำให้ความคิดสวนทางกัน ยิ่งนานวัน ก็ยิ่งมากขึ้นๆ..เพราะการแสดงออกที่ไม่ตรงความรู้สึก อย่างพ่อ รักลูกแต่ดูแลและเข้มงวด ลูกก็สับสนตกลงรักหรือเกลียดไม่แน่ใจ ถ้าจะให้ดีน่าจะต้องให้มีการสอนการแสดงความรักที่เหมาะสมกับคนที่จะเป็นพ่อเป็นแม่คนด้วย..คิดว่าความรักที่เรามีให้กับการเปลี่ยนแปลงของพ่อที่พยายามทำเพื่อลูกจะทำให้ลูกกลับมาเป็นเด็กดีคนเดิมได้ เพราะเราไม่มีอะไรที่จะมาขัดขวางความรักในครอบครัว ถ้าพ่อเข้มงวดน้อยลงเข้าใจลูกมากขึ้น เหตุการณ์น่าจะดีขึ้น ลูกอาจจะเลิกยาได้อย่างเด็ดขาด เชื่อว่าลูกชายมีพื้นฐานที่ดี และความรักที่เรามีให้แก่กันในบ้านเป็นอาวุธสำคัญของพ่อ แม่ ที่มีให้ลูก”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

ความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน... ทัศนะของครู

“นักเรียนต้องการความรักแบบมีความเข้าใจเค้า คิดอย่างนี้ ทำอย่างนี้ เพราะอะไร อยากให้เข้าใจเค้ามากกว่า มากกว่าให้อย่างเดียว”

(ครูสอนภาษาไทย)

5. มีการแสดงออกของความรักด้วยคำพูด การสัมผัส การโอบกอด

วิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมีการแสดงออกของความรักด้วยคำพูด การสัมผัส การโอบกอด คำบอกเล่าเกี่ยวกับการแสดงออก สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 แบบคือ 1) แบบที่ลูก/วัยรุ่นมีต่อพ่อแม่/ผู้ปกครอง 2) แบบผู้ใหญ่มีต่อลูก/วัยรุ่น ซึ่งผู้ใหญ่ในที่นี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ครูและพ่อแม่/ผู้ปกครอง 3) แบบปฏิริยาต่อกันทั้งสองฝ่าย มีทั้งแบบที่ 1 และ 2 และ 4) เป็นเพียงความคิด ความต้องการ ... ไม่เคยได้ทำ ซึ่งการจำแนกได้เป็น 4 แบบนี้สัมพันธ์กับลักษณะของ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจะพบว่า แบบที่ 4 เป็นคำบอกเล่าที่ชัดเจนของกลุ่มวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติด ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

1) แบบที่ลูก/วัยรุ่นมีต่อพ่อแม่/ผู้ปกครอง

“ที่ทำบ่อยคือกอดแม่ เล่นกับแม่ แหย่แม่ ให้ดอกมะลิวันแม่ บอกว่ารักแม่”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“แม่บอกผมว่า “แม่รักนะ” ผมก็กอดแม่ แล้วแม่ยิ้ม”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“ซื้อดอกไม้ให้แม่ ทำอาหารให้พ่อแม่ทาน ดูแลพ่อแม่เมื่อไม่สบาย”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

“ผมแสดงความรักที่มีต่อพ่อแม่ โดยผมกอดพ่อ ผมหอมพ่อ ผมกอดแม่ หอมแม่..ตั้งใจเรียน เพื่อให้พ่อแม่ภูมิใจ ความรักที่ผมมีต่อพ่อแม่ทำให้มีความสุข”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“บอกรักทวด ให้ดอกมะลิทวด และเข้าไปกอดเขาคับ..ตั้งใจเรียนให้สูงแล้วก็จะทำงานเลี้ยงทวด น้ำตาและยายคับ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

“ก็ซื้อพวงมาลัยไปกราบครับ แล้วก็หอมแก้ม แม่ก็เอามือลูบๆหัวแล้วยิ้ม..เวลาให้พวงมาลัย หอมแก้มแม่..ผมรู้สึกภาคภูมิใจและอบอุ่นครับ..นานๆจะได้หอมสักที”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 11)

2) แบบผู้ใหญ่มีต่อลูก/วัยรุ่น

ครูกับวัยรุ่น

“ยิ้มให้เค้า จับหัวเค้า โอบไหล่เค้า พุดกับเค้า ชมเค้า เค้าทำดีก็ชม ถ้าเค้าทำไม่ดีสะท้อนให้เค้าได้คิด และสายตาที่มองด้วยความเอื้ออาทรบอกว่าครูรักหนูนะ แววดารอยยิ้มหรือกิริยาสัมพันธ์ การมอบความรักไม่ต้องใช้โอกาสพิเศษใดๆ เลย ความรักแสดงได้ตลอด ให้ได้ตลอดเวลา เดินสวนกันยิ้มให้กันทักทายกัน สบายดีหรือเปล่าลูก เข้ากินข้าวมาหรือยัง เด็กเค้าจะรู้ว่าเรารักเค้า ห่วงเค้า.. บางครั้งถือของมาเค้าก็มาช่วย เค้าก็แสดงออกได้ตลอด โอกาสพิเศษก็มี เช่น วันครูเค้าก็มีดอกไม้มาให้ วันแม่เอาดอกมะลิมาให้ .. เด็กที่นี้ถ้าเราเข้าใจเขา ไม่เลวร้ายนะ เราต้องเข้าใจสภาพเค้า ไม่ดึงหรือหย่อนเกินไป คงไม่มีใครดีไปหมด”

(ครูเนาะเนว)

“บางคนจะมานวดให้ จะช่วยถือของบ้าง มีน้ำใจ ส่วนมากเขาจะแสดงทุกโอกาสไม่ได้มีวันพิเศษอะไร เด็กจะสมมาเสมอกับครูดี”

(ครูสอนพลศึกษา)

พ่อแม่/ผู้ปกครองกับลูก/วัยรุ่น

“ตอนเด็กๆแม่กอด ผมว่าอบอุ่นดี..แม่จับแขนเวลาจะปลอบใจ บางทีลูบศีรษะ ที่ประทับใจแม่มากที่สุดคือตอนกลางคืนนอนหนุนตัก แม่ลูบหัว ผมชอบนอนกับแม่ กอดแม่ หอมด้วย แม่ก็ยิ้มครับ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“มีบางครั้งนะ พ่อบุญธรรมจะตบหลัง บางทีก็กอดคอเวลาเดิน ส่วนแม่บุญธรรมจะจับแขน รู้สึกดีใจมาก รู้สึกอบอุ่น เหมือนพ่อแม่จริงๆที่เขามากอดเรา”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“โดยการบอกลูกบ่อยๆ ถึงความรักที่มีต่อลูก และลูกจะนอนกับแม่กับพ่อ นอนกอดกันทุกคืน มีโอกาสได้พุดคุยกันทุกวัน และเวลาที่ดูหนัง ดูทีวี ลูกจะอยู่ไม่ห่าง เคล้าเคลียตลอด คิดว่าความรักที่มีต่อลูกนั้นอยู่ในระดับที่พอดี ได้พุดได้คุยเหตุผลกันไม่ได้โอ้อ้อมไป ผิดก็ว่าผิด ทำดีก็ชมเชยกัน ไม่ได้ให้ลูกได้ทำทุกอย่างที่ต้องการถ้าสิ่งนั้นไม่ดี”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

3) แบบปฏิกิริยาต่อกันทั้งสองฝ่าย

“มีความอบอุ่นที่พ่อกอด...พ่อกอดและบอก “พ่อรักลูกนะ” วันแม่ซื้อของให้แม่และกอดแม่..บอกว่ารักแม่ แม่ก็บอกรักเราเช่นกัน..นอกจากนั้นก็ตั้งใจเรียน ช่วยล้างจาน กวาดบ้าน ตากผ้า เข้าไปกราบท่าน กราบท่านแล้วรู้สึกที่ท่านให้ความอบอุ่นแก่เรา รู้สึกว่ารักนั้นเป็นความรักที่ดี..”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“ผมกล้าแสดงออกในด้านการพูดคุยกับพ่อแม่ตรงๆ..บอกรักแม่ในวันแม่ และให้ดอกมะลิในวันแม่ บอกว่ารักพ่อในวันพ่อ พร้อมทั้งให้ดอกไม้ และกอดพ่อกับแม่ทุกวัน พร้อมทั้งหอมแก้มด้วย เวลาแสดงความรักกับพ่อและแม่ แล้วพ่อและแม่ก็กอดและหอมแก้มจะรู้สึกภูมิใจและมีความสุข แม่รักผมมากที่สุด แม่เคยบอกว่า ถ้าไม่มีผมแม่จะอยู่ได้อย่างไร ผมก็ไม่มีแม่และผมจะอยู่กับใคร แม่ให้ความรักความอบอุ่นกับผมมากมาย..แม่บอกรักในวันเด็ก และกอดพร้อมกับหอมแก้มทุกวัน พ่อก็กอดและหอมแก้มทุกวันเหมือนกัน ผมก็ให้ความอบอุ่นแม่เพราะผมรักแม่..ผมโตไปผมจะหาเงินให้แม่มากๆ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“ผมแสดงความรักกับแม่ โดยวันเกิดจะซื้อของขวัญให้ตลอด ให้การ์ด และกราบแม่ ให้ ดอกกุหลาบ วันแม่.. สิ่งที่แม่ทำแล้วรู้สึกดีใจที่สุดคือตอนเด็กๆแม่ให้ความรักโดยการโอบกอด หอมแก้ม..ถึงตอนนี้ในใจลึกๆ แล้วผมอยากกอดเขา..ไม่เคยพูดว่ารักแม่ อยากพูด”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“บางวันเขาก็จะเข้ามาหาแม่ มากอดแม่ค่ะ เราก็กอดเขา บอกแม่รักเอนะ เขาก็บอก เอก็รักแม่”

(ผู้ปกครองเอ, วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“เวลาแม่เข้านอนอยู่ก็จะไปนอนกอด..ตื่นมาก็จะมามูมุ้งพ่อกับแม่ก่อน ขอกอดก่อนเดี๋ยวจะไปทำงาน ขอหนูกอดก่อนจะไปรีดผ้าไปโรงเรียน พอเช้ากอดก็จะกอดมุ้ง”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

4) เป็นเพียงความคิด ความต้องการ ...ไม่เคยได้ทำ

“อยากนอนกับแม่ กอด ขอหอมแม่ ซึ่งไม่เคยทำเลยดูเหมือนจะไม่เคยแสดงออกอย่างนี้เลยตั้งแต่โตมา”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 13)

“ผมว่าการสัมผัส การกอด จูบ ลูบ หอม อย่างนี้กับพ่อแม่ มันเป็นการเสริมสร้างความรักอย่างหนึ่ง แล้วก็การเอาใจใส่ซึ่งไม่จำเป็นต้องต่อหน้า เอาใจใส่ห่างๆก็ได้”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 14)

“พ่อเขาจะจัดงานวันเกิดให้เขาทุกปี พาไปเลี้ยงอาหารข้างนอกบ้าน นานๆจะไปเที่ยวไกล ไปเยี่ยมญาติในวันสำคัญๆ เช่นวันพ่อ แต่..แต่..ลูกไม่เคยให้อะไรในวันเกิดพ่อแม่เลย ไม่เคยไหว้แม่เลยไม่ว่าจะวันไหน (ร้องไห้)..น้อยใจเหมือนกัน.. เขาโตเขาคงอายุมัน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

6. มีการให้รางวัล

ผู้ให้ข้อมูลถึงวิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยการให้รางวัล พบว่า ส่วนใหญ่มาจากวัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติด ซึ่งลักษณะการให้รางวัลส่วนใหญ่เป็นสิ่งของในลักษณะของขวัญ/ของมีค่าที่ได้จากพ่อแม่/ผู้ปกครอง และมีการให้คำชมเชยอยู่บ้าง ในส่วนของครูการให้รางวัลส่วนใหญ่จะเน้นการให้คำชมเชย และมีการสัมผัสเบา ๆ เช่น การตบหลังเบา ๆ เป็นต้น ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

รางวัลจากครู ... สัมผัสและคำชมเชย

“อาจจะตบหลังเบาๆ ยิ้มให้ เลี้ยงอาหารกลางวันบ้าง จะทำให้ถ้าเด็กเขาไม่ดื้อ หรือสอบผ่าน แข่งขันชนะ..วันครู เด็กจะเอาดอกไม้มาไหว้ วันสำคัญจะเขียนการ์ด ให้ เช่นเด็กที่ไม่มีแม่บางคนจะเขียนกลอนมาให้”

(ครูสอนสังคมศึกษา)

“สังเกตว่าเวลาเราพูดชมเชยหรือบอกว่าทำดีแล้ว พูดเพราะๆ เด็กเขาจะกล้าเขามาหา ไม่ดูเขาเกินไป”

(ครูสอนคณิตศาสตร์)

“ถ้าเป็นผู้ชายถ้าแข่งชนะจะตบไหล่เขา บอกว่าเก่งมาก จะชมเขาถ้าเขาทำดี บางทีจะพาไปช่วยงานข้างนอกเพื่อฝึกให้เขาเรียนรู้จากสังคมข้างนอกบ้าง หรือเด็กที่กล้าแสดงออก ก็จะให้รางวัล ใบประกาศ หรือประกาศให้เด็กคนอื่นเอาเป็นแบบอย่าง”

(ครูสอนพลศึกษา)

ให้รางวัลด้วยคำชมเชย

“ถ้าเขาทำอะไรที่ถูกต้อง เราจะชม เพื่อเป็นกำลังใจให้เขา..นอกนั้นก็กอดกัน อ้อมให้กัน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

ให้รางวัลด้วยของขวัญ/สิ่งของมีค่า

“พ่อ แม่เคยเคยให้รถบังคับในงานวันเกิด”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“พ่อแม่ได้ให้รางวัลเป็นรถจักรยานยนต์ในโอกาสผมเรียนจบ ม.3”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 3)

“พ่อแม่ให้รางวัลในโอกาสสอบได้ที่ 1 ให้เงิน 500 บาท”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 5)

“พ่อแม่ได้ให้รางวัลเป็นโทรศัพท์ 1 เครื่อง เพราะผมตั้งใจเรียน ไม่เกะโรงเรียน มาโรงเรียนทุกวัน ไม่หยุดเรียน”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“พ่อแม่เคยให้รางวัลแค่ครั้งเดียวตอนนั้นเป็นวันเกิด ได้ของขวัญ เป็นกางเกงยีนส์”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“ในวันเด็ก แม่ผมซื้อที่ผมอยากได้ก็คือ ทอง 1 บาท แม่ผมก็ซื้อให้.. แต่ผมไม่ชอบให้พ่อแม่มาดูแล เพราะผมโตแล้ว ผมมักจะโดนดูเรื่องไปเล่นบ่อน้ำกับเพื่อนแล้วกลับค่า”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“เวลาเขาทำอะไรที่ดี เราจะชมเขาเนาะ บอกว่าทำดีแล้ว เวลาเขาทำดี พ่อเขาชอบให้ของ เช่นซื้อเสื้อผ้าให้ เวลาที่ด่า..ก็บอกว่าที่ด่า นั้นเพราะรักลูกนะ ไม่อยากให้ลูกได้รับอันตราย..เรื่องซื้อของเวลาเราไม่มีเขาจะรู้เนะ..จะไม่ค่อยมาขอ แต่เรารู้เนะว่าลูกอยากได้อะไร จะบอกว่าถ้าแม่มีเงินจะซื้อให้”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 8)

“ทำดีก็มีรางวัลให้ถ้าเรียนได้เกรดดีๆ อยากได้อะไร รองเท้าผ้าใบใหม่ไปซื้อเลยลูก อยากได้จักรยานไปซื้อให้เลยคะ แต่ให้เฉพาะที่เราให้ได้ เราต้องเลี้ยงเค้าให้เป็นคน โตให้เข้มแข็ง”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 4)

7. การมีความสามัคคี ประองดองกัน

ผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมีความปรองดองกัน สามัคคีกัน ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“อยู่กันพร้อมหน้า พ่อแม่ไม่ทะเลาะกันบ่อย แม่เลิกเล่นการพนัน พ่อเลิกดื่มเหล้า ครอบครัวก็จะมีความสุข”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“ความสามัคคีกันในครอบครัวทำให้สร้างเสริมความรักต่อกัน..ส่วนการทะเลาะกันทำให้ครอบครัวไม่รักกัน”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

“การไม่ทะเลาะกัน พ่อแม่ไม่ทะเลาะกัน ทำให้ครอบครัวรักกัน”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 2)

“อยู่ด้วยกัน 5 คน มีพ่อแม่และลูก 3 คน อยู่แบบไม่มีเรื่องขัดแย้ง ไม่สูบบุหรี่ กินเหล้า ถ้ามีปัญหาจะคุยกัน ไม่เคยใช้กำลังซึ่งกันและกัน กับลูกก็เข้ากันได้เราเลี้ยงลูกแบบมีเหตุผล อยากจะซื้อของให้ ต้องดูว่าจำเป็นไหม ถ้าไม่มีเงินจะบอกเลย ลูกเขาจะเข้าใจดี..จะไม่ด่าลูกก่อน จะทำโทษลูกต้องถามถึงความถูกต้องก่อน ลูกจะรักเราเพราะเราเลี้ยงเขาเป็นแบบเพื่อน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

8. การมีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตน

ผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ด้วยการมีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตน ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“สิ่งที่ทำให้เรากับแม่รักกัน คือช่วยทำงาน เชื่อฟังแม่ ไม่ทำให้แม่ไม่สบายใจ”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 7)

“ในส่วนตัวคิดว่า เด็กเชื่อฟังเวลาครูตักเตือน นั้นแสดงว่าเขารักเรา ไม่ไปทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ไม่ไปตีกับโรงเรียนอื่น ไม่ใช่ ตั้งใจเรียนและทำการบ้านมาส่งครบ เห็นได้อย่างเวลาถึงงานที่โรงเรียน เด็กเขาจะช่วยบริการน้ำให้กับแขกที่มา..วันครู ก็จะมาไหว้ครูกัน”

(ครูสอนคณิตศาสตร์)

“การส่งเสริมความรักที่ดีที่สุดคือตั้งใจเรียน เพื่อให้พ่อแม่ภูมิใจ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 9)

“ผมจะตั้งใจเรียนให้สูง แล้วก็ทำงานเลี้ยงชีวิต น้ำ ตา ยาย ครับ”

(วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 10)

“ก็ทำความหวังที่แม่ตั้งใจให้ดีที่สุดครับ ความหวังที่แม่ตั้งไว้กับเรา..แบบเป็นลูกที่ดี ตั้งใจเรียน ช่วยพ่อแม่ทำงาน”

(วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดคนที่ 6)

“ก็ทำความดีให้เขาเห็น ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อเขา ผมก็อธิบายไม่ค่อยถูก แต่ผมก็ทำความดีตลอดอยู่ที่บ้านก็ทำความดี เป็นตัวอย่างที่ดี ก็ทำให้เขาเห็นตัวอย่าง เช่นเราพูด คิด พูดดี คิดดี คืออบรม ให้เขารู้ถูกผิด อะไรควรไม่ควร ใช้เวลาในช่วงดูโทรทัศน์นี้คุยกัน พยายามบอก ส่วนมากจะดูข่าว แล้วก็สอนเรื่องในข่าวด้วย..เขาจะรู้ว่าพ่อแม่ทำงานเหนื่อย เขาก็จะทำงานช่วยซักเสื้อผ้า ถ้างาน หุงข้าว ถูบ้าน”

(ผู้ปกครองวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดคนที่ 1)

สรุป

วิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดพบว่า มีด้วยกัน 8 วิธีคือ 1) มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ ห่วงใย เอื้ออาทรกัน ตามความคิดเห็นของวัยรุ่นที่ใช้และวัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติด และครู 2) มีการพูดคุยให้เกิดความเข้าใจในกลุ่มติดสารเสพติด และกลุ่มไม่ใช้สารเสพติด และครู 3) การมีเวลาให้แก่งกัน มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มติดสารเสพติด และกลุ่มไม่ใช้สารเสพติด 4) การมีความเข้าใจ และให้อภัยแก่งกัน ในทัศนะของวัยรุ่นที่ไม่ใช้และกลุ่มติดสารเสพติด และปัญหาการขาดทักษะของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูวัยรุ่น 5) มีการแสดงออกของความรักด้วยคำพูด การสัมผัส การโอบกอด เป็น 4 แบบคือ แบบลูก/วัยรุ่นที่มีต่อพ่อแม่/ผู้ปกครอง แบบผู้ใหญ่ที่มีต่อลูก/วัยรุ่น แบบปฎิกริยาต่อกันทั้งสองฝ่าย และ แบบเพียงความคิดความต้องการที่ไม่เคยได้ทำ 6) มีการให้รางวัล จากครูซึ่งเป็นการสัมผัสและคำชมเชย จากผู้ปกครองเป็นแบบให้คำชมเชย และ/หรือให้ของขวัญ/สิ่งของมีค่า 7) การมีความสามัคคี ประองคองกัน และ 8) การมีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายของความรัก ความต้องการในด้านความรัก และวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนคติของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด ด้วยการใช้วิธีการเชิงอุปมานในการดำเนินการวิจัย และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลคือ วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา จำนวน 14 คน และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 10 คน ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 6 คน ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 9 คน และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา จำนวน 9 คน สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ความหมายของความรักตามมุมมองของครู ผู้ปกครองและวัยรุ่นทั้งในกลุ่มที่ติดสารเสพติดและไม่ติดสารเสพติด มี 7 ความหมายด้วยกันคือ 1) ความรักคือการให้ที่เป็นแบบมีขอบเขตและไม่ มีขอบเขต ซึ่งมีทั้งมิติของผู้ให้ และผู้รับ 2) ความรักคือการดูแลเอาใจใส่กัน ซึ่งประกอบด้วยด้านการเรียน/การศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านสุขภาพ/การเจ็บป่วย 3) ความรักคือความเข้าใจ มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ 4) ความรักคือความห่วงใย มีทั้งความห่วงใยของแม่ พ่อ พี่สาว ผู้ปกครอง (ญาติ) เพื่อนและคนรัก 5) ความรักคือความอบอุ่น ในแบบของการสัมผัสโดยตรงและทางอ้อม 6) ความรักคือความสามัคคี ปรองดองกัน ในบรรยากาศเชิงบวก และเชิงลบ และ 7) ความรักคือการเสียสละ ที่มีความเห็นทั้งแบบมีขอบเขต และไม่มีขอบเขต

ความต้องการด้านความรักของวัยรุ่น พบว่า มีด้วยกัน 9 ด้านคือ 1) ต้องการได้รับความเข้าใจและการให้อภัย 2) ต้องการการสื่อสารที่ดี พูดจาและรับฟังกัน 3) ต้องการได้รับการแสดงออกถึงความรักจากพ่อแม่ ด้วยคำพูด ด้วยการกระทำ หรือทั้งคำพูดและการกระทำ 4) ต้องการให้คนในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี ได้แก่ ไม่ทะเลาะกัน ไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มเหล้ามาสุรา และไม่ใช้ผิดใจ การอำนาจ 5) ต้องการมีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว/ทั้งพ่อและแม่ กับ เฉพาะแม่ หรือ พ่อ 6) ต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากครอบครัว/พ่อแม่ จากแม่ คนรัก หรือใครสักคน 7) ต้องการได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่เท่าเทียมกัน 8) ต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีพร้อมทั้งพ่อและแม่ และ 9) ต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ

วิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดพบว่า มีด้วยกัน 8 วิธีคือ 1) มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ ห่วงใย เอื้ออาทรกัน ตามความคิดเห็นของวัยรุ่นที่ใช้และวัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติด และครู 2) มีการพูดคุยให้เกิดความเข้าใจในกลุ่มติดสารเสพติด และกลุ่มไม่ใช้สารเสพติด และครู 3) การมีเวลาให้แกกัน มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มติดสารเสพติด และกลุ่มไม่ใช้สารเสพติด 4) การมีความเข้าใจ และให้อภัยแก่กัน ในทัศนะของวัยรุ่นที่ไม่ใช้และกลุ่มติดสารเสพติด และปัญหาการขาดทักษะของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูวัยรุ่น 5) มีการแสดงออกของความรักด้วยคำพูด การสัมผัส การโอบกอด เป็น 4 แบบคือ แบบลูก/วัยรุ่นที่มีต่อพ่อแม่/ผู้ปกครอง แบบผู้ใหญ่ที่มีต่อลูก/วัยรุ่น แบบปฏิริยาต่อกันทั้งสองฝ่าย และ แบบเพียงความคิดความต้องการที่ไม่เคยได้ทำ 6) มีการให้รางวัล จากครูซึ่งเป็นการสัมผัสและคำชมเชย จากผู้ปกครองเป็นแบบให้คำชมเชย และ/หรือให้ของขวัญ/สิ่งของมีค่า 7) การมีความสามัคคี ประองคองกัน และ 8) การมีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การให้ความหมายของความรักตามมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ส่วนที่ 2 ความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ส่วนที่ 3 วิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ส่วนที่ 1 การให้ความหมายของความรักตามมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ผลการวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการให้ความหมายของความรัก ตามทัศนะของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาสถานบำบัดรักษา วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาสถานบำบัดรักษา พบว่าให้ความหมายของความรักแบ่งออกได้เป็น 7 ความหมาย คือ ความรักหมายถึง การให้ การดูแลเอาใจใส่กัน ความเข้าใจกัน ความห่วงใย ความอบอุ่น ความสามัคคีประองคอง และการเสียสละ ซึ่งความหมายของความรักในลักษณะนี้เช่นเดียวกับที่โฆมิท ทัศนเทพกมล (2549)

กล่าวว่าความรัก คือความห่วงใย ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความเข้าใจและการให้อภัยกัน สอดคล้องกับนิคม วรรณราช (2542)กล่าวว่าไว้ว่าความรักคือความเข้าใจ ความรักคือการให้อภัยและเห็นอกเห็นใจ ความรักคือความอดทน ไม่ท้อแท้สิ้นหวัง ไม่ยอมแพ้ ส่วนนวลศิริ เป่าโรหิตย์ (2545) กล่าวว่า ความรักคือสภาวะทางอารมณ์ ที่สื่อผ่านความรู้สึกอบอุ่น ประคับประคอง ห่วงใย จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง นอกจากนี้ Beverley Fehr (1988, cited in Philipchalk, 1995) ศึกษาความหมายของความรัก โดยให้นักเรียนเขียนถึงความรักตามมุมมองของแต่ละคนพบว่า นักเรียนเชื่อมโยงความรักกับความไว้วางใจ ความใส่ใจ ความซื่อสัตย์ มิตรภาพ ความนับถือ ความใส่ใจ ความภักดี และคำมั่นสัญญา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีความรักของ Fromm (1962) ซึ่งกล่าวว่า ความรักมีองค์ประกอบ 4 อย่างคือ 1)ความเอาใจใส่ (Care) หมายถึงการให้การดูแลปกป้องรักษา ทะนุถนอมเอื้ออาทรผู้ที่เรารักให้มีชีวิต ให้กำลังใจ ให้ความเข้าใจ ทั้งทางด้านการกระทำและคำพูด ให้เขาเจริญเติบโตอย่างมีความสุข 2)ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นการกระทำที่แสดงออกด้วยความสมัครใจ เป็นความสามารถและความพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของเพื่อนมนุษย์หรือคนที่เรารัก พร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อคนที่รัก พร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย 3)ความนับถือ (Respect) คือความสามารถที่จะยอมรับผู้อื่นอย่างที่เขาเป็นอยู่ โดยตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเขา ปรารถนาให้เขาเติบโตในแบบของเขาเอง และด้วยวิธีการของเขาเอง ไม่ใช่เติบโตขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของเรา ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และ4) ความรู้(Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) คือสามารถเข้าใจเขาได้อย่างถ่องแท้ และตรงกับที่ William David (1983, อ้างถึงในศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา, 2545) กล่าวว่าความรักเริ่มจากตนเองและสามารถแบ่งปันความรักได้ นอกจากนี้การศึกษาของศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา (2545) พบว่าผู้ติดยาเสพติดให้ความหมายของความรักว่าหมายถึง ความบริสุทธิ์ ความห่วงใย การเอาใจใส่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความผูกพัน ความรักที่สำคัญที่สุดคือ ความรักที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว สอดคล้องกับอุมาพร ตรังคสมบัติ (2545) กล่าวว่าความรักเป็นความผูกพันทางอารมณ์ ที่แสดงออกใน 3 ด้านคือ 1) ด้านความรู้สึกคือ ความรู้สึกรัก ชอบ เป็นสุขที่ได้อยู่ใกล้ 2) ด้านความคิดคือ การมองผู้ที่ตนรักในแง่ดี มองเห็นคุณค่า อยากทำสิ่งที่ดีให้และปรารถนาที่จะให้เขาพบแต่ความสุข และ 3) ด้านการกระทำ คือการปฏิบัติต่อกันอย่างอ่อนโยน การดูแลเอาใจใส่ การสัมผัส การกอด

ส่วนที่ 2 ความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ผลการวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่ามีความต้องการดังนี้

1. ต้องการได้รับความเข้าใจและการให้อภัย สอดคล้องกับการศึกษาของฉลองรัฐ อินทรีย์ และคณะ (2528) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นไทยต้องการครอบครัวที่มีความอบอุ่น เข้าใจกัน คือ ต้องการจะได้รับการดำเนินติดต่องานจากพ่อแม่ด้วยความหวังดี ตรงกับการศึกษาของสมหมาย เล่าหะจินดา และวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2543) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นไม่ต้องการให้พ่อกับแม่ เวลาถูกไปไหนต้องตามไปด้วยแทบไม่ให้อลาดสายตา ไม่ไว้วางใจลูก สนใจก้าวกายเรื่องส่วนตัวของลูกมากเกินไป ไม่ต้องการให้แม่ ทำร้าย ทบตีหรือทำให้เจ็บตัวเมื่อลูกทำผิด และสอดคล้องกับผลจากการสำรวจความเห็นของเด็กอายุระหว่าง 5-15 ปีทั่วประเทศจำนวน 3,849 คน โดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต (อ้างถึงในจตุพร วัฒนปที, 2548) พบว่าร้อยละ 26.53 ของเด็กที่อยากให้มีในตัวพ่อแม่และแม่คือ ความรัก ความเข้าใจ และสอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ ฉัตรสุภกุล (2544) ที่พบว่าวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษายังต้องการการยอมรับและเชื่อใจว่าตนเองสามารถเลิกยาบ้าได้ ส่วนมลิวลย์ หงสนันท์ และคณะ (2536) พบว่าวัยรุ่นติดสารระเหยที่กลับมารักษายังต้องการให้ทุกคนยอมรับและให้ความไว้วางใจ สอดคล้องกับ เอ็ม สก๊อต เปค (แปลโดยวิทยากร เชียงกุล, 2538) กล่าวว่าสิ่งที่เด็กในวัยหนุ่มสาวต้องการในเรื่องการแสดงความรักคือการเคารพในสิทธิของเขา ยกย่องนับถือและเห็นความสำคัญของเขา มีความจริงใจต่อเขา มีความเข้าใจและเห็นใจเขา สั่งสอนเขาอย่างมีเหตุผล เกื้อกูลและให้กำลังใจตามโอกาส ส่วนนิคม วรรณราชู (2542) กล่าวไว้ในหนังสืออบรมมนัสย์ลูกด้วยความรักว่าถ้าพ่อแม่จำเอาคำพูดครั้งก่อนๆ ขึ้นมาพูดกับเขาแทบทุกครั้งที่เขาทำผิดจะเป็นการทับถมไม่รู้จักเลิก จะทำให้เด็กเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ เขาอาจจะคิดว่าตัวเองไม่มีความดีอะไรเลย และคิดว่าพ่อแม่ไม่เคยรักเขาด้วยความจริงใจจึงให้อภัยเขาไม่ได้ ซึ่งในหลายๆ ครอบครัวที่มีลูกที่ประพฤติผิด พ่อแม่บางคนก็ชอบจดจำความผิดนั้นไว้ บางทีก็เก็บข้อมูลนั้นไว้ต่อว่าลูกอีกในโอกาสต่อๆ มา คือไม่ลืมความผิดของคนอื่น ลูกก็จะฟังความผิดของตนทวนไปทวนมา ทำให้เกิดความโกรธ ความไม่สบายใจ และอาจนึกไปว่าพ่อแม่ไม่รักตนเอง แต่ความรักนั้นส่วนหนึ่งก็คือการให้อภัย และในที่สุดต้องไม่จดจำความผิดนั้น ครอบครัวก็จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (สายสุรี จุติกุล, 2540) การให้อภัยถือเป็นหยาดน้ำทิพย์จากพ่อแม่ที่ประพรมลงบนหัวใจลูก (นิคม วรรณราชู, 2542)

2. ต้องการการสื่อสารที่ดีต่อกัน พูดจาและรับฟังกัน การสื่อสารที่ดีได้แก่ การสื่อสารแบบเปิด คือ การที่ทั้งสองฝ่ายกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกต่อกันอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา แสดงการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ความเข้าใจบุคคลอื่น หลีกเลี่ยงการประเมินหรือตัดสินบุคคลอื่น

การออกคำสั่ง การโต้เถียงเพื่อเอาชนะ การพยายามที่จะควบคุมบุคคลอื่น วัยรุ่นรู้สึกว่าเป็นความเจ็บปวดมาก จากการที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ใกล้ชิด ครู ไม่รับฟังความคิดเห็น เมื่อวัยรุ่นต้องการพูดคุยด้วย เป็นการปิดกั้นโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นต้องการตอบสนองที่กระตือรือร้นจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ใกล้ชิด ครู ของวัยรุ่นเป็นที่สุด ดังนั้นจึงควรรับฟังความคิดเห็นของวัยรุ่น ทุกครั้งที่เขาพูด โดยที่การฟังอย่างตั้งใจช่วยให้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ใกล้ชิด ครู สามารถติดตามการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันนำไปสู่ความสำเร็จในการให้คำปรึกษากับวัยรุ่น(คณะทำงาน โครงการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติในการตรวจพิสูจน์และฟื้นฟูสมรรถภาพตามร่างพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ,2545) ส่วนการสื่อสารทางลบจะแสดงออกทั้งทางคำพูดและทางภาษาท่าทาง เช่น จ้อง หรือตลึงตาเข้าหาอีกฝ่าย สีหน้าบึ้งตึงหรือเฉยเมย ท่าที่เย็นชา ขาดความใกล้ชิดและสัมผัสมีการดูต่ำ ประชด เสียดสี เป็นต้น ซึ่งการสื่อสารเหล่านี้จะทำให้อีกฝ่ายรู้สึกในทางลบ เช่น รู้สึกว่าเราคงเป็นคนไม่มีอะไรดี รู้สึกถูกดูหมิ่น คัดค้าน ไม่ได้รับการยอมรับ รู้สึกว่าตนเองไม่มีค่าสำหรับอีกคน เมื่อคนเราไม่รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในครอบครัว การอยู่ด้วยกันหรือพูดกันดีๆ จะเกิดขึ้นได้ยาก ตรงกันข้าม สิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นการตอบโต้ ใช้อารมณ์เข้าหากัน นำไปสู่ความขัดแย้งมากขึ้นเรื่อยๆ และลูกกลายเป็นปัญหารุนแรง และสะสมเรื้อรังต่อไป(ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2540) ส่วนการสื่อสารที่ดีต่อกันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจกัน และนำไปสู่การเพิ่มความรักความผูกพันที่มีต่อกัน สอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ ฉัตรสุกกุล (2544) ที่พบว่าวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำต้องการให้ครอบครัวพูดคุยกับตนเองด้วยเหตุผลและการศึกษาของราศี ธรรมนิยม(2539) ที่พบว่าสิ่งที่วัยรุ่นตอนต้นต้องการคือ ต้องการจะได้รับการดำเนินติดตักเตือนจากพ่อแม่ด้วยความหวังดี นอกจากนี้การศึกษาของสมหมาย เลาหะจินดาและวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2543) พบว่าเด็กวัยรุ่นต้องการให้พ่อแม่ เป็นคนมีเหตุผลรับฟังความคิดเห็นของลูก ส่วนลักษณะของพ่อที่เด็กวัยรุ่น ไม่ต้องการคือชอบด่าว่าลูกเป็นประจำ ชอบตำหนิ นินทาลูกให้คนอื่นฟัง

3.ต้องการได้รับการแสดงออกถึงความรักจากพ่อแม่ ทั้งด้วยคำพูดและท่าทาง เช่น การบอกรัก การสัมผัส โอบกอด จูงมือ ลูกศิระะ หอมแก้ม เพราะว่าในเด็กที่เติบโตมาภายใต้ความรู้สึกว่าพ่อแม่ไม่รัก จะไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง เพราะแม้แต่คนที่ควรจะรักเขายังไม่สามารถจะรักเขาได้ เด็กบางคนจะโทษตัวเองว่าเขาเป็นลูกที่แย่มากหรือเป็นเด็กที่ไม่ควรจะมีเกิดมา เกิดมาภายใต้ความรู้สึกไม่รักของคนที่อยู่รอบข้างของเขา ความรู้สึกเหล่านี้จะทำร้ายจิตใจเด็กค่อนข้างมาก มันทำให้เขารู้สึกว่าความมีคุณค่าหรือความเป็นมนุษย์ของเขานั้น ไม่มีเหลืออยู่ (พรรณพิมล หล่อตระกูล, 2549) ซึ่งนิคมวรรณราชู (2542) กล่าวไว้ในหนังสืออบรมบ่มนิสัยลูกด้วยความรักว่าการบอกให้ลูกฟังว่าพ่อแม่มีความรักต่อลูกนั้นเป็นการช่วยให้ลูกรู้ ให้เขาได้ยินด้วยหูเพิ่มขึ้นอีก การบอกลูกว่าพ่อแม่มีความรัก

ต่อลูก จะมีอิทธิพลต่อจิตใจของลูกเป็นอย่างยิ่ง และเป็นการย้ำให้เข้าใจว่าความรักของพ่อแม่ต่อเขานั้นเป็นสิ่งยั่งยืนตลอดไป ทุกครั้งที่มีโอกาสก็ควรจะบอกลูกว่า “พ่อรักลูกมาก” “แม่รักลูกมาก”

ในเรื่องการโอบกอด วิทยา นาควัชระ (2006) กล่าวว่า การกอดเป็นภาษาที่แสดงออกถึงความรัก ได้อีกอย่างหนึ่ง เพราะการถูกกอดจะทำให้บุคคลรู้สึกที่ 1) เป็นคนพิเศษ เป็นคนสำคัญ 2) ได้รับความปลื้มใจของความรัก คือได้รับความเข้าใจ การยอมรับ ความเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือ และการให้อภัยกัน เมื่อมีการกอดกันดังกล่าว จะเป็นการถ่ายทอดพลังของความรักตามความหมายดังกล่าวให้ซึ่งกันและกัน ผู้กอดจะรู้สึกตัวเองมีค่า มีพลังถ่ายทอดไปให้ผู้ถูกกอด ซึ่งจะรู้สึกอบอุ่น และจะถ่ายทอดพลังรักตอบแทนผู้กอดด้วย และ 3) ลดความรู้สึกว่าเหงา ขาดความรัก ขาดกำลังใจ ขาดมิตรภาพ สอดคล้องกับนิคม วรรณราช (2542) กล่าวว่า การโอบกอดลูกเป็นการแสดงออกที่สำคัญ ลูกจะรู้สึกเป็นสุขและเกิดความอบอุ่นใจเป็นอย่างมากเมื่อได้รับการสัมผัส เพราะเขาจะรู้สึกตัวเองปลอดภัย และกำลังได้รับการปกป้องจากสิ่งเลวร้ายทั้งปวง เมื่ออยู่ในอ้อมกอดของพ่อแม่ การโอบกอดลูกนี้เป็นเสมือนน้ำทิพย์อันวิเศษที่จะช่วยหล่อเลี้ยงให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาได้อย่างสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และถือว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ

4. ต้องการให้คนในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี ได้แก่ ไม่ทะเลาะกัน ไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มเหล้าเมาสุรา และไม่ใช้ผิดใจการอำนาจ นางพาง ลิ้มสุวรรณ(2549) กล่าวว่า เด็กต้องการความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ซึ่งได้มาจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง โดยเฉพาะพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ครอบครัวสงบสุข เด็กจะไม่รู้สึกกลัวว่าจะถูกทอดทิ้ง บ่อยครั้งที่พบว่าเด็กมีอาการทางกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง โดยไม่มีโรคทางกายเป็นเหตุแต่กลับสัมพันธ์กับเวลาเด็กเกิดรู้สึกเครียด รู้สึกกลัว ที่เห็นพ่อแม่ทะเลาะกัน ทำร้ายร่างกายกัน หรือกำลังจะหย่าร้างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ ฉัตรสุกกุล(2544) ที่พบว่าวัยรุ่นนิตินยาบ้าที่กลับมาศึกษาซ้ำต้องการให้สมาชิกในครอบครัวรักใคร่ปรองดองกัน และตรงกับผลการสำรวจความเห็นของเด็กอายุระหว่าง 5-15 ปีทั่วประเทศ จำนวน 3,849 คน โดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต(อ้างถึงในจตุพร รัมมปที,2548) พบว่าร้อยละ 46.53 ต้องการขอให้พ่อแม่รักกันมากๆ หยุดทะเลาะกัน อย่าหงุดหงิดกับลูก เพราะความไม่ปรองดองของพ่อแม่ การทะเลาะโต้เถียงกันจะทำให้เด็กรู้สึกสับสนวุ่นวาย กระวนกระวายใจ จิตใจเต็มไปด้วยความตึงเครียด ขาดความสุข เด็กวัยรุ่น จะมีความวิตกกังวล ตกใจ เศร้าเสียใจ และรู้สึกเป็นปมด้อยอย่างรุนแรงในชีวิต ศิริรัตน์ แอดสุกุล (2546) กล่าวว่า การทะเลาะกันของพ่อแม่จะเป็นผลเสียต่อลูก ลูกอาจเกิดความรู้สึกไม่อยากเห็น ไม่อยากได้ยิน ได้ฟัง และในที่สุดก็ไม่อยากกลับบ้าน ไปอยู่ที่อื่นดีกว่า เพื่อจะได้ไม่ต้องมาเห็น มาได้ยิน ได้ฟัง เพราะฟังแล้วกลุ้ม ซึ่งเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสภาพเช่นนี้มักไม่มีความสุข และอาจเกิดปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจได้ เพราะถ้าบิดามารดาไม่รู้จักรับปรับตัวเข้าหากัน มีข้อขัดแย้งบ่อยๆ เด็กอาจจะมีอารมณ์ขุ่นมัว เศร้าหมอง ขาดเหตุผล เข้ากับคนอื่น

ไต้ยาก (ชำนาญ นิสารัตน์, 2533) ส่วนวิทยา นาควัชระ (2549) กล่าวว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ไม่เป็นมิตรต่อกันจะเป็นคนที่ไม่มีความสุข ว่าเหว เหงา สอดคล้องกับเขาวานาญ ผลิตนนท์เกียรติ (2549) ที่กล่าวว่าครอบครัวที่มีการทะเลาะเบาะแว้งอยู่เป็นประจำจะทำให้เด็กขาดความสุข เสรี สร้อยหวั่นวิตกตลอดเวลาไม่อยากพบปะคนอื่น

5.ต้องการมีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมร่วมกัน คือการที่เด็กต้องการให้ครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา มีเวลาให้แก่ลูกบ้าง ลูกอยากพูดอยากคุยด้วย การที่สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันทำกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจ ได้แก่ การรับประทานอาหารโดยพร้อมเพรียงกัน การสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน หรืออาจเป็นกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น เดินหรือวิ่งออกกำลังกายร่วมกัน ไปเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น การศึกษาของจิราภรณ์ ฉัตรศุกกุล(2544) พบว่าวัยรุ่นนิตยาบ้าที่กลับมา รักษาจำเป็นต้องการให้ครอบครัวมีการใช้เวลาร่วมกันมากขึ้น จากการศึกษาของสมหมาย เล่าหะจินดา และวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2543) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นต้องการให้พ่อและแม่ให้ความสำคัญกับลูก ทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ โดยครอบครัวที่ใช้เวลาร่วมกัน สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะมีความสุข เพราะได้รับการเติมเต็มความรัก ความสนุกสนาน ความสนิทสนม ความผูกพัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการมากกว่าชีวิตครอบครัวที่ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างแสวงหา ความสุขในส่วนของตน แต่กลับปล่อยให้ความเหงาและบาดเจ็บเกิดขึ้นแก่คนในครอบครัว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) ถ้าพ่อแม่ทิ้งขว้างลูก โดยอ้างเหตุว่าไม่มีเวลาต้องวุ่นวายอยู่กับการทำมาหากิน แล้วไซ้ ลูกยอมเป็นเด็กที่น่าสงสาร เพราะเขาจะเหมือนไม้ป่าที่เติบโตขึ้นอย่างยถากรรม เป็นต้น ไม้ที่แคระแกรน กิ่งก้านเกะกะไม่น่าดู (สุมน อมรวินิจฉัย , 2540) ซึ่งผลของการไม่มีเวลาให้ลูกทำให้ลูกเหงา ว่าเหวขาดที่พึ่ง อาจคิดทำอะไร โดยลำพัง โดยไม่มีพ่อแม่รับรู้ (ศิริรัตน์ แอดศุกกุล, 2546)

6.ต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่ การที่เด็กเติบโตขึ้นมาด้วยความรู้สึกว่าเป็นลูกของพ่อแม่ เป็นส่วนสำคัญของความรักความเอาใจใส่จากบุคคลภายในครอบครัว นั่นคือความรู้สึกพื้นฐานที่จะต้องได้รับอย่างแรกของการมีชีวิตอยู่(วินัดดา ปิยะศิลป์,2540) ส่วนนิคม วรรณราชู (2542) กล่าวว่าเด็กทุกคนต้องการความรักและเอาใจใส่จากบิดามารดา และทุกคนในครอบครัว ตั้งแต่แรกเกิด ตอนเล็กๆเป็นทารก เมื่อเด็กร้องไห้ พ่อแม่ที่เลี้ยงอุ้มกอด เด็กจะหยุดร้อง เพราะได้รับความใกล้ชิดสัมผัสที่ให้ความรู้สึกที่อบอุ่นแก่เด็ก เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กก็ยังต้องการความรักความเอาใจใส่ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน นอกจากนี้เมื่อเด็กมีปัญหา เขาจะต้องการความเอาใจใส่จากพ่อแม่มาก การที่พ่อแม่เข้าไปปลอบประโลม เวลาที่ลูกรู้สึกไม่สบายใจ จะสร้างความอ่อนโยนขึ้นในจิตใจของลูก ทำให้ลูกเห็นว่าตัวเองยังมีคุณค่า มีความรู้สึกรักตัวเอง(พรรณพิมล หล่อตระกูล,2002) สอดคล้องกับการศึกษาของสมหมาย เล่าหะจินดาและวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2543) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นต้องการให้พ่อและแม่แสดงความรักความอบอุ่น การเอาใจใส่ได้ข้ามทุกข์สุข คอย

สนับสนุนช่วยเหลือยามลูกมีปัญหา และตรงกับการศึกษาของจิราภรณ์ ฉัตรศุภกุล(2544)ที่พบว่าวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาซ้ำต้องการความรัก ความสนใจ การดูแลเอาใจใส่

7. ต้องการได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่เท่าเทียมกัน หรือได้รับสิ่งที่เหมือนกันกับพี่น้องคนอื่นๆ อยากได้รับความยุติธรรม ตรงกับการศึกษาของสมหมาย เถาหะจินดาและวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2543) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นไม่ต้องการให้แม่รักลูกไม่เท่ากัน และราศี ธรรมนิยม(2539) ที่พบว่าสิ่งที่วัยรุ่นตอนต้นต้องการคือ ต้องการความยุติธรรม นอกจากนั้น นงพงา ลิ้มสุวรรณ(2549) กล่าวว่าเด็กต้องการความรักความอบอุ่น เด็กรู้สึกอยากให้พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูรักตน รู้สึกว่าตนเองเป็นที่ต้องการมีค่าสำหรับพ่อแม่ รู้สึกว่าตนเองเป็นที่ยอมรับ เด็กไม่ควรรู้สึกว่าเขาแม่รังเกียจตน ไม่ชอบ ลำเอียง ปฏิเสธหรือไม่เป็นที่ต้องการ เป็นส่วนเกิน จำใจต้องเลี้ยงดูตน และไม่ควรรู้สึกมีปมด้อยหรือ น้อยเนื้อต่ำใจต่างๆ นานา เจตคติหรือท่าทีของผู้ใหญ่ที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อจิตใจของเด็กเกี่ยวกับเจตคติของพ่อแม่ต่อลูก

8. ต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ ที่มีพร้อมทั้งพ่อและแม่ เนื่องจากการที่พ่อแม่หย่าร้างกัน จะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม ล้วนมีผลกระทบต่อจิตใจของลูกทั้งสิ้น ไม่มากก็น้อย จะรู้สึกว่าตนเองถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เหวง และสิ้นหวัง บางคนโกรธพ่อ หรือ แม่ หรือ ทั้งคู่ที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก บางครั้งอาจรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง ไม่เป็นที่ต้องการ และพ่อแม่ไม่รักพวกเขาอีกต่อไป (เบญจพร ปัญญาขง, 2541) ซึ่งลูกอาจจะอายเพื่อน ลูกอาจเป็นคนเก็บกด ลูกอาจจะรับสภาพไม่ได้ (ศิริรัตน์ แอดศกุล, 2546) ทำให้วัยรุ่นเกิดความเครียด กดดัน จากที่พ่อแม่ของตนหย่าขาดกัน อาจจะลงโทษว่าเป็นความผิดของตนเอง หรือมีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจให้พ่อแม่มาสนใจ ปัญหาของตัวเอง ซึ่งอาจทำให้ความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกันของพ่อแม่กลับมาใกล้ชิดกันได้ หรือไม่สามารถเข้ากับพ่อหรือแม่เลี้ยงที่เป็นสมาชิกใหม่ได้ เมื่อวัยรุ่นรู้สึกถูกกีดกันให้ต้อนรับพ่อหรือแม่เลี้ยงโดยที่ไม่พร้อม จึงอาจจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่รุนแรง โดยออกไปจากครอบครัว หันไปคบเพื่อนนอกบ้านและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน เพื่อเรียกร้องความสนใจจากครอบครัว หรือเป็นการแก้แค้นพ่อหรือแม่ของตนเอง(พรรณพิมล หล่อตระกูล, 2545) สอดคล้องกับการศึกษาของ สลิตา เศษาวุธ (2548) ที่พบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงมีโอกาที่จะเสพยาบ้าเพิ่มขึ้น 2.56 เท่า เมื่อเทียบกับวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ และครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้ดีจะทำให้วัยรุ่นเสพยาบ้าลดลง .938 เท่า

9. ต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ เด็กต้องการได้รับคำปรึกษาแนะนำ แนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือคำชี้แนะจากผู้ใหญ่ว่าอะไรเป็นอะไร เช่น บทบาทที่เหมาะสมตามเพศ การปฏิบัติตัวในสังคม ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ และควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่เห็นเหมาะสม เช่น กิจกรรมที่เด็กต้องการจะทำ(นงพงา ลิ้มสุวรรณ,2549) ส่วนการศึกษาของ

สมหมาย เลหาะจินดาและวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2543) พบว่าเด็กวัยรุ่นต้องการให้พ่อและแม่ คอยสนับสนุนช่วยเหลือยามลูกมีปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ ฉัตรสุภกุล (2544) ที่พบว่าวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมาปรึกษาซ้ำต้องการคำปรึกษาจากครอบครัว ต้องการให้ครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ใช้สารเสพติด ต้องการให้ครอบครัวเข้มงวดกับความประพฤติของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้การศึกษาของมลวิทย์ หงสนันท์และคณะ(2536) พบว่าวัยรุ่นติดสารระเหยที่กลับมาปรึกษาซ้ำต้องการมีคนใกล้ชิดที่เข้าใจและปรึกษาได้ ส่วนผลจากการสำรวจความเห็นของเด็กอายุระหว่าง 5-15 ปีทั่วประเทศจำนวน 3,849 คน โดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต (อ้างถึงในจตุพร รัมมปที,2548) พบว่าร้อยละ 26.53 ของเด็กที่อยากให้มีในตัวพ่อและแม่คือการให้คำปรึกษา

ส่วนที่ 3 วิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ผลการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา วัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ครู ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่กำลังเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาที่สถานบำบัดรักษา พบว่ามีวิธีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้ ดังนี้

- 1.มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ ห่วงใย เอื้ออาทรกัน สอดคล้องกับอุมาพร ตรังคสมบัติ (2545) กล่าวว่าความรักเป็นความผูกพันทางอารมณ์ที่แสดงออกในด้านการกระทำ คือการปฏิบัติต่อกันอย่างอ่อนโยน การดูแลเอาใจใส่ ส่วนอารี ตัณฑเจริญรัตน์(2539) กล่าวว่า การแสดงว่ามีความรักต่อกันคือยินดีที่จะช่วยเหลือและมีความห่วงใยในการเป็นอยู่ของเขา นอกจากนี้ เอ็ม สก๊อต เปค (แปลโดยวิทย์กร เชียงกุล, 2538) กล่าวว่ารูปแบบหลักของงานแห่งความรักคือ การเอาใจใส่ เมื่อเรารักใคร เราจะให้ความสนใจ ความเอาใจใส่แก่เขาหรือเธอผู้นั้น เราเอาใจใส่ในความเจริญเติบโตทางจิตใจของเขา เมื่อเรารักตัวเราเอง เราก็เอาใจใส่ความเจริญเติบโตของตัวเราเอง เมื่อเราเอาใจใส่ใครก็หมายความว่า เรากำลังดูแลรับผิดชอบเขาผู้นั้น นอกจากนี้โสรี โปธิแก้ว (อ้างถึงใน โปธิพันธุ์ พานิช, 2544) กล่าวว่า ในครอบครัวที่อยู่ด้วยความรักจะอยู่กันอย่างสร้างสรรค์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทรต่อกัน สอดคล้องกับ Fromm (1962) กล่าวว่าความรักกันของสมาชิกในครอบครัวก็ต้องช่วยกันเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัว ทั้งระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่และลูก พี่กับน้อง การเอาใจใส่ควรครอบคลุมถึงความเป็นอยู่ทุกอย่าง การเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน ชีวิตประจำวัน การเล่าเรียน ความสะอาด การใช้จ่ายเงิน การเดินทางไปโรงเรียน การคบเพื่อน เป็นต้น ส่วนพระระพีมลิต หล่อตระกูล (2549) กล่าวว่า การแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่มีความรักและความเอา

ใจใส่กับลูกมากเพียงไร คือการให้กำลังใจกับลูก เพราะ การที่พ่อแม่จะให้กำลังใจกับลูกได้ แสดงว่าพ่อแม่ต้องสังเกตเห็นได้ว่าลูกกำลังมีความตึงเครียด หรือเกิดความไม่สบายใจขึ้น เขากำลังต้องการคนที่อยู่ใกล้ชิดกับเขา คอยปลอบโยนหรือคอยให้กำลังใจกับเขา การให้กำลังใจกันและกันเป็นเรื่องสำคัญ เป็นการให้พลังต่อกันเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไปได้อย่างมีความสุขและเพื่อต่อสู้อุปสรรคต่างๆ ในการดำรงชีวิต (สายสุรี จุติกุล, 2540)

2.มีการพูดจาสื่อสารให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสายสุรี จุติกุล (2540) กล่าวว่าคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันต้องมีการสื่อสารกัน ดังนั้นจึงต้องสื่อสารกันให้ได้ความถูกต้อง และต้องรู้จักสื่อสารให้เกิดประโยชน์ การสื่อสารที่ดีควรจะไม่ใช่ประโยคทางลบ ปิยะวาจาเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะเป็นการแสดงความรัก ความเมตตา จะตำหนิก็ตำหนิได้แต่ควรจะเป็นการตำหนิด้วยปิยะวาจา จากงานวิจัยของ พัทณี เขยจรรยา และประทุม ฤกษ์กลาง (2531) พบว่าการพูดจากันด้วยอารมณ์แจ่มใส น้ำเสียงนุ่มนวลชวนฟัง พูดส่งเสริมให้กำลังใจให้คำแนะนำและการสนับสนุน พร้อมทั้งจะช่วยแก้ไขข้อสงสัยและปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ลูก ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ขอมรับฟัง และเคารพในความคิดเห็นของเด็ก ๆ ในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวดังกล่าวเป็นการสร้างความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจผ่อนคลายปัญหาระหว่างพ่อแม่ ทำให้สร้างเสริมความรัก ความเข้าใจอันดีระหว่างพ่อ แม่ และบุตร สอดคล้องกับศิริรัตน์ แอดสกุล(2546) ที่กล่าวว่า การที่พ่อแม่ให้ความสนใจฟังลูกพูด ลูกจะรู้สึกเป็นกันเอง สบายใจ รู้สึกอบอุ่น และจะกล้าพูดขึ้นเรื่อยๆ ไม่ควรคิดว่าเรื่องที่ลูกพูดเป็นเรื่องเล็กๆ ไร้สาระ และตรงกับ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2540) ที่กล่าวว่า ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกของเด็กต้องสัมผัสการรับรู้การใช้ชีวิตการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ถ้าครอบครัวใดเข้าใจหลักพื้นฐานของการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจกันและกัน เชื่อว่าครอบครัวเหล่านี้จะต้องสมบูรณ์ไปด้วยความสุข ความอบอุ่นและเป็นหลักประกันได้ว่าเด็กที่มีพื้นฐานจากครอบครัวที่ดีมีเหตุผล มีความรักให้กันอย่างจริงใจแล้วเด็กเหล่านี้จะเป็นกำลังที่เข้มแข็งของประเทศชาติต่อไป

3.การมีเวลาให้แก่กัน มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของสายสุรี จุติกุล (2540) ที่กล่าวว่าพ่อแม่ลูกและญาติผู้ใหญ่ที่อยู่ด้วยกัน ควรกำหนดเวลาหรือหาเวลาอยู่ด้วยกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆร่วมกัน และมีเวลาสนุกสนานร่วมกัน นอกจากนี้ในวันหยุดงานต่างๆอาจจะมีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเยี่ยมญาติ ไปสวนสาธารณะ ไปตลาดนัด ไปร้านหนังสือ ไปร้านไอศกรีม ไปกินอาหารเย็น หรือกินขนม ไปเที่ยวชายทะเล หรือชมพิพิธภัณฑ์ร่วมกัน เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์และความใกล้ชิดระหว่างกันและกัน ซึ่งนิคม วรรณราชู (2542) กล่าวว่ากิจกรรมต่างๆเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อชีวิตของลูก ถ้าพ่อแม่มีส่วนร่วมกับลูกในกิจกรรมเหล่านี้ จะเป็นการเสริมสร้างความสนิทสนมและเสริมสร้างความเชื่อมั่น

และความศรัทธาให้เกิดขึ้นในใจลูก เมื่อมีการแสดงกิจกรรมของโรงเรียน พ่อแม่ควรมีส่วนร่วม การปฏิบัติเช่นนี้จะเป็นการแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่มีความสนใจและเห็นคุณค่าของการเรียนและผลงานของลูกเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมีกีฬาที่โรงเรียนหรือวันกิจกรรมพิเศษใดๆ พ่อแม่ก็ควรจะไปเป็นเพื่อนลูกทุกครั้งเท่าที่จะทำได้ การมีเวลาให้กันจะทำให้พ่อแม่ได้มีโอกาสสังเกตอารมณ์ ความรู้สึกของลูกได้ ถ้าพ่อแม่สังเกตเห็นการแสดงออกที่แสดงให้เห็นว่าลูกเกิดความไม่สบายใจบางอย่าง พ่อแม่ก็สามารถบอกลูกได้ถึงสิ่งที่รับรู้ ลูกก็สามารถระบายความไม่สบายใจเหล่านี้ให้พ่อกับแม่ฟัง ทำให้พ่อแม่สามารถให้กำลังใจ ให้การช่วยเหลือได้ จะทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นความรักที่ชัดเจนขึ้นระหว่างพ่อแม่กับลูก (พรรณพิมล หล่อตระกูล, 2549) สอดคล้องกับคำกล่าวของเกษม ต้นติผลาชีวะ และกุลยา ต้นติผลาชีวะ (2540) ที่กล่าวถึงการสร้างเสริมความรักในครอบครัวว่าสมาชิกในครอบครัวควรใช้เวลาแก่กัน มีเวลาที่จะมีความสุข ร่วมกันมีวันพิเศษ มีวันเฉพาะของสมาชิกในครอบครัว

4.การมีความเข้าใจและให้อภัยแก่กัน ซึ่งเกษม ต้นติผลาชีวะ และกุลยา ต้นติผลาชีวะ (2540) กล่าวถึงวิธีการเสริมสร้างชีวิตครอบครัวที่ดีคือการมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความเข้าใจเกิดขึ้นได้ด้วยความสนใจ และใส่ใจมีการรับฟังกัน สมาชิกในครอบครัวต้องสามารถแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผย ไม่ต้องปิดบังกัน และพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน เพื่อลดปัญหาข้อข้องใจต่างๆ ที่เกิดขึ้น การที่คนเราเข้าใจกันจะลดปัญหาข้อขัดแย้งได้ ส่วนนิคม วรรณราชู(2542)กล่าวว่า การให้อภัยคือการแสดงความเมตตา กรุณา และเป็นแนวทางแห่งความสำเร็จในชีวิตครอบครัว พ่อแม่ต้องรู้จักให้อภัยคนทุกคนสามารถทำผิดกันได้ ไม่มีใครที่จะทำถูกต้องตลอดเวลา ถือเสียว่าเด็กได้บทเรียนจากการทำผิดแล้ว และไม่ควรนำขึ้นมาพูดให้เจ็บใจอีก นอกจากนี้ ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้นจะต้องมีอยู่อย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดหรืออยู่ในสถานภาพที่ร้ายหรือยากจน ความรักเปรียบเสมือนน้ำทิพย์ที่คอยหล่อเลี้ยงจิตใจของลูกให้สามารถเจริญเติบโตขึ้นมาอย่างแข็งแรงสมบูรณ์ ซึ่งต้องการการเสียสละ อดทน อดกลั้น แม้ลูกจะทำผิดหรือพลาดพลั้งเพียงใด ผู้เป็นพ่อแม่ก็ไม่ควรข่มขู่และขมแพ้ด้วยการสลัดเอาความรักที่มีต่อลูกทิ้งไป พ่อแม่ต้องมีความมานะอดทนยืนอยู่เคียงข้างเขาตลอดเวลา เพื่อที่จะให้คำแนะนำและชี้ทางที่ถูกต้องที่ควรให้กับเขาอย่างไม่ย่อท้อ (นิคม วรรณราชู, 2542) นอกจากนี้ จันทิรา ปัทมินทรและอมรกุล อิน โฆษานนท์(2537) กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีความสุขคือ สมาชิกครอบครัวมีความรัก ความอบอุ่นต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจกัน และความเข้าใจทำให้พร้อมที่จะให้อภัยกัน

5.มีการแสดงออกของความรักด้วยคำพูด การสัมผัส การโอบกอด ซึ่งอุมาพร ตรังคสมบัติ (2545) กล่าวว่าความรักเป็นความผูกพันทางอารมณ์ที่แสดงออกในด้านการกระทำ คือ การสัมผัส กอดจูบ โดยการแสดงออกถึงความรักของลูกผ่านการสัมผัสที่มีความนุ่มนวล ไม่ว่าจะเป็นการ

โอบกอด หรือการจูบที่แก้มของลูก การให้สัมผัสที่นุ่มนวลอยู่เสมอ จะทำให้ลูกรับรู้ทั้งในด้านความรู้สึกที่ผ่านทางการสัมผัสนั้น และยังได้รับรู้ถึงความเป็นห่วงที่พ่อแม่มีกับเขาด้วย (พรณพิมล หล่อตระกูล, 2549) นอกจากนี้ Eric Bern (อ้างถึงในฉันทนา ภาคบงกช, 2540) กล่าวว่า การสัมผัส โอบกอดที่ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ และมีความมั่นใจว่าตนมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับ สอดคล้องกับนิคม วรรณราชู(2542) กล่าวไว้ในหนังสืออบรมบ่มนิสัยลูกด้วยความรักว่าการแสดงความรักต่อลูกอาจจะทำได้ด้วยการแสดงออกทางกริยาท่าทางของพ่อ แม่ ด้วยการกอดรัด ความรัก อาจจะแสดงออกทางคำพูด ด้วยการออกเสียงอย่างอ่อนโยน บอกให้ลูกรู้โดยตรงไปตรงมาว่าพ่อ และแม่นั้นรักลูก ความรักที่แสดงออกกับลูกนั้นจะต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ

6.มีการให้รางวัล การให้รางวัลอาจจะเป็นการให้สิ่งของ ให้คำชมเชย ซึ่งนิคม วรรณราชู (2542) กล่าวว่าในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิด วันปีใหม่ หรือโอกาสพิเศษใดๆ พ่อแม่ก็ไม่ควรลืม ของขวัญเล็กๆ น้อยๆ สำหรับให้ลูกในวันเช่นนั้น ซึ่งเป็นการแสดงน้ำใจแห่งความรักและความสนอกสนใจกับความเป็นอยู่ของเขา และแสดงให้ลูกรู้ว่าเขาเป็นผู้มีความสำคัญต่อพ่อแม่ตลอดเวลา และจะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกให้เพิ่มมากขึ้น ส่วนการให้คำชมจะทำให้วัยรุ่นรู้ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ใกล้ชิด ครุ มีความภาคภูมิใจในตัววัยรุ่น ทำให้รู้สึกว่าเขาเองเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับนับถือมาก (คณะทำงาน โครงการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติ ในการตรวจพิสูจน์และฟื้นฟูสมรรถภาพตามร่างพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545, 2545) นอกจากนี้เพ็ญประภา วัฒนรัตน์ (2543) กล่าวว่าคำชมเป็นสิ่งสำคัญที่พ่อแม่พึงจะกระทำได้สำหรับลูก เพียงแค่ พ่อแม่เอ่ยปากชมลูกเพียงไม่กี่คำเท่านั้น ก็สามารถทำให้จิตใจของลูกเปี่ยมล้นไปด้วยกำลังใจ ได้อย่างมหาศาล ดังนั้น คำชมจึงเป็นอาหารใจที่มีความสำคัญต่อเด็ก เทียบเท่ากับอาหารที่พวกเขากินกันอยู่ทุกวัน เพื่อบำรุงร่างกายให้เติบโต เพราะอาหารใจคือคำชมนี้ จะทำให้เด็กเป็นคนมีความฉลาดทางด้านอารมณ์(EQ.) และมีความภาคภูมิใจในตัวเอง (Self-esteem) มองโลกในแง่ดี ผลดีที่จะเกิดขึ้นกับพฤติกรรมของลูกอย่างต่อเนื่องเมื่อพ่อแม่ชมเขาก็คือ 1) ลูกจะทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความตั้งใจอย่างดีที่สุด 2) ลูกจะมีพัฒนาการทุก ๆ ด้านดีขึ้นตามลำดับ 3) ลูกจะไม่กลัวที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาในชีวิต โดยการชมควรทำทันทีที่ลูกทำความดี ประสบความสำเร็จหรือพัฒนาขึ้น เพื่อลูกจะได้เกิดขวัญและกำลังใจต่อไป และมีความรู้สึกอยากจะทำดีต่อไป (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2546) และการชมลูกนั้นไม่จำเป็นต้องเลือกเวลา สถานที่ หรือโอกาส แต่สามารถทำได้ตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ไป เช่น ลูกทำความสะอาดห้องเอง หรือปิดไฟทางเดิน โดยที่พ่อแม่ไม่ได้สั่งให้เขาทำ พ่อแม่ก็อาจจะชมลูกได้ (เพ็ญประภา วัฒนรัตน์, 2543)

7.การมีความสามัคคี ประองดองกัน สอดคล้องกับการเสริมสร้างครอบครัวที่พึงประสงค์ ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ(2540) ที่กล่าวว่าไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น สามีภรรยาด้วยกัน

แก้ปัญหา ไม่ทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายและจิตใจกัน เพราะความรักใคร่ปรองดองกันของคนในครอบครัวทำให้บ้านน่าอยู่ ทำให้ความรักความอบอุ่นเกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อพ่อแม่รักใคร่ กลมเกลียวกันดี (เขาวานาฏ ผลิตนนท์เกียรติ (2549) นอกจากนี้ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2545) กล่าวถึงครอบครัวที่มีคุณภาพว่าเมื่อมีการทะเลาะกันในครอบครัว ทั้งครอบครัวจะคุยกัน เพราะเข้าใจว่าเหตุที่เกิดกับคนหนึ่งในครอบครัว จะมีผลกระทบต่อทุกคนด้วยเสมอ แต่การคุยกันเป็นการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่การจิกกัดคำทอ หรือกล่าวหาคนหนึ่งให้อีกคนหนึ่งฟัง ปัญหาจึงมีการแก้ไขให้ลุล่วงไปด้วยความร่วมมือกันของสมาชิกทุกๆ คน ส่วนเกษม ตันติผลาชีวะและกุลยา ตันติผลาชีวะ (2540) กล่าวถึงบรรยากาศแห่งความสุขในครอบครัวมาจากพื้นฐานแห่งความเข้าใจที่ดีต่อกัน การสร้างความสงบให้กับครอบครัว การแก้ปัญหาของครอบครัวด้วยสันติวิธี จะทำให้เกิดความสุขของครอบครัว พ่อแม่รักกันลูกก็มีความสุข

8. การมีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตน ซึ่งสายสุรี จุติกุล(2540) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันในครอบครัว ต่างคนต่างก็มีบทบาทและหน้าที่ ตั้งแต่บทบาทและหน้าที่ต่อตนเอง และต่อสมาชิกในครอบครัว บทบาทและหน้าที่เหล่านี้เกิดจากความคาดหวังของตนเองและความคาดหวังของแต่ละคนในครอบครัว ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ดีกว่าเรื่องต่างๆ ที่จะบริหารครอบครัวให้เป็นปกติสุขนั้นเป็นเรื่องของใคร และจะร่วมกันอย่างไร มีบทบาทและหน้าที่อะไรบ้าง สอดคล้องกับเกษม ตันติผลาชีวะและกุลยา ตันติผลาชีวะ (2540) ที่กล่าวว่าสมาชิกครอบครัวที่ดี ต้องทำบทบาทของตนเองให้ถูกต้อง พ่อต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว เอาใจใส่ ดูแลความทุกข์สุขที่เกิดขึ้นแก่ครอบครัว นำทางครอบครัวสู่ความรุ่งโรจน์และเป็นปึกแผ่น เป็นตัวอย่างแก่ลูก และสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับลูก ส่วนแม่ก็ช่วยสร้างเสริมครอบครัวให้มีความสุข ดูแลลูกให้เจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่ถูกต้อง ส่วนลูกต้องให้ความนับถือพ่อแม่ เอาใจต่อการเรียน ซึ่งการที่ลูกมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว ให้ช่วยงานบ้านเท่าที่ทำได้ เป็นการฝึกความรับผิดชอบให้ลูก (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2546) ความรับผิดชอบจะเป็นหนทางไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ทางหนึ่ง เมื่อเด็กโตเข้าสู่วัยรุ่น จะต้องผ่านการฝึกฝนที่จะรับผิดชอบด้วยของตัวเอง การเตรียมเข้าของเครื่องใช้ การบ้าน รวมทั้งหน้าที่ภายในบ้าน จึงจะทำให้เด็กมีความมั่นใจพอที่จะก้าวเข้าไปรับผิดชอบต่องานของกลุ่มเพื่อน งานพิเศษจากครู งานของโรงเรียน งานเพื่อส่วนรวมและงานเพื่อสังคม ตามลำดับ เพราะความรับผิดชอบ คือ หนทางไปสู่ความสำเร็จในการเรียน คือหนทางไปสู่ความสำเร็จในการยอมรับจากผู้คนรอบข้าง และคือทางที่จะก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ พ่อแม่จึงมีอิทธิพลอย่างสูงในการฝึกฝน ทั้งนี้เนื่องจากความรับผิดชอบไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมตัว หรือเป็นสิ่งที่มียู่แล้วตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่จะต้องฝึกสอน เรียนรู้ หรือเลียนแบบ ถ่ายทอดกันมาจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง(วินัดดา ปิยะศิลป์, 2540)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยทำให้เข้าใจความหมายของความรัก ทราบความต้องการความรักของวัยรุ่น และทราบถึงวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนระของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด ซึ่งผลการวิจัยทำให้เห็นความสำคัญของความรักที่มีความสำคัญต่อจิตใจของวัยรุ่น สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการแสดงความรักต่อกันให้ครบถ้วน นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ และหน่วยงานด้านการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษาพยาบาล สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่มีนักเรียนวัยรุ่นควรส่งเสริมให้จัดกิจกรรมส่งเสริมสถาบันครอบครัว โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง วัยรุ่น เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความรัก ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ทำเฉพาะในภาคตะวันออก ผลการศึกษาจึงเป็นเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในวัยรุ่นกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มวัยรุ่นในเขตภาคอื่นๆของประเทศ
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงความต้องการความรักในกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มอื่น เช่นกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มวัยรุ่นที่มีการเจ็บป่วยเรื้อรังและกลุ่มในกลุ่มวัยรุ่นที่ด้อยโอกาส เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลาย
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเชิงปริมาณเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความรักในครอบครัวของวัยรุ่น
4. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อขยายผล โดยการนำผลการวิจัยที่ได้ไปสร้าง โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นกับวัยรุ่น ได้ตรงกับสิ่งที่วัยรุ่นต้องการ ซึ่งสามารถนำไปศึกษาในกลุ่มนักเรียน ในกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่ด้อยโอกาสและกลุ่มที่ติดสารเสพติด

เอกสารอ้างอิง (Reference)

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). บ้านเดียวกัน...ต่างคนต่างอยู่หรือจะอยู่ด้วยกัน. *นิตยสารแม่และเด็ก*, 24 (346), 110-112.
- เกษม ตันติผลาชีวะ. (2543). ความรักกับสุขภาพจิต. *วารสารใกล้หมอ*, 24(2), 71-72.
- เกษม ตันติผลาชีวะและกฤษณา ตันติผลาชีวะ. (2540). สุขภาพจิตในครอบครัว. ใน *การพัฒนาครอบครัว* (หน้า 209–240). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. คณะทำงาน โครงการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติในการตรวจพิสูจน์และฟื้นฟูสมรรถภาพตามร่างพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545. (2545). *ความรู้ประกอบคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติในการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.
- โหมยิต ทศนเทพกมล. (2549). ความรักคืออะไร. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2549, เข้าถึงได้จาก http://www.geocities.com/yongyang_98/doctors2/mental_love36.html
- จตุพร ธรรมปที. (2548). พ่อแม่เป็นพิษ อนาคตลูกเป็นอย่างไร. *นิตยสารบันทึกคุณแม่*, 12 (139), 142-147.
- จันทร์รา ปัทมินทรและอมรกุล อิน โອชานนท์. (2537). การสื่อสารในครอบครัว. *วารสารสถาบันสุขภาพจิต*, 2, 37.
- จินตนา ตั้งวรพงษ์ชัย และ รัชนีบูล เศรษฐภูมิรินทร์. (2539). บทบาทบิดาในการส่งเสริมสุขภาพจิต บุตรวัยรุ่นในชุมชนแออัด เขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น. *รายงานการวิจัย*. ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรพันธ์ ไตรทิพจรต. (2542). *โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า: ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต, สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิราภรณ์ นัตรศุภกุล. (2544). *ปัญหาและความต้องการของครอบครัวและวัยรุ่นติดยาบ้าที่กลับมารักษาตัว*. พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิราภรณ์ ลิ้มนิจรกุล. (2546). *ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยปกป้องการเสพติดสารแอมเฟตามีนในวัยรุ่น*. พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ฉลองรัฐ อินทรีย์และคณะ. (2528). *ปัญหาและความต้องการของวัยรุ่นไทย*. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2540). ปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*, 1(1), 26.
- ชยันตร์ธร ปทุมานนท์ ชไมพร ทวิชศรี และรังสรรค์ วรวงศ์. (2542). ลักษณะทางจิตสังคมที่คาดคะเนการติดสารเสพติด. *วารสารจิตวิทยาคลินิก*, 30 (2), 1-12.
- ชัชรี นฤทุม. (2545). *การพูดและการเขียนในงานส่งเสริม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชำนาญ นิสารัตน์. (2533). *แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวไทย: แนวคิดและทิศทางของครอบครัวไทย*. (ม.ป.ท.).
- ชื่นฤทัย กาญจนะจิตราและคณะ. (2549). *สุขภาพคนไทย 2549*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้แผนงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ.
- ชูทิพย์ ปานปรีชา. (2542). โรคขาดความรัก. *ชีวจิต*, 1(8), 50-52.
- คุณกัญญา โยเหลาและคณะ. (2547). ความเข้มแข็งของครอบครัว: ครอบครัวสุขภาพดี. ใน *รวมบทความคัดสรรเนื่องในวาระครบรอบวันสถาปนา 49 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ* (หน้า 91-99). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทีมงานนิตยสารครัว. (2549). อาหารใจ. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2549, เข้าถึงได้จาก <http://www.childthai.org/cic/c104.htm>
- นางพาง ลีมสุวรรณ. (2549). จิตวิทยาการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2549, เข้าถึงได้จาก <http://www.mahidol.ac.th/mahidol/ra/rapc/>
- นพพร พานิชสุข (2523). *อิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อการใช้จ่ายกระสุนประสาทแอมเฟตามีนของเด็กวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพมาศ ชีระเวทิน. (2539). *จิตวิทยาสังคมกับชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ . (2545). *ก่อนจะถึงวันนั้น* (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ :บริษัท เคสดี ไทย จำกัด.
- นิคม วรธรราชู. (2542). *อบรมบ่มนิสัยลูกด้วยความรัก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด.
- เบญจพร ปัญญา. (2541). ครอบครัวหย่าร้าง. *วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต*, 2 , 37 – 42.

- ประไพศรี ซ่อนกลิ่น และคณะ. (2532). การป้องกันและควบคุมการใช้สารเสพติดในนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในโรงเรียนมัธยม 6 แห่ง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประมวญ ดิคคินสัน. (2543). เด็กและเยาวชนท่ามกลางสภาพสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ (วัยต่างๆ กับการสร้างสุขภาพจิต). *วารสารกองการศึกษาเพื่อคนพิการ*, 1, 110 – 116.
- ฝน แสงสิงแก้ว. (2543). ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 45(1), 5-10.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542. (2542). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2540). *จิตวิทยาครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรหมพิมล หล่อตระกูล (2549ก). รักลูกอย่างไรจึงจะไม่เป็นการทำร้ายลูก. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2549, เข้าถึงได้จาก <http://www.mahidol.ac.th/mahidol/ra/rapc/>
- พรหมพิมล หล่อตระกูล. (2002). อาหารใจ. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2549, เข้าถึงได้จาก http://www.elib-online.com/doctors45/child_food001.html.
- พรหมพิมล หล่อตระกูล. (2549ข). ความรักกับการพัฒนาลูก. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2549, เข้าถึงได้จาก <http://www.mahidol.ac.th/mahidol/ra/rapc/>
- พัชนี เขยจรยา. และประทุม ฤกษ์กลาง. (2531). *รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและการเปิดรับสื่อมวลชนของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิตพงษ์ อริยะวงศ์. (2545). กลไกทางจิตและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกจับเนื่องจากเสพยาบ้า. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 10 (1), 20-29.
- พี. เอ็น. กุนนา แต่ง ; นวลฉวี พานิชกุล, สมบูรณ์ ศุภศิลป์ แปล. (2528). *วิถีแห่งรัก วิถีแห่งชีวิต แต่งงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ต้นหมาก.
- เพ็ญประภา วัฒนรัตน์. (2543). ชมลูกสักนิดมีผลมากกว่าที่คิดเสียอีก. *นิตยสารบันทึกคุณแม่*, 6 (80), 46.
- โพธิพันธ์ พานิช. (2544). *การสร้างครอบครัวไทยให้มีความสุข*. กรุงเทพฯ : สมาคมผู้ปกครองและครูวิทยาลัยนาฏศิลป์.
- ภาวิณี อยู่ประเสริฐ. (2540). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลสาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- มลิวัลย์ หงสนันท์และคณะ.(2536). *ปัจจัยทางจิตใจและสังคมที่กระตุ้นการคิดสารระเหยของวัยรุ่นที่
รับไว้รักษาในโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์*. ม.ป.ท.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2540). การสื่อสารในครอบครัว. ใน*การพัฒนาครอบครัว* (หน้า 27-39).
กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ
ประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- เยาวนาฏ พลิตนนท์เกียรติ (2549). พ่อแม่กับสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน
2549, เข้าถึงได้จาก <http://www.childthai.org/cic/c190.htm>
- ราศี ธรรมนิยม(2539). *ความต้องการของเด็กวัยรุ่นตอนต้น*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา.
- ลลิตา เดชาวรุฒ. (2548). *ปัจจัยครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการเสพยาบ้าของวัยรุ่นในเขตภาคตะวันออก*.
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. (2530). บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด. *รายงานการ
วิจัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร.
- วิศรา เพ็ญสุข. (2540). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเสพยาบ้าของเยาวชน: ศึกษาเปรียบเทียบ
เยาวชนในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านอุเบกขา บ้านปรางค์ และนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิทยา นาควัชระ (2006). *พลัง...ของการกอด*. *บทความเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว*.วันที่ค้นข้อมูล 15
มิถุนายน 2549, เข้าถึงได้จาก
[http://www.clinicrak.com/messages/viewmessage.php?id=5011&maintype=บทความ
เกี่ยวกับปัญหาครอบครัว](http://www.clinicrak.com/messages/viewmessage.php?id=5011&maintype=บทความเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว)
- วิทยา นาควัชระ. (2549). *พ่อแม่เป็นพิษ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ GOODBOOK.
- วินัดดา ปิยะศิลป์. (2540). ครอบครัวกับวัยรุ่น. ใน*การพัฒนาครอบครัว* (หน้า 123-166). กรุงเทพฯ:
คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรี
แห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

- อมราวุธ อินโชนานนท์. (2535). วิเคราะห์ชีวิตรักตามทฤษฎีฟรอยด์. ใน กิตติกร มีทรัพย์ (บรรณาธิการ), *จิตวิทยาแห่งความรัก* (หน้า 53-81). นนทบุรี: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อมราวุธ ฌ อุบล. (2544). *สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน*. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน, มโนภาพแห่งตนและการสนับสนุน ทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัญชลี ศิลาเกษ, กัลยา อันชื่น และวัชรารักษ์ ลือไชสงค์. (2539). ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมในเขตเมืองอุบลราชธานี. *รายงานการวิจัย*. อุบลราชธานี: โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ อุบลราชธานี กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- อัมพล สุอำพัน. (2541). ความรัก. *นิตยสารรักลูก*, 16 (191), 89-91.
- อารี ตัณฑ์เจริญรัตน์. (2539). ความรักตามหลักจิตวิทยา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 1(1), 42-47.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2540). *จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว(Family therapy and family counseling)*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้ง.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2545). *จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส*. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.
- อุษา ชูชาติ. (2535). ศิลปะแห่งความรัก. ในกิตติกร มีทรัพย์(บรรณาธิการ), *จิตวิทยาแห่งความรัก*. (หน้า 24-33). นนทบุรี: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เอ็ม สก็อต เปค; แบลโดยวิทยากร เชียงกุล. (2538). *ความรักในทัศนะใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปรัชญา.
- Bowlby J. (1953). *Child Care and the Growth of Love*. Baltimore: Penguin Books Inc.
- Emery, R.E & Oltmanns, T.F. (2000). *Essentials of Abnormal Psychology*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Fromm, E. (1962). *The Art of Loving*. New York: Harper & Row Publishers.
- Hawkins., et al., (1992). Risk and Protective Factors for Alcohol and Other Drug Problems in Adolescence and Early Adulthood: Implication for Substance Abuse Prevention. *Psychological Bulletin*, 112, 64-105.

- Holkup, P.A. (1998). Our parents, our children, ourselves: A therapy group to facilitate understanding of intergenerational behavior patterns and to promote family healing. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 36(2), 20-26.
- King, U. (2004). Theories of Love: Sorokin, Teilhard, and Tillich. *Zygon*, 39(1), 77-102.
- Kornblum, W., Julian, J., & Smith, C.D. (1995). *Social Problems*. (8th ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Lee, J.A. (1988). Love-Styles. in *The Psychology of Love* (page 38-67), (Editor by Sternberg and Barnes). London: Yale University.
- National Institute on Drug Abuse. (1999). *Principles of Drug Addiction Treatment: A Research-Based Guide*. NIH publication no. 99-4180. Rockville, MD: National Institutes of Health.
- Philipchalk, R.P. (1995). *Invitation to Social Psychology*. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers.
- Scheer, S.D., & Unger, D.G. (1998). Russian adolescents in the era of emergent democracy: The role of family environment in substance use and depression. *Family Relation*, 47(3), 297-303.
- Sternberg, R. J. (1988). Triangulating Love. in *The Psychology of Love* (page 119-137), (Editor by Sternberg and Barnes). London: Yale University.
- Sternberg, R. J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27, 313-335.
- Sullivan, E.J. (1995). *Nursing Care of Clients with Substance Abuse*. St. Louis: Mosby-Year Book, Inc.
- Wong, Paul T.P. (1999). A Positive Psychology of Love. Retrieved March 10, 2004, from [http:// www.meaning.ca/articles/presidents-column/psychology-love-june03.htm](http://www.meaning.ca/articles/presidents-column/psychology-love-june03.htm)

ภาคผนวก

แนวคำถามที่ใช้ในการวิจัย

1.แนวคำถามสำหรับวัยรุ่นที่มารับการบำบัด

ประเด็นที่ 1 ครอบครัวและการเลี้ยงดู

- 1) การเลี้ยงดูของครอบครัว เป็นแบบใด
- 2) ความสัมพันธ์ของบิดามารดาเป็นอย่างไร
- 3) ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวเป็นอย่างไร
- 4) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับท่าน และแม่กับท่าน และคนอื่น ๆ ในครอบครัวกับท่านเป็นอย่างไร
- 5) บุคคลที่ใกล้ชิดในครอบครัวหรือคนที่ท่านไว้ใจมากที่สุด เพราะเหตุใดจึงไว้ใจบุคคลดังกล่าว
- 6) บุคคลอื่น ๆ (นอกครอบครัว) ที่ท่านไว้ใจมากที่สุด เพราะเหตุใดจึงไว้ใจบุคคลดังกล่าว

ประเด็น 2 เรื่องของความรัก

- 1) ท่านให้ความหมาย "ความรัก" ว่าคืออะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง และอะไรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของความรัก และรูปธรรมความรักที่สำคัญ ๆ ที่สามารถแสดงให้เห็นเข้าใจได้ถึงความรัก และวิธีการแสดงความรักวิธีใดที่ท่านคิดว่าดีหรือสำคัญที่สุด
- 2) ใครที่รักท่านมากที่สุด (คนในครอบครัวหรือนอกครอบครัวก็ได้) ท่านรู้ถึงความรักจากบุคคลดังกล่าวหรือเขาแสดงความรักต่อท่านอย่างไร
- 3) รู้ไหมว่ายังมีใครที่รักท่านอีกบ้าง และรู้ได้อย่างไรหรือเขาแสดงอะไรที่ทำให้ท่านรู้ว่าเขารักท่าน อยากให้ใครอีกไหม ให้มารักท่าน และอยากให้เขาแสดงความรักอย่างไร
- 4) คนที่ท่านรักมากที่สุดคือใคร และท่านแสดงความรักต่อเขาคนนั้นอย่างไร ถ้ายังไม่เคยแสดงให้เห็นารู้สึกว่า ท่านจะแสดงหรือปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้เขาเห็นว่าท่านรักเขา
- 5) มีใครอีกบ้างที่ท่านรักเขา (ทั้งที่เคยแสดงให้เห็นหรือไม่รู้) และท่านแสดงความรักต่อเขาคนนั้นอย่างไร ถ้ายังไม่เคยแสดงให้เห็นารู้สึกว่า ท่านจะแสดงหรือปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้เขาเห็นว่าท่านรักเขา

ประเด็น 3 การใช้สารเสพติดกับความรัก

- 1) สารเสพติดที่ใช้ครั้งแรกคืออะไร เสพอายุเท่าไร เสพกับใคร ปริมาณที่เสพ
- 2) เหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ท่านใช้สารเสพติดครั้งแรก
- 3) การเริ่มเสพของท่านเป็นผลเกี่ยวข้องกับเรื่อง "ความรัก" หรือไม่ เช่น เกิดจาก "การขาดความรัก" และเกี่ยวข้องอย่างไร
- 4) สารเสพติดที่ใช้ในปัจจุบัน
- 5) ท่านเคยมีประสบการณ์เลิกสารเสพติดกี่ครั้ง
- 6) สาเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านกลับมาเสพใหม่
- 7) การยังคงเสพยาอยู่ เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องความรักหรือไม่ อย่างไร

8) ความตั้งใจที่จะเลิกเสพ/เข้ามารับการบำบัดนี้หรือไม่ ใครหรือปัจจัยหรือเงื่อนไขอะไรที่จะทำให้ท่านเลิกเสพได้...ปัจจัยหรือเงื่อนไขนั้นเกี่ยวข้องกับความรักหรือไม่ อย่างไร ถ้าเกี่ยวข้องกับ ความรักของใครสำคัญที่สุดที่จะทำให้ท่านเลิกได้

9) ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า "ความรักจะสามารถทำให้นุคคลเลิกเสพสารเสพติดได้" ถ้าไม่ได้ เพราะอะไร? และถ้าได้ เพราะอะไร ความรักของใครที่มีค่าหรือสำคัญมากที่สุด? และอยากให้ความรักนั้นแสดงออกในลักษณะใด

10) สำหรับท่าน ความรักจะทำให้ท่านเลิกเสพสารเสพติดได้หรือไม่ อย่างไร? ความรักของใครที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ท่านเลิกได้ และอยากให้ความรักนั้นแสดงออกในลักษณะใด

2.แนวคำถามสำหรับวัยรุ่นที่อยู่ในโรงเรียน

ประเด็นที่ 1 ครอบครัวและการเลี้ยงดู

- 1) การเลี้ยงดูของครอบครัว เป็นแบบใด
- 2) ความสัมพันธ์ของบิดามารดาเป็นอย่างไร
- 3) ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวเป็นอย่างไร
- 4) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับท่าน และแม่กับท่าน และคนอื่น ๆ ในครอบครัวกับท่านเป็นอย่างไร
- 5) บุคคลที่ใกล้ชิดในครอบครัวหรือคนที่ท่านไว้วางใจมากที่สุด เพราะเหตุใดจึงไว้วางใจบุคคลดังกล่าว
- 6) บุคคลอื่น ๆ (นอกครอบครัว) ที่ท่านไว้วางใจมากที่สุด เพราะเหตุใดจึงไว้วางใจบุคคลดังกล่าว

ประเด็นที่ 2 เรื่องของความรัก

1) ท่านให้ความหมาย "ความรัก" ว่าคืออะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง และอะไรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของความรัก และรูปธรรมความรักที่สำคัญ ๆ ที่สามารถแสดงให้เห็นเข้าใจได้ถึงความรัก และวิธีการแสดงความรักวิธีใดที่ท่านคิดว่าดีหรือสำคัญที่สุด

2) ใครที่รักท่านมากที่สุด ท่านรู้ถึงความรักจากบุคคลดังกล่าวได้อย่างไร หรือเขาแสดงความรักต่อท่านอย่างไร

3) ผู้ใหน่าวยังมีใครที่รักท่านอีกบ้าง และรู้ได้อย่างไรหรือเขาแสดงอะไรที่ทำให้ท่านรู้ว่าเขารักเรา

4) อยากให้ใครอีกใหน่ามรักท่าน และอยากให้เขาแสดงความรักอย่างไร

5) คนที่ท่านรักมากที่สุดคือใคร และท่านแสดงความรักต่อเขาคนนั้นอย่างไร หรือถ้ายังไม่ค่อยได้แสดง ท่านคิดว่าท่านอยากแสดงความรักต่อเขาอย่างไร

6) มีใครอีกบ้างที่ท่านรักเขา (ทั้งที่เคยแสดงให้เห็นหรือไม่รู้) และเราแสดงความรักต่อเขาคนนั้นอย่างไร หรือถ้ายังไม่ค่อยได้แสดง ท่านคิดว่า ท่านอยากแสดงความรักต่อเขาอย่างไร

ประเด็นที่ 3 การใช้สารเสพติดกับความรักร

1) ท่านเคยมีประสบการณ์การใช้ยาเสพติดหรือไม่

กรณีที่เคยเสพและยังคงเสพอยู่

- เสพอายุเท่าไร เสพกับใคร ปริมาณที่เสพ

- เหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ท่านใช้สารเสพติดครั้งแรก

- การเริ่มเสพของท่านเป็นผลเกี่ยวข้องกับเรื่อง "ความรัก" หรือไม่ เช่น เกิดจาก "การขาดความรัก" และเกี่ยวข้องอย่างไร

- ปัจจุบันใช้สารเสพติดตัวไหนบ้าง

- การยังคงเสพอยู่ เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องความรักหรือไม่ อย่างไร

- ท่านมีความตั้งใจที่จะเลิกเสพหรือไม่ ปัจจัยหรือเงื่อนไขอะไรที่จะทำให้ท่านเลิกเสพได้... ปัจจัยหรือเงื่อนไขนั้นเกี่ยวข้องกับความรักหรือไม่ อย่างไร ถ้าเกี่ยวข้อง ความรักของใครสำคัญที่สุดที่จะทำให้ท่านเลิกได้

- ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า "ความรักจะสามารถทำให้บุคคลเลิกเสพยาเสพติดได้" ถ้าไม่ได้ เพราะอะไร? และถ้าได้ เพราะอะไร ความรักของใครที่มีค่าหรือสำคัญมากที่สุด? และอยากให้ความรักนั้นแสดงออกในลักษณะใด

- สำหรับท่าน ความรักจะทำให้ท่านเลิกเสพยาเสพติดได้หรือไม่ อย่างไร? ความรักของใครที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ท่านเลิกได้ และอยากให้ความรักนั้นแสดงออกในลักษณะใด

กรณีที่เคยเสพและปัจจุบันเลิกเสพแล้ว

- ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า "ความรักจะสามารถทำให้บุคคลเลิกเสพยาเสพติดได้" ถ้าไม่ได้ เพราะอะไร? และถ้าได้ เพราะอะไร ความรักของใครที่มีค่าหรือสำคัญมากที่สุด? และอยากให้ความรักนั้นแสดงออกในลักษณะใด

- ท่านเลิกเสพได้เพราะปัจจัยหรือเงื่อนไขอะไร ปัจจัยหรือเงื่อนไขนั้นเกี่ยวข้องกับความรักหรือไม่ อย่างไร (ความรักของใคร และความรักนั้นแสดงออกในลักษณะใด)

กรณีที่ไม่เคยเสพยาเสพติด

- ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า "ความรักจะสามารถทำให้บุคคลเลิกเสพยาเสพติดได้" ถ้าไม่ได้ เพราะอะไร? และถ้าได้ เพราะอะไร ความรักของใครที่มีค่าหรือสำคัญมากที่สุด? และอยากให้ความรักนั้นแสดงออกในลักษณะใด

3.แนวคำถามสำหรับผู้ปกครองของวัยรุ่นที่มารับการบำบัด

- 1)ความสัมพันธ์ในครอบครัว ระหว่างพ่อแม่ (คู่สมรส) ระหว่างพ่อแม่กับลูกเป็นอย่างไรบ้าง
- 2)วิธีการเลี้ยงดูลูกของท่านเป็นอย่างไรบ้าง
- 3)ในการเลี้ยงดูลูก ท่านได้ให้ความรักและแสดงออกถึงความรักต่อลูกมากน้อยเพียงใด และแสดงออกอย่างไร
- 4)ในความคิดของท่าน ความรักของท่านที่มีต่อลูก มากไป พอดีหรือน้อยไป ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
- 5)ความรัก หมายถึงอะไร และควรแสดงออกอย่างไร
- 6)ท่านมีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร
- 7)กับคำกล่าวที่ว่า "เด็กติดสารเสพติดมีสาเหตุเกี่ยวข้องกับความรัก" เช่น การขาดความรัก หรือการสูญเสียความรัก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร
- 8)ท่านคิดว่า การติดสารเสพติดของลูกมีสาเหตุเกี่ยวข้องกับความรักหรือไม่ เช่น การขาดความรัก หรือการสูญเสียความรัก และเกี่ยวข้องกันอย่างไร
- 9)ทำไมความรักของครอบครัวของท่านไม่สามารถป้องกันและปกป้องลูกของท่านจากการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดได้ เพราะเหตุใด
- 10)ท่านคิดว่าจะใช้ "ความรัก" ในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้ลูกเลิกติดสารเสพติดได้หรือไม่ และจะทำอย่างไร

4.แนวคำถามสำหรับผู้ปกครองของวัยรุ่นที่อยู่ในโรงเรียน

- 1)ความสัมพันธ์ในครอบครัว ระหว่างพ่อแม่ (คู่สมรส) และระหว่างพ่อแม่กับลูกเป็นอย่างไร
- 2)วิธีการเลี้ยงดูลูกของท่านเป็นอย่างไรบ้าง
- 3)ในการเลี้ยงดูลูก ท่านได้ให้ความรักและแสดงออกถึงความรักต่อลูกมากน้อยเพียงใด และแสดงออกอย่างไร
- 4)ในความคิดของท่าน ความรักของท่านที่มีต่อลูก มากไป พอดีหรือน้อยไป ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
- 5)ความรักหมายถึงอะไร และควรแสดงออกอย่างไร
- 6)ท่านมีการเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร
- 7)กับคำกล่าวที่ว่า "เด็กติดสารเสพติดมีสาเหตุเกี่ยวข้องกับความรัก" เช่น การขาดความรัก หรือการสูญเสียความรัก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร
- 8)ลูกของท่านใช้ยาเสพติดหรือไม่ เสพอะไรบ้าง
- 9)ท่านคิดว่า ความรักและการแสดงความรักในครอบครัวของท่าน จะสามารถป้องกันและปกป้องลูกของท่านจากการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

10) ในกรณีที่ถูกเสพยา ทำไมความรักของครอบครัวของท่านไม่สามารถป้องกันและปกป้องลูกของท่านจากการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดได้ เพราะเหตุใด

5.แนวคำถามสำหรับครู

- 1) ท่านคิดว่า เด็กที่ติดสารเสพติดเพราะอะไร เป็นสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับ "ความรัก" หรือไม่
- 2) ความรักจากใครที่สำคัญที่สุดสำหรับเด็กที่ทำให้ติดสารเสพติด
- 3) นิยาม "ความรัก" ควรหมายถึงอะไร หรือควรมีขอบเขตเพียงใด
- 4) เด็กนักเรียนต้องการความรักแบบใด และต้องการให้แสดงออกความรักต่อเขาด้วยวิธีใด
- 5) ท่านได้แสดงออกถึงความรักที่มีต่อนักเรียนอย่างไร ในโอกาสใดบ้าง
- 6) นักเรียนมีการแสดงออกถึงความรักที่มีต่อท่านอย่างไร ในโอกาสใดบ้าง
- 7) ในบรรยากาศของสถานศึกษา ครูสามารถมีบทบาทเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ ด้วยวิธีการใดบ้าง
- 8) ท่านใช้หลักการของ "ความรัก" ในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างไร และแสดงออกด้วยวิธีการอย่างไร
- 9) รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนของท่านเป็นอย่างไร และท่านได้ใช้หลักการของ "ความรัก" ในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนของท่านหรือไม่ อย่างไร
- 10) การเสริมสร้างความรักจาก โรงเรียนและครู จะช่วยสกัดกั้นไม่ให้เด็กหันไปพึ่งสิ่งเสพติดได้หรือไม่ และอย่างไร

เอกสารคำอธิบาย/คำชี้แจงแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

เนื่องด้วยดิฉัน นางสาวสงวน ธานี อาจารย์สังกัดภาควิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา กำลังศึกษาวิจัยเรื่อง ความหมายของความรัก ในมุมมองของครูผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความหมายของความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด ศึกษาถึงความต้องการในด้านความรักของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด และเพื่อศึกษาถึงวิธีการเสริมสร้างความรักตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ดิฉันใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ถ้าท่านยินดีที่จะให้ข้อมูล ท่านจะเป็นคนหนึ่ง ในจำนวน 50 คนที่เข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ ท่านจะได้รับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ความหมายของความรัก ความสำคัญของความรัก ความสัมพันธ์ระหว่างการติดและการเลิกสารเสพติดกับเรื่องความรัก วิธีการปฏิบัติตนเพื่อแสดงออกถึงการให้ความรักต่อกัน และวิธีการที่จะเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้น ทั้งหมดใช้เวลาประมาณ 30-45 นาที โดยท่าน/ครอบครัวจะได้รับการจ่ายค่าตอบแทน 100 บาทต่อครั้งของการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย และ “หากคำถามใดที่ก่อให้เกิดความเครียดและก่อให้เกิดความอึดอัด ไม่สบายใจผู้วิจัยจะยุติการถามนั้นทันที”

ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะมีคุณค่า เกิดประโยชน์ในการทำความเข้าใจในเรื่องการให้ความหมายและความต้องการของความรัก ความสำคัญของความรัก ความสัมพันธ์ระหว่างการติดและการเลิกสารเสพติดกับเรื่องความรัก และวิธีการเสริมสร้างความรัก เพื่อสามารถนำไปสร้างเป็นรูปแบบหรือโครงการต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อไป การเข้าร่วมวิจัยจะเป็นไปตามความสมัครใจของท่าน หากท่านยินดีเข้าร่วมการวิจัยและภายหลังเกิดเปลี่ยนใจ ท่านมีสิทธิจะขอถอนตัวได้โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ ข้อมูลที่ได้จากท่านทั้งหมดจะถือเป็นความลับ การรายงานผลการวิจัยจะรายงานเป็นผลสรุปของการศึกษาทั้งหมด มิใช่การรายงานผลเป็นรายบุคคล ขอรับรองว่าจะไม่มีการเปิดเผยชื่อของท่านตามกฎหมาย โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้กำกับดูแลการวิจัย ผู้ตรวจสอบคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย สามารถเข้าไปตรวจสอบบันทึกข้อมูล เพื่อเป็นการยืนยันถึงขั้นตอนในการวิจัยและข้อมูลอื่นๆ โดยไม่ล่วงละเมิดเอกลักษณ์ในการปิดบังข้อมูลของท่าน ตามกรอบที่กฎหมายและกฎระเบียบได้อนุญาตไว้

หากท่านมีปัญหา หรือข้อสงสัยประการใด กรุณาติดต่อ นางสาวสงวน ธานี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โทร 038-745900 ต่อ 3635 หรือ 06-8239886 ซึ่งยินดีตอบข้อสงสัยของท่านทุกประการ

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ ที่นี้

ใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย

(Consent Form)

วิจัยเรื่อง ความหมายของความรักในมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด
วันให้คำยินยอม วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย อันตราย หรืออาการที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัยหรือจากยาที่ใช้ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด และมีความเข้าใจดีแล้ว

ผู้วิจัยรับรองว่าจะตอบคำถามต่างๆที่ข้าพเจ้าสงสัยด้วยความเต็มใจ ไม่ปิดบังซ่อนเร้น จนข้าพเจ้าพอใจ

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ และเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้โดยสมัครใจและการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ จะไม่มีผลต่อการรักษาโรคที่ข้าพเจ้าจะพึงได้รับต่อไป

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับและจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยรับรองว่าหากมีข้อมูลเพิ่มเติมที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ข้าพเจ้าจะได้รับการแจ้งให้ทราบโดยไม่ปิดบัง ซ่อนเร้น ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นแล้ว และมีความเข้าใจดีทุกประการ และได้ลงนามในใบยินยอมนี้ด้วยความเต็มใจ

ลงนาม.....ผู้ยินยอม

(.....)

ลงนาม.....พยาน

(.....)

ลงนาม.....พยาน

(.....)

ข้าพเจ้าไม่สามารถอ่านหนังสือได้ แต่ผู้วิจัยได้อ่านข้อความในใบยินยอมนี้ให้แก่ข้าพเจ้าฟังจนเข้าใจดีแล้ว ข้าพเจ้าจึงลงนามหรือประทับลายนิ้วหัวแม่มือของข้าพเจ้าในใบยินยอมนี้ด้วยความเต็มใจ

ลงนาม.....ผู้ยินยอม

(.....)

ลงนาม.....พยาน

(.....)

ลงนาม.....พยาน

(.....)

ในกรณีที่ผู้ที่ยินยอมตนให้ทำการวิจัยยังไม่บรรลุนิติภาวะ จะต้องได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองหรือผู้อุปการะโดยชอบด้วยกฎหมาย

ลงนาม.....ผู้ปกครอง/ผู้อุปการะโดยชอบด้วยกฎหมาย

(.....)

ลงนาม.....พยาน

(.....)

ลงนาม.....พยาน

(.....)

แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยบูรพา

1. โครงการวิจัย

ภาษาไทย ความหมายของความรัก ในมุมมองของครู ผู้ปกครอง วัยรุ่นที่ติดสารเสพติด และวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติด

ภาษาอังกฤษ Love : Perspectives of Teachers, Parents, and Addicted and Non-addicted Adolescents.

2. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวสงวน ธานี

3. หน่วยงานที่สังกัด : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

4. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณารายละเอียดโครงการวิจัย เรื่องดังกล่าว
ข้างต้นแล้ว ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

- 1) เคารพในศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างการวิจัย
- 2) วิธีการที่เหมาะสมในการได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย (Informed consent) รวมทั้งการปกป้องสิทธิประโยชน์ และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
- 3) การดำเนินการวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ก่อความเสียหายต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิต หรือ ไม่มีชีวิต

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มีมติเห็นชอบ ดังนี้

รับรองโครงการวิจัย

ไม่รับรอง

5. วันที่ให้การรับรอง : 6 มกราคม พ.ศ. 2548

ลงนาม

(ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ พันธุ์วัฒนา)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

รายชื่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
งานส่งเสริมการวิจัย กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

เพื่อเป็นการคุ้มครอง และปกป้องต่อตัวอย่างที่จะดำเนินการวิจัยทั้งที่เป็นมนุษย์ สัตว์ พืช วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา และให้การดำเนินการวิจัยถูกต้องตามหลักจริยธรรมหลักสิทธิมนุษยชน และจรรยาบรรณนักวิจัย โดยพิจารณา และให้ความเห็นประเด็นจริยธรรมของโครงการวิจัย ในมนุษย์ สัตว์ พืช วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงานที่สังกัด
1.	ส.ดร.สมศักดิ์ พันธุ์วัฒนา	ประธานกรรมการ	สำนักงานอธิการบดี
2.	ส.ดร.นพ.ศาสตร์ เสาวภรณ์	รองประธานกรรมการ	คณะสาธารณสุขศาสตร์
3.	นพ.วราณะ อุณาอุล	กรรมการ	คณะแพทยศาสตร์
4.	ดร.พิสมัย หอมจำปา	กรรมการ	คณะสาธารณสุขศาสตร์
5.	ดร.สมโภชน์ อเนกสุข	กรรมการ	คณะศึกษาศาสตร์
6.	ผศ.ดร.วุฒิชัย สุนทรสมัย	กรรมการ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
7.	ดร.วราเทพ มุธุวรณ	กรรมการ	สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล
8.	นางสาวสุชาดา มณีสุธรรม	กรรมการ	งานวินัยและนิติกร กองการเจ้าหน้าที่
9.	รศ.ดร.วราณี เตียวอิศเรศ	กรรมการและเลขานุการ	สำนักงานอธิการบดี
10.	นางสาวกฤษณา วีระญาโณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	งานส่งเสริมการวิจัย กองบริการการศึกษา
11.	นางสาวรุ่งนภา มานะ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	งานส่งเสริมการวิจัย กองบริการการศึกษา